UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2010 **Jana Rejchrtová**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Josef Pekař na cestách

Jana Rejchrtová

Bakalářská práce
2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: **2009/2010**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Jana REJCHRTOVÁ**
Studijní program:	**B7105 Historické vědy**
Studijní obory:	**Historie (dvouoborové)**
	Ochrana hmotných památek (dvouoborové)
Název tématu:	**Josef Pekař na cestách.**
Zadávající katedra:	**Katedra historických věd**

Zásady pro vypracování:

Práce má tři hlavní okruhy ke zpracování (studijní cesty v mládí, cesty v produktivním životě a poslední léta v Českém ráji). Postupuje po chronologické ose Pekařova života. Srovnání vybraných archivních pramenů - korespondence. Srovnání vybraných editovaných pramenů - korespondence. Vyhledání informací v již vydané literatuře.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HANZAL, Josef. Josef Pekař: život a dílo. Praha, 2002. ISBN 80-246-0275-X. KALISTA, Zdeněk. Josef Pekař. Praha, 1994. ISBN 80-85639-19-X. KLIK, Josef (ed.). Listy úcty a přátelství: vzájemná korespondence Jaroslava Golla a Josefa Pekaře. Praha, 1941. Josef Pekař a české dějiny 15. - 18. století: sborník referátů z vědecké konference konané ve dnech 8. - 9. dubna 1994 v Turnově a Sedmihorkách. Z Českého ráje a Podrkonoší. Supplementum. Semily, 1994. ISBN 80-901284-2-4.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Václav Veber**
Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2010**

L.S.

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Hradci Králové dne 4. 3. 2010.

Jana Rejchrtová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé práce, kterým byl doc. PhDr. Václav Veber, za jeho rady, připomínky a ochotu. Chci rovněž poděkovat Mgr. Haně Kábové za konzultaci zvoleného tématu. Dále bych ráda poděkovala všem pracovníkům Památníku Národního písemnictví ve Starých Hradech, kteří dokázali i ve stísněných prostorách, vytvořit dobré podmínky pro práci, kam jsem se vždy ráda vracela. Stran díků nesmí zůstat ani má trpělivá rodina a přátelé.

ANOTACE

Předložená práce se zabývá osobností historika Josefa Pekaře, neznámějšího žáka Gollovy školy, v netradiční pozici cestovatele. Nabízí pohled na cesty v průběhu jeho dráhy životem. Pekařovy cestovatelské ambice jsou nejvíce patrné v období let 1889/1892 – 1930. K nejdůležitějším patří studijní pobyty v Německu a ve Francii. Poznávání Evropy zřetelně rezonuje v jeho historické tvorbě i v soukromém životě.

KLÍČOVÁ SLOVA

Josef Pekař, Jaroslav Goll, Gollova škola, 20. století, 19. století, cestování, cestovatel, turistika, turistické pobyty, studijní pobyty, Evropa, Český ráj, přímořské lázně, Německo, Francie, Itálie.

TITLE

The journeys of Josef Pekař.

ABSTRACT

The aim of this bachelor thesis is to introduce a person of Josef Pekař in untraditional part as a traveller. Josef Pekař was a historian and the famous representative of Goll's school. He lived in the break of 19th and 20th century. This thesis try to describe the travel life of Josef Pekař. He travelled in Europe between the years 1889/92 – 1930. The most important were the study journeys to Germany and France.

KEY WORDS

Josef Pekař, Jaroslav Goll, Goll's school, 20th century, 19th century, travelling, traveller, tourism, tourist journeys, study journeys, Europe, Czech paradise, seaside spas, Germany, France, Italy.

Obsah

1. ÚVOD. 8
2. ŽIVOT A DÍLO JOSEFA PEKAŘE. 10
2. 1. JOSEF PEKAŘ (12. duben 1870 – 23. leden 1937). 10
2. 2. HLAVNÍ DÍLO JOSEFA PEKAŘE. 15
2. 3. PEKAŘOVY DENÍKY A KORESPONDENCE, PAMĚTI KOLEGŮ A PŘÁTEL. 17
2. 4. LITERATURA O JOSEFU PEKAŘOVI. 18
3. GOLLOVA ŠKOLA NA CESTÁCH. 20
3. 1. CESTOVÁNÍ V ŽIVOTĚ JAROSLAVA GOLLA. 23
4. JOSEF PEKAŘ NA CESTÁCH. 25
4. 1. JOSEF PEKAŘ A CESTOVÁNÍ JAKO TÉMA K BÁDÁNÍ? 25
4. 2. MOŽNOSTI VYUŽÍTÍ EDITOVANÝCH A ARCHIVNÍCH PRAMENŮ. 28
4. 3. SROVNÁNÍ CHARAKTERU KORESPONDENCE. 29
4. 4. FRANTIŠEK TÁBORSKÝ (16. leden 1858 – 21. červen 1940). 31
4. 5. KOLEKCE POHLEDNIC Z CEST FRANTIŠKU TÁBORSKÉMU. 33
5. PEKAŘOVY CESTY NAPŘÍČ ŽIVOTEM. 34
5. 1. LÉTA STUDENTSKÁ A VANDROVNÍ (1889 – 1894). 36
5. 1. 1. TURISTICKÉ CESTY MIMO VLAST. 36
5. 1. 2. STUDIJNÍ CESTY MIMO VLAST. 37
5. 2. HISTORIK NA CESTÁCH (1895 – 1930). 42
5. 2. 1. STUDIJNÍ CESTY MIMO VLAST. 42
5. 2. 2. TURISTICKÉ CESTY MIMO VLAST. 59
5. 3. PODZIM ŽIVOTA V ČESKÉM RÁJI (1931 – 1937). 74
5. 4. DOMÁCÍ CESTY. 77
5. 5. JOSEF PEKAŘ A NEDOSTIŽNÝ JIH. 79
5. 6. VŠEDNÍ ŽIVOT NA PEKAŘOVÝCH CESTÁCH. 80
6. PŘÍNOS PEKAŘOVÝCH CEST. 81
6. 1. V PROSTŘEDÍ ZAHRANIČNÍCH UNIVERZIT A BIBLIOTÉK. 81
6. 2. JAZYKOVÁ VYBAVENOST JOSEFA PEKAŘE. 83
6. 3. ZA ODPOČINKEM A ZDRAVÍM. 85
7. ZÁVĚR. 86

1. ÚVOD.

„Starejte se teď o sebe a o svět. Dýchejte světovým duchem, abyste se potom nezalkl. Nebude u nás lépe, pokud se neotevře u nás průvan cizímu vzduchu, či cizím vzduchům. Je to arci kacířství, ale nic naplat. To co my teď, nedělají nikde národové, s kterými se můžeme porovnávat.“

Gollův dopis Pekařovi z 19. června 1894, Listy úcty a přátelství, s.47.

Předložená práce si klade za hlavní cíl představit Josefa Pekaře, známého žáka Gollovy školy, v netradiční roli cestovatele. Je jakousi mikrosondou do jedné části Pekařova světa, která se však jako nitka protkává celou délkou jeho života. Zdánlivě snad téma povrchní až okrajové, ale pouze na první pohled. Pekařovy cesty Evropou se totiž velmi zřetelně promítají v jeho profesním i soukromém životě.

Práce jde v pomyslných stopách Josefa Pekaře a postupně rekonstruuje obraz jeho toulek Evropou. Zajímá se jak o studijní, tak i turistické pobyty v hlavní cestovatelské etapě let 1889/1892 až 1930. Na začátku stojí Gollova škola se zřetelnými studijními ambicemi v čele s Jaroslavem Gollem. Mimo jiné bude sledovat první nesmělé Pekařovi cestovatelské krůčky po Slovensku, poté se již přesune do velkého světa studijního pobytu v Erlangenu a Berlíně, nahlédne do bohatých studijních cest po Německu a dostane se až k tříměsíčnímu pobytu pod střechami Paříže. Vedle honbou za vzděláním, spatří českého historika v pozici lázeňského hosta významných evropských přímořských středisek na březích Baltu, Jadranu, Severního moře nebo normandského pobřeží.

Jelikož však na toto téma dosud neexistuje žádná souhrnná studie, předložená práce si pokládá základní otázky z cestovatelského života Josefa Pekaře.[1] Jedná se především o následující témata, jejichž ústředním motivem je všeobecná otázka *„Jak vlastně Josef Pekař cestoval a stojí to vůbec za řeč?“*. Jaký je stav dosavadního bádání na toto téma? Existuje provázanost mezi cestováním Josefa Pekaře a tzv. Gollovou školou? Jaký se základní výčet Pekařových cest? Kam vedly jeho cesty a proč? Jak často cestoval? Jaká byla jeho jazyková vybavenost? Jak reflektoval své zážitky a pocity z cest? Dával přednost turismu nebo studijním pobytům? Jaký byl přínos jeho studijních pobytů? Promítají se cesty do zahraničí v jeho vědecké tvorbě? Jak se cítil v prostředí zahraničních univerzit a knihoven? Cestoval s chutí a nadšením nebo pro něj byly cesty jen přítěží nutnou pro práci historika? Dával

[1] Jediný souhrnný článek o Pekařových zahraničních cestách podává Josef Šusta. ŠUSTA, J. Josef Pekař a Cizina (dále jen jako Šusta, Josef Pekař a cizina). In *Přítomnost*, 17, 1943, č.7 – 8, s. 98-100 a 114 – 116.

přednost cestám domácím či zahraničním? Jak velkou roli hrály při cestách Josefa Pekaře zdravotní motivy? Jaký byl všední život Pekaře na evropských cestách? Jak se na cestách projevovaly povahové rysy Pekařovy? Jaký byl poměr Pekaře k Českému ráji?

Dívat se na Pekaře optikou cest a pod jiným úhlem pohledu, než se dosud uvažovalo, však potřebuje vhodnou pramennou badatelskou základnu, která byla vytvořena na základě excerpce rozsáhlé korespondence hlavního aktéra. Pekařovo turné po Evropě, tak máme možnost sledovat na zažloutlých pohlednicích z cestovatelských štací nebo ze sáhodlouhých dopisů s hlavičkou hotelů v cizině. Nutno dodat, že se jedná o rozkrývaní velmi pestrého a plodného obrazu života, který nenudí ani v odstupu sedmdesáti tří let od jeho smrti. Na výše uvedené otázky i mnohé další, hledá předkládaná práce odpovědi především v editované korespondenci s Jaroslavem Gollem, rodiči, přáteli a v archivním výzkumu pohlednic zasílaných Pekařem, dnes trochu pozapomenutému spisovateli a učiteli, Františku Táborskému, jehož fond nalezneme v Literárním archivu Památníku Národního písemnictví ve Starých Hradech. Z téhož archivu je využita část korespondenčního souboru s Arne Novákem, zejména pro cesty do Itálie, v závěru Pekařova života. V části práce věnované erlangenskému a berlínskému studijnímu pobytu v roce 1894 je do práce zahrnuta Pekařova korespondence Jaroslavu Bidlovi, která je uložena v Archivu Akademie věd v Praze.

V základním souhrnu cest se práce opírá o rejstříky výčtu navštívených míst domácích i zahraničních, uvedených v edici Listy úcty a přátelství, ve všeobecně dostupné literatuře o Josefu Pekaři a v několika článcích věnovaných výzkumu Pekařových cest. V úvodní části práce je čtenář zasvěcen do nutného Pekařova životopisného přehledu, který seznamuje jak s životem profesním, tak i soukromým. Další část se zamýšlí nad cestovatelskými ambicemi žáků Gollovy školy, které jsou povětšinou iniciovány samotným Gollem nebo jeho spolupracovníky z akademického prostředí. Práce tak znovu představuje trochu pozapomenutou roli Jaroslava Golla, jako organizátora zahraničních cest nadaných studentů historie. Třetí část práce již plně dává nahlédnout do hlavních Pekařových studijních a turistických pobytů a je rozdělena dle životní etap Pekařových – Léta studentská a vandrovní, Profesor na cestách a Podzim života v Českém ráji. Poslední slovo je dáno několika poznatkům a notickám, které vyplývají z výzkumu Pekařových cest, závěr práce reflektuje v souhrnu hlavní přínos Pekařových cest.

2. ŽIVOT A DÍLO JOSEFA PEKAŘE.

2. 1. JOSEF PEKAŘ (12. duben 1870 – 23. leden 1937).

Pekařův rod pochází ze severovýchodních Čech z Turnovska. Josef Pekař se narodil 12. dubna 1870 v severovýchodních Čechách. Jeho rodištěm je obec Malý Rohozec u Turnova.[2] Pokřtěn byl hned ten samý den, v kostele sv. Jiří v Jenišovicích, pod jehož farnost Malý Rohozec patřil. V roce 1874 se malý Josef Pekař se svou rodinou stěhuje na zakoupený rodinný statek v Daliměřicích č. 18, kde stráví celé své dětství. V Daliměřicích patřila Pekařova rodina k bohatým sedlákům, kteří byli jak kulturně, tak i politicky aktivní. Pekařova rodina se profilovala jako vlastenecky a selsky smýšlející. Byli hrdi na svůj selský stav a pro něj se také politicky exponovali. Svým myšlením nám dnes mohou připomínat zejména sedláky z obrozenecké doby. Jak reflektuje životopisec Josefa Pekaře Zdeněk Kalista: *„Otec Pekařův byl nepochybně člověk dosti značného rozhledu, který si živě všímal veřejných událostí a měl zájem i o kulturní ruch - a to jak v nejbližším okolí, tak v celém národě.“*[3]

Josef Pekař prožil své dětství v kraji oplývajícím krásou přírody i památek. Na dohled měl Hrubý Rohozec, Valdštejn, Hrubou Skálu, Trosky i hrad Kost, nad Turnovem se zvedal vrch Kozákov a v dáli se jasně rýsovala silueta Ještědu. Rodný kraj Josefa Pekaře, kterému dnes říkáme Český ráj, výrazně ovlivnil historikovu osobnost v dospělosti. Jako mladý chlapec se rád procházel turnovskou krajinou a objevoval její četná romantická malebná zákoutí s tajemnými hrady. Již v tuto dobu si začíná představovat jejich minulost. Zmíněné důvody uvádí také sám Pekař, jako přední příčinu, proč se stal historikem: *„Z touhy po poznání minulosti Turnovska, svou krásou a hojností starých hradů, památek minulosti, dráždící touhu poznání.“*[4] Bohužel matka Josefa Pekaře byla postižena tuberkulózou a zemřela v mladém věku třiceti šesti let. Ani děti z jejího manželství nebyly zdrávy, až na Josefa Pekaře. S Františkou Černou měl Josef Pekař celkem osm dětí, syn Josef byl druhorozeným, dospělého věku se dožil pouze on. Všechny ostatní děti zemřely na tuberkulózu. Matka Josefa Pekaře zemřela v roce 1884.[5] Smrt matky zastihla Pekaře jako mladého studenta gymnázia. Statek však potřeboval hospodyni. Proto se otec Josefa Pekaře záhy oženil podruhé. Stalo se tak v roce 1885. S druhou ženou měl Josef Pekař tři děti.[6] Do obecné školy začal chodit Pekař

[2] Malý Rohozec je dnes součástí města Turnov. Rodný dům Josefa Pekaře se již nezachoval.
[3] KALISTA, Z. *Josef Pekař*. Praha, 1994, s. 12. ISBN 80-85639-19-X. (dále citováno jako Kalista, Josef Pekař).
[4] HOBZEK, J. Příspěvky a materiály k životopisu Josefa Pekaře. In HOLINKA, R. (ed.). *O Josefu Pekařovi. Příspěvky k životopisu a dílu*. Praha, 1937, s. 283 – 284. (dále citováno jako Hobzek, Příspěvky).
[5] Hobzek, Příspěvky, s. 279 – 281.
[6] Hobzek, Příspěvky, s. 280 – 281.

v Turnově, odkud v roce 1880 nastupuje na gymnázium v Mladé Boleslavi.[7] Již před maturitou publikuje mladý gymnazista své první články v časopise Jizeran a v Památkách archeologických. Své badatelské zájmy rozvijí v mladoboleslavském archivu.[8]

Do Prahy odchází Pekař v roce 1888. Na studiích v Praze ho však často tížili finanční problémy. Statku jeho otce v Daliměřicích se totiž přestalo dařit. Pekař proto musel hledat různé formy přivýdělku. Nejčastěji poskytoval kondice.[9] *„ …Že byste kdy měli litovat toho, že já šel na studie, neb že bych Vám byl někdy k hanbě – k tomu bohdá nedojde.“*[10] Tak psal Pekař domů, do Daliměřic, dopisem ze 17. července 1890, když si jeho bytná dopisem rodičům stěžovala, že jí Pekař již hodně dluží a otec pochyboval o tom zda, je vůbec možné syna na studiích udržet a zda-li si nemá spíše hledat jistější úřednické zaměstnání.

Na škole také potkává své učitele – Jaroslava Golla, Jana Gebauera, Antonína Rezka, Josefa Emlera a Josefa Kalouska.[11] V této době je již v plném proudu boj o Rukopisy. Pekař se pod vlivem svých učitelů staví na stranu odpůrců jejich pravosti. A svůj názor zveřejňuje článkem v časopise Atheneum v roce 1890. Zde se také více sbližuje s Jaroslavem Gollem, který ho po pražských studiích vysílá na zkušenou, již jako doktora, do německého univerzitního prostředí Erlangenu a Berlína.[12] *„(…) podíl Jaroslava Golla na utváření Pekaře jako historika a na jeho závratně rychlé akademické kariéře byl zcela zásadní. Jeho úsilí v tomto směru nikdy neochablo; i v době, kdy se objevily v jejich přátelství trhliny, zasloužil se r. 1901 o jeho jmenování mimořádným profesorem.“*[13] Goll tak má zásluhu na Pekařově bleskové akademické kariéře. Jak reflektuje Josef Hanzal, Goll byl pro Pekaře nejen člověkem se kterým ho spojovali profesní zájmy, ale také osobní přátelství. Pekařovi spolužáci na škole byli rovněž další budoucí historikové.[14]

---

[7] Do obecné školy chodil Pekař v letech 1876 – 1880. Pekařův prospěch byl pěkný, mravy však horší. Pekař byl totiž dítě živé, které bylo přístupno mnohým klukovským uličnictvím. Viz Hobzek, Příspěvky, s. 281 – 283.

[8] MALÝ, R. Heslo do slovníku. In KANTŮRKOVÁ, E. (ed.). *Pekařovské studie*. Praha, 1995, s. 11. ISBN 80-200-0546-3 (dále citováno jako Malý, Pekařovské studie).

[9] Kalista, Josef Pekař, s. 25 – 35.

[10] Hobzek, Příspěvky, s. 298.

[11] Jaroslav Goll (1846 – 1929), významný česky historik, medievalista a vlivný pedagog. Jan Gebauer (1838 – 1907), významný český bohemista a dodnes uznávaný český jazykovědec. Antonín Rezek (1853 – 1909), český historik se specializací na dějiny raného novověku a historii náboženských hnutí, v letech 1900 – 1903 byl ministrem rakouské vlády pro české záležitosti. Josef Emler (1836 – 1899), český historik, archivář a významný vydavatel edic. Josef Kalousek (1838 – 1915), český historik, docent českých dějin na pražské univerzitě.

[12] Kalista, Josef Pekař, s. 28 – 29 a Malý, Pekařovské studie, s. 12.

[13] HANZAL, J. *Josef Pekař život a dílo*. Praha, 2002, s. 70. ISBN 80-246-0275-X (dále citováno jako Hanzal, Josef Pekař).

[14] Ze spolužáků například Jaroslav Bidlo, Václav Novotný, Ladislav Klicman, Josef Salaba, J. V. Šimák, Josef Šusta, Gustav Friedrich či J. B. Novák, na historické půdě pražské univerzity se formuje známá Gollova škola. Zde je jistě vhodné připomenout současný diskurz historiků na téma geneze pojmu Gollova škola. Viz například: JIROUŠEK, B. *Antonín Rezek.* České Budějovice, 2002, s. 179 - 187. ISBN 80-7040-206-7. K tomu srovnej například následující recenzi historika Matina Nodla na monografii o Jaroslavu Gollovi z pera Bohumila Jirouška (JIROUŠEK, B. *Jaroslav Goll. Role historika v české společnosti.* České Budějovice, 2006. ISBN 80-

V zahraničí pobýval Pekař od ledna 1894 do července 1894. V této době již dokončuje práci na téma valdštejnské otázky, spis vychází v roce 1985. Zároveň učí němčinu na obchodní akademii a píše články do Ottova naučného slovníku.V květnu roku 1895 nastupuje jako suplující učitel na mladoboleslavské gymnázium a ve stejném roce přichází učit na gymnázium na Novém Městě v Praze, opět jako suplent. V roce 1896 pracuje ve Strakově akademii jako prefekt po dobu jednoho roku. V roce 1897, v pouhých 27 letech, je mu udělena docentura.[15] Tak bleskově startuje dlouholetá Pekařova univerzitní dráha. Rok 1897 je pro Pekaře vpravdě zlomový. Nejen, že se stává docentem, ale také suplujícím, pak mimořádným a později řádným profesorem. Stálo se tak díky skutečnosti, že profesor Antonín Rezek odešel v tuto dobu na ministerstvo do Vídně a zbylo po něm volné profesorské místo. Pekař se stal suplujícím profesorem na jeho návrh. Po Rezkovi získal také vedení redakce Českého časopisu historického. Záhy se stává velmi oblíbeným u studentů. Jeho přednášky jsou živé, zajímavé a je v nich promítán pověstný Pekařův esprit.

K hlavnímu okruhu Pekařových přátel patřili zejména spolupracovníci, kolegové a také studenti z univerzitního pracoviště: Jaroslav Goll, Josef Šusta, Kamil Krofta a J. V. Šimák.[16] Také František Hrubý, J. B. Novák, Jan Heidler, Jaroslav Werdstadt, Zdeněk Kalista, Josef Klik, František Kutnar, Rudolf Holinka. Veskrze přátelský vztah měl s Václavem Chaloupeckým. Rezervovanost a postupné odcizení je patrné ve vtazích s Jaroslavem Bidlem, Václavem Novotným, Rudolfem Prokešem a Karlem Stloukalem.[17]

A jaký byl Pekař v soukromém životě? Jako mladý muž vynikal Pekař hezkým zevnějškem a urostlou postavou. V dospělém věku ho postihl sklon k obezitě. Byl na výsost společenský, rád se bavil a tancoval. Jako mladík však nebyl ušetřen nejistot života, jednou z nich byla ztráta matky nebo časté smrtelné nemoci v rodině. Od desíti let také trávil čas studií mimo domov. Snad právě proto, se v dospělosti tak rád vracel do Českého ráje. Pekař však ve svém srdci našel místo i pro Prahu. Zamiloval si zvláště Hradčany a Malou Stranu, kam chodil na procházky.[18]

7040-888-X). NODL, M. *Nová golliana.* A2 časopis kultury a oddechu, č. 9, 2007.ISSN 1803-6635. [cit. 2009-12-10]. URL: <http://www.advojka.cz/archiv/2007/9/nova-golliana>. Jisté však je, že Goll měl nejen na Pekaře, ale i na mnohé další studenty zásadní vliv stran jejich životní dráhy a kariérního postupu.

[15] Hobzek, Příspěvky, s. 308 – 322.

[16] Josef Šusta (1874 – 1945), český historik, spisovatel politik. Kamil Krofta (1876 – 1945), český historik, univerzitní profesor, politik, diplomat. Josef Vítězslav Šimák (1870 – 1941), český historik, profesor Karlovy univerzity,zajímal se o regionální dějiny Turnovska. Další jména viz v Kutnarovy Přehledné dějiny.

[17] Hanzal, Josef Pekař, s. 163 – 167.

[18] Hanzal, Josef Pekař, s. 163 – 167.

Dalším tématem z Pekařova života jsou ženy. Pekař se nikdy neoženil, zůstal pověstným starým mládencem. Proč tomu tak bylo, se můžeme dnes jen domnívat. Je možné, že po neúspěchu „námluv“ (pokud tomu tak můžeme vůbec říkat) s Adou Gollovou lehce zatrpkl.[19] Více pravděpodobnější je varianta,e že Pekař, vědom si smrtelné nemoci v rodině (tuberkulóza), rozhodl se pro všechny případy raději neženit a nezanechat po sobě nezaopatřenou ženu s malými dětmi. Pekař měl samozřejmě své studentské lásky, o kterých však moc nevíme. Patrně i v dospělosti měl příležitostné známosti, bez hlubšího poměru. Pekař byl v tomto směru cudný, diskrétní a zachovával mlčenlivost. Svou osamělostí Pekař trpěl, později se s ní částečně vyrovnal, nikdy však asi úplně, jak patrno z dopisu manželům Novákovým, kterým kondoloval k úmrtí dítěte. *„Budete i tak bohatší než někdo, kdo jako já, nic neztratil, protože nic neměl. A máte milovanou ženu, ještě dvě duše tak bohaté a tak si rozumějící – oč je Váš časný život opatřen lépe než u set jiných Vašeho stavu a duchovního řádu“.*[20]

Pekařův život mimo univerzitní pracoviště rozhodně nebyl nudný. Buď studoval spisy, knihy a listiny ve své pověstné domácí pracovně, kde panoval chaotický nepořádek, ve kterém se vyznal jen sám Pekař. Jarní a letní dny pak trávil v Českém ráji nebo při poznávání evropských krajin a památek. Byl také zdatným chodcem a po Českém ráji i jiných domácích vandrech, často zdolával například Ještěd, nachodil mnoho kilometrů. Rád také plaval a jeden čas se věnoval i tenisu, byl fotbalovým fanouškem, chodil na některé ligové a mezistátní zápasy a četl sportovní zprávy. Divadlu a koncertům či výstavám příliš neholdoval. O to víc se však zajímal o literaturu. Ze spisovatelů ho nejvíce zaujal Václav Beneš Třebízský, Jan Neruda, Viktor Dyk, z cizích pak Adam Mickiewicz a L. N. Tolstoj. Na soustavnější četbu však nebylo příliš času, většinu spolkla historie a politika.[21]

Chybějící vlastní rodinné zázemí mu částečně nahrazoval historický seminář a přátelé. Většina jeho kamarádů a známých se v Praze scházela především v hospodě U Kupců. Zde téměř vždy Pekař našel „svou“ partu Turnováků.[22] Se společností od Kupců často podnikal výlety po Čechách. S mnohými přáteli mimo Prahu byl v korespondenčním styku. V kontaktu byl rovněž se svými příbuznými v Dalimeřicích u Turnova, kam pravidelně, obzvláště v letním čase dojížděl.

[19] Ada Gollová, Gollova dcera, později provdaná za čes. národohospodáře F. X. Hodáče, její dcera se později uplatnila pod jménem Nataša Golllová jako česká herečka.
[20] Hanzal, Josef Pekař, s. 163 – 167.
[21] Hanzal, Josef Pekař, s. 163 – 167.
[22] Například V. Müller, L. Novák, J. Folprecht, A. Nečásek aj. Hanzal, Josef Pekař.

Počátek třicátých let je vrcholem v Pekařově životě. V roce 1930 oslavil šedesáté narozeniny a od jeho studentů se mu dostalo do té doby neobvyklé pocty v podobě dvoudílného sborníku Od pravěku k dnešku.[23] Ve školním roce 1931 – 1932 se stal rektorem Karlovy univerzity, rektorský úřad představoval vyvrcholení Pekařovy kariéry. Funkce však Pekaře vyčerpávala a kvapem ubývalo sil, předčasně zestárl a ztratil elán do života. Již nenapsal žádné větší dílo, ale ani zároveň nikdy nepřestal tvořit a nevzdal se svých neblahých životních návyků.[24] V roce 1929 byla knižně vydána jeho stať o Svatém Václavu, u příležitosti tisíciletého jubilea svatováclavského.[25] Svatý Václav je cenným dílem, které představuje vyvrcholení a zrání Pekařova historického myšlení.

Rovněž se spekulovalo o možnosti Pekařovy prezidentské kandidatury, které však striktně odmítnul. Pekaře kvůli vyčerpání sil, v posledních letech života provázely vleklé zdravotní obtíže. Poznamenala ho také smrt dvou blízkých, učitele Jaroslava Golla v roce 1929 a v lednu 1937 bratra Františka, který hospodařil na gruntu v Daliměřicích. Pekař si s přibývajícím věkem často jezdil odpočinout do milovaného České ráje a k daliměřické rodině. Do ciziny už nejezdil, poslední zahraniční cestou byl výjezd do Itálie v roce 1930.

5. ledna 1937 byl naposled v hospodě U Kupců, kde se rozloučil s kamarády a poté již nevycházel z pražského bytu. Každý den ho navštěvovali jeho přátelé, ale zdravotní stav se stále zhoršoval a vedl ke konci. 22. ledna upadl do agonie, ze které se již neprobral. Josef Pekař zemřel 23. ledna 1937. U lůžka zemřelého bylo přítomno několik jeho přátel včetně sestry Josefa Pekaře paní Brožové a historiků Josefa Klika a Josefa Hobzka.[26] *„Prof. Klik otevřel okno, aby duše zemřelého vylétla k výšinám.“*[27] Všechny domácí a důležité zahraniční noviny přinesly obsáhlé nekrology. Praha a akademická obec se rozloučily s Pekařem 24. ledna ve dvoraně Právnické fakulty. V odpoledních hodinách bylo tělo zemřelého převezeno do rodného Českého ráje a na hřbitově v Jenišovicích u Turnova položeno, za přítomnosti širokého davu, do rodinného hrobu.[28]

[23] *Od pravěku k dnešku I, II.* Praha, 1930.
[24] Hanzal, Josef Pekař, s. 147.
[25] PEKAŘ, .J. *Svatý Václav.* Praha, 1929.
[26] Hanzal, Josef Pekař, s. 155 – 162.
[27] Hobzek, Příspěvky, s. 162.
[28] Tamtéž, s. 162.

2. 2. HLAVNÍ DÍLO JOSEFA PEKAŘE.[29]

Pekař má dozajista velké zásluhy o českou historiografii. Jedná se zejména o velkou heuristickou práci a interpretační odvahu, se kterou se dovedl postavit proti tradičním soudům svými odlišnými názory, ať už jde o teze protikladné či syntetizační.[30] Často bojoval proti historickým mýtům dějin. Pekařovo úsilí trefně popsal jeho žák František Kutnar: *„V tomto směru se Pekař vyznačoval až selsky tvrdohlavým protichůdcovstvím hlavně tam, kde veřejné mínění, účelově ovládané stereotypním pojetím, se mu zdálo svědčit proti historické skutečnosti jím poznané. A zde právě odvaha osobitého pohledu a zdůrazňování nemilých pravd vyvolávaly bojovná střetání různých názorů a směrů.“* [31] U Pekaře je hned od prvopočátku zřejmá snaha začlenit české dějepisectví do kontextu západoevropské historické vědy. Pekař se zajímal hlavně o německou vědu, ze starších historiků a myslitelů ho zaujal zejména Leopold von Ranke a jeho známý výrok „wie es ist eigentlich gewesen“ (jak to vlastně bylo), který ovlivnil celou řadu historiků. Nejvíce ho však zaujal Karl Lamprecht a jeho kolektivistické pojetí dějin. Ke studiu Pekařova díla je neocenitelnou pomůckou bibliografie vytvořená Josefem Klikem. Pro nástin Pekařových prací uvádím alespoň nejzásadnější monografie, studie a stati.

Vedle svých prvních gymnaziálních publikačních počinů, které realizoval v regionálním časopisu Jizeran - články z archeologie Turnovska a v Památkách archeologických monografií – Mistr Jiřík Kezelius Bydžovský, jako první vyniká zejména práce o Albrechtu z Valdštejna a také spis o králi Přemyslu Otakaru II., které sloužily jako studie habilitační. Valdštejn šel do tisku v roce 1895. Přemysl Otakar II. vešel ve známost v roce 1897. Ještě v roce 1890, vyjádřil Pekař v časopise Atheneum, svůj nesouhlas s pravostí Rukopisů. Psal také články do Ottova naučného slovníku. K jeho historiografickým pracím patří stať Dějepisectví (1898).

Důležité je také jeho působení v redakci Českého časopisu historického. Tuto funkci převzal po profesoru Antonínu Rezkovi. Až do roku 1916 v něm publikoval všechny své zásadní historické práce s výjimkou studie o Františku Palackém a Knize o Kosti.[32] Na

[29] Dílo Josefa Pekaře reflektuje ku příkladu: HOLINKA, R. Dílo Josefa Pekaře. In *O Josefu Pekařovy.* Praha, 1937, s. 31 – 144. HANZAL, J. Josef Pekař a jeho odkaz. In KANTŮRKOVÁ, E. (ed.). *Pekařovské studie.* Praha, 1995, s. 23 – 46. ISBN 80-200-0646-3. KUČERA, M. *Rakouský občan Josef Pekař.* Praha, 2005. ISBN 80-246-0988-6. Viz také již zmíněné životopisné knihy a studie o Josefu Pekařovi (Hanzal, Kalista, Hobzek) a mnohé další studie. Pro lepší orientaci v rozsáhlém Pekařově dílu vznikly také dvě bibliografie prací: KLIK, J. Bibliografie prací Josefa Pekaře I. In *Od pravěku k dnešku II*. Praha, 1930. URBANOVÁ, J. Bibliografie prací Josefa Pekaře. In *Acta Universitatis Carolinae*. Studia historica XLIII. Praha, 1996. ISSN 0567-8293.

[30] JELÍNEK, M. O jazykovém stylu Pekařových historických prací. In KANTŮRKOVÁ, E. (ed.). *Pekařovské studie.* Praha, 1995, s. 146. ISBN 80-200-0646-3.

[31] PEKAŘ, J. *Postavy a problémy českých dějin.* Praha, 1990, s. 8 – 9. ISBN 80-7021-057-5. Citace z předmluvy Františka Kutnara.

[32] Malý, Pekařovské studie, s. 13.

stránkách CČH se vyjadřuje k problematice legend svatováclavských a svatoludmilských (1902 – 1905). V obecnou známost vešla jeho studie Legendy o Václavovi a Ludmile a pravost Křišťanova i jeho další práce na toto téma. Nové hodnocení legend přednesl německému prostředí sumarizačním spisem Die Wenzels- und Ludmila Legenden und die Echtheit Christians (1906). K úvahám o české reformaci řadíme studii Bílá Hora (1896). V rozmezí let 1898 – 1899 vychází v časopise Politik jeho stati o Františku Palackém. Česko-německé vztahy řeší v brožuře Čechové jako apoštolové barbarství (1897). Pro studium dějin hospodářských a ústavních jsou důležité jeho stati Spor o indvidualismus a kolektivismus v dějepisectví (1897) nebo K sporu o zádruhu staroslovanskou (1900) i další. Neméně významné jsou Tři kapitoly z boje o sv. Jana Nepomuckého z roku 1921. K legendám pak patří Kniha o Kosti (1910 - 1911), nedoceněné a méně populární jsou naopak České katastry 1654 – 1789 (1915). Stať Masarykova filosofie (1912) líčí zásadní spor mezi Pekařem a Masarykem. V roce 1914 píše učebnici rakouských dějin pro střední školy pod názvem Dějiny naší říše se zvláštním zřetelem ke královstvím a zemím na říšské radě zastoupeným. Později vychází Dějiny československé (1921). Téma první světové války shrnuje v práci Světová válka - stati o jejím vzniku a jejích osudech (1921). Pekař také vydává sérii svých článků k agrární reformě v knize Omyly a nebezpečí pozemkové reformy (1923). Později se opět zabývá bělohorskou etapou v díle Bílá Hora - její příčiny a následky (1921) V roce 1930 vydává stať K českému boji státoprávnímu za války. Známé je také jeho čtyřsvazkové dílo Žižka a jeho doba (1927 – 1933), které reflektuje husitství. Ke svatováclavském miléniu vydává stať O svatém Václavu (1929). Z roku 1931 pochází jeho článek o josefínském osvícenství k výročí tolerančního patentu. Syntézou Pekařovy historické práce se stala v roce 1929 kniha Smysl českých dějin, která je vyvrcholením jeho bádání, myšlenek a tezí o české historii. Toto pojetí dějin bylo v ostrém protikladu k pojetí Masarykovu. Pekař je po celý svůj život fascinován postavou Albrechta z Valdštejna, proto také v letech 1933 – 1934 vydává znovu svou habilitační práci, avšak rozšířenou a ve dvoudílném zpracování pod názvem Valdštejn 1630 – 1634 a Dějiny valdštejnského spiknutí (1933 – 1934). K nejznámějším přednáškám patří referáty „O době husitské“ z roku 1900 a „Jan Hus“ z roku 1902, které vzbudili ostré reakce jeho kritiků. O husitství promlouvá také v přednášce „In memoriam“ (1903). K dalším stěžejním přednáškám patří řeč „O periodisaci českých dějin“ (1931), kterou navrhuje již ve svém Smyslu českých dějin. Obrovité Pekařovo dílo vyvolalo tvorbu velice početné historické obce, z rozličných pozic hodnotící jeho přínos rozvoji české historické vědy. Jednoho ze svých největších oponentů našel v osobnosti prvního československého

prezidenta T. G. Masaryka[33] Silně „protipekařovsky“ jsou pak naladěné poválečné práce Z. Nejedlého a J. Pachty.[34]

2. 3. PEKAŘOVY DENÍKY A KORESPONDENCE, PAMĚTI KOLEGŮ A PŘÁTEL.

Hlavním zdrojem poznání Pekařova života a díla je jeho rozsáhlá korespondence a dopisy Pekařových přátel. Základem se stala vzorná edice vzájemné korespondence Jaroslava Golla a Josefa Pekaře.[35] Na dlouhou dobu jediná pramenná edice k „pekařovské“ tématice. V roce 1943 přibyla edice korespondence Maxe Dvořáka včetně listů Josefu Pekařovi.[36] Editoři Korespondence Zdeňka Nejedlého s českými historiky vzájemný písemný styk obou vědců uvést nesměli.[37] Jsou proto zařazeny až v polistopadovém druhém vydání.[38] V roce 2001 vyšla výběrová edice Pekařových denních záznamů.[39] Rok 1989 přinesl výbor korespondence Josefa Krále včetně Pekařových listů.[40] Věcnou cenu mají další vybrané soubory editované korespondence od Jany a Jaroslava Čechurových. Jedná se o neznámé dopisy Pekaře Jaroslavu Gollovi z Klikovy a Hobzkovy pozůstalosti[41], vzájemnou korespondenci s Antonínem Rezkem[42], Kamilem Kroftou[43], J. V Šimákem[44], Františkem Hrubým[45] a Františkem Teplým[46]. Velmi podnětnou edici sestavila Hana Kábová s Karolem Bílkem[47]. Je

[33] Tomáš Garrigue Masaryk (1850 – 1937), pedagog, politik, filozof, od roku 1918 první československý prezident.

[34] K Pekařovy byly víceméně přátelské a méně kritické posudky od R. Holinky, J. Šusty, A. Nováka aj. Pozitivní soudy vyslovoval Z. Kalista, B. Chudoba a jiní. Mezi kritiky vynikl Kamil Krofta, J. Slavík, V. Novotný, R. Urbánek, F. M. Bartoš, Z. Nejedlý, O. Odložilík, žurnalista J. Herben, F. X. Šalda, J. Werdstadt, J. Popelová, F. Krejsa, J. B. Čapek, J. L. Hromádka, Karel Konrád, J. Šverma, V. Husa aj.

[35] KLIK, J. (ed.). *Listy úcty a přátelství. Vzájemná korespondence Jaroslava Golla a Josefa Pekaře.* Praha, 1941 (dále citováno jako Listy).

[36] PEČÍRKA, J. *Listy o životě a umění. Korespondence Maxe Dvořáka s Jaroslavem Gollem, Josefem Šustou a Josefem Pekařem.* Praha, 1943.

[37] HANZAL, J. – SVADBOVÁ, B. (edd). *Korespondence Zdeňka Nejedlého s historiky Gollovy školy.* Praha, 1978.

[38] ČORNEJ, P. – HANZAL, J. – SVADBOVÁ, B. (edd.). Korespondence Zdeňka Nejedlého s historiky Gollovy školy. 2. vydání, Praha, 1989/1990.

[39] HANZAL, J. (ed.). *Deníky Josefa Pekaře 1916 – 1933*. Praha, 2001. ISBN 80-7021-419-8 (dále citováno jako Hanzal, Deníky).

[40] SVATOŠ, M. (ed.). *Výbor z korespondence filologa Josefa Krále*. Praha, 1989.

[41] ČECHUROVÁ, J. – ČECHURA, J. (ed.). Co v Listech úcty a přátelství nebylo. In *Dějiny a současnost*, r. 17, 1995, č. 2 – 4, s. 42- 44, 41 – 44, 42 – 45. ISSN 0418-5129.

[42] Tíž: Vzájemná korespondence Josefa Pekaře a Antonína Rezka. In *Časopis Národního muzea – řada historická*, r. 167, 1998, s. 374 – 68. ISSN 1214-0627 (dále citováno jako Čechurová, Korespondence Antonína Rezka).

[43] Tíž: *Korespondence Josefa Pekaře a Kamila Krofty.* Praha, 1999. ISBN 80-7184-652-X.

[44] ČECHURA, J. – ŠETŘILOVÁ, J. Josef Vítězslav Šimák a Josef Pekař (Příspěvek k poznání jejich vzájemného vztahu). In *J. V. Šimák a poslání regionální historiografie v dnešní době*, Semily,.1996, s. 15 – 24. ISBN 80-901284-5-9.

[45] Tíž: František Hrubý a ČČH. In *Český časopis historický*, r. 94, 1996, s. 223 – 244. ISSN 0862-6111.

[46] Tíž: Korespondence Josefa Pekaře a Františka Teplého. In *Sborník Národního muzea – řada A Historie*, r. LVIII, 2004, s. 1 – 36. ISSN 0036-5335. Tíž vydali: *Příběh knihy o Kosti.* Praha, 2005. ISBN 80-7203-685-8. Zde je rozhovor s Josefem Pekaře týkající se vydání Knihy o Kosti.

to vzájemná korespondence Josefa Pekaře s J. V. Šimákem, napravili tak omyl Jaroslava Čechury, který se domníval, že další dopisy obou aktérů neexistují. Své místo právoplatně zaujímají také dvě deníkové edice záznamů historiků L. K. Hofmana[48] a Otakara Odložilíka[49] s mnoha odkazy na Josefa Pekaře a paměti Josefa Šusty.[50] K poznání přátelského vztahu mezi Josefem Pekařem a Arnem Novákem nejnověji přispívá výběrová edice vzájemné korespondence.[51]

2. 4. LITERATURA O JOSEFU PEKAŘOVI.

Solidní nejnovější přehled o literatuře k osobnosti Josefa Pekaře najdeme na úvodních stránkách knihy Rakouský občan Josef Pekař od Martina Kučery[52]. Své nesporné kvality mají příspěvky, které o Pekařovi psali jeho žáci, přátelé a kolegové. Pro přehled o Pekařově rozsáhlém díle poslouží dvoudílný sborník k jeho šedesátinám s bibliografií Josefa Klika.[53] Bibliografie vyšla i separátně a jak Klik sám přiznal, obsahuje některé nepřesnosti.[54] Zasloužila by si tedy drobnou korekturu. U příležitosti Pekařových šedesátých narozenin napsal Kamil Krofta jeho syntetizující portrét.[55] Statí o Pekařově dosavadním profesním životě přispěl i jeho přítel J. V. Šimák.[56] K úmrtí Pekaře vyšel výstižný profil od Josefa Klika.[57] K úmrtí bylo napsáno mnoho nekrologů, patrně nejvýznamnější byl přetisk univerzitního projevu Josefa Šusty.[58] Z dalších přetištěných smutečních projevů jmenujme zejména články Arne Nováka[59], Kamila Krofty[60] nebo Karla Čapka[61]. Souhrnný projev Arne Nováka vydal také Josef Hobzek v napůl obrazové publikaci s kresebným doprovodem malíře

---

[47] KÁBOVÁ, H. – BÍLEK, K. (edd.). Josef Pekař a Josef Vítězslav Šimák. Edice vzájemné korespondence. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší,* 20, 2007, s. 113 – 210. ISSN 1211-975X.
[48] GLÜCKLICH, J. – DYK, V. – KROFTA, K. (edd.). *Ladislav K. Hofman: Sebrané spisy. Svazek 1 – 2.* Praha, 1904 – 1905.
[49] SEKYRKOVÁ, M. (ed.).*Otakar Odložilík: Deníky 1924 – 1948.* Svazek 1 (1924 – 1939), svazek 2 (1939 – 1948). Praha, 2002 – 2003. ISBN 80-238-9887-6. ISSN 1213-1199.
[50] ŠUSTA, J. *Mladá léta učňovská a vandrovní. Praha – Vídeň – Řím. Vzpomínky II.* Praha, 1963.
[51] SENDLEROVÁ, N. – ŘEPA, M. Josef Pekař a Arne Novák ve světle vzájemné korespondence. In *Česká literatura*, 5, 2008, s. 651 – 665. ISSN 0009-0468.
[52] KUČERA, J.*Rakouský občan Josef Pekař. Kapitola z kulturně politických dějin.* Praha, 2005, s. 14 – 26. ISBN 80-246-0988-6.
[53] *Od pravěku k dnešku.* Sv. 1 – 2, Praha, 1930.
[54] KLIK, J. Z Pekařova života a odkazu. In HOBZEK, J. (ed.). *Josef Pekař. O jeho mládí, životě a odkazu.* Turnov, 1941, s. 23.
[55] KROFTA, K. *Josef Pekař 1870 – 1930*. Praha, 1930.
[56] ŠIMÁK, J. V. Josef Pekař. In *Od Ještěda k Troskám*, r.. 8, 1929 – 1930, s. 169 – 170.
[57] KLIK, J. Josef Pekař a Historický klub. In *Český časopis historický*, r. 43, 1937, s. 253 – 260.
[58] ŠUSTA, J. Památce Josefa Pekaře. In *Český časopis historický*, r. 43, 1937, s. 237 – 252.
[59] NOVÁK, A. Článek v Lidových novinách ze dne 24. 1. 1937.
[60] KROFTA, K. Josef Pekař. In *Prager Rundschau*, r. VII, 1937, s. 51 – 102.
[61] ČAPEK, K. Syn svého národa. In *Od člověka k člověku*, sv. 3, Praha, 1988, s. 413 (původně Lidové noviny z 24. 1. 1937).

Karla Vïka.[62] Svou hodnotnou přispěly také dva posmrtné sborníky o Pekařovi. Sborník Rudolfa Holinky přinesl zejména velmi cenný materiálový příspěvek k biografii Josefa Pekaře a má dodnes vyznamnou trvalou hodnotu.[63] Druhý sborník Josefa Hobzka vyšel v době protektorátu.[64] Prvním celkovým zpracováním Pekařova života a díla byla monografie od Zdeňka Kalisty.[65] Pekařův souhrnný portrét vykreslili Arne Novák ve čtvrtém vydání Přehledných dějin literatury české a František Kutnar ve druhé dílu Přehledných dějiny českého a slovenského dějepisectví.[66] Velkou biografii o Pekařovi vydal Josef Hanzal.[67] Autor nabízí bohatou faktografickou látku. Dle některých kritiků však bez ujasněného teoretického postoje.[68] I přes výše uvedené, patří Hanzalova biografie o Pekařovi k stěžejním dílům ke studiu Pekařovi osobnosti. Vysokou poznávací hodnotu pro poznání života Josefa Pekaře má monografie o Jaroslavu Gollovi z pera Jaroslava Marka.[69] Myšlenky o Pekařově díle z různých úhlů pohledu dějin české historiografie přinesla díla mnohých historiků Jana Slavíka, Josefa Petráně nebo Jiřího Štaifa.[70] Ke sporu o smysl českých dějin se vyjádřil například Josef Petráň ve své studii.[71] V letech 1943 – 1948 neprobíhal „pekařovský" výzkum téměř vůbec. Dobovou úroveň oficiálních stranických požadavků padesátých let „reprezentovaly" silně protipekařovsky naladěné knihy Jana Pachty.[72] V polistopadové éře „pekařovské" téma obohatily četné publikace. V roce 1995 to bylo knižní vydání samizdatového sborníku Pekařovské studie.[73] Velký zájem zaznamenala znovu vydaná Kniha o Kosti.[74] Zásadní je edice Spor o smysl českých dějin 1895 – 1938.[75] Třetím počinem byla

[62] HOBZEK J. (ed.). *Josef Pekař. Jeho cesta domovem a životem.* Turnov 1938. Zde Novákova stať s. 7 – 22.
[63] HOLINKA, R. (ed.). *O Josefu Pekařovi. Příspěvky k životopisu a dílu*. Praha, 1937. Zde například: HOBZEK, J. Příspěvky a materiály k životopisu Josefa Pekaře (s. 279 – 363).
[64] HOBZEK, J. (ed.). *Josef Pekař. O jeho mládí, životě a odkazu.* Turnov, 1941 (dále citováno jako Hobzek, O jeho mládí, životě a odkazu). Zde například: KUTNAR, F. Pekařovo češství (s. 7 – 22). HOBZEK, J. Korespondence z pekařova mládí (s. 35 – 11), dále výtah z korespondence s rodiči a s přítelem z rodného kraje Janem Krejčím.
[65] KALISTA, Z. *Josef Pekař.* Praha, 1994. První dva díly (Dráhou života a V pracovně badatelově) vyšly v Praze 1941, třetí díl V myšlenkách (vydal editor Petr Buriánek). ISBN 80-85639-19-X.
[66] NOVÁK, A. *Přehledné dějiny literatury české*. 4. vydání, Olomouc, 1936 – 1939. KUTNAR, F. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví.* Svazek 2. Praha, 1977. (dále citováno jako Kutnar, Přehledné dějiny).
[67] HANZAL, J. *Josef Pekař život a dílo*. Praha, 2002. ISBN 80-246-0275-X.
[68] např. Martin Kučera (již cit.) na s. 19
[69] MAREK, J. *Jaroslav Goll.* Praha, 1991. ISBN 80-7023-100-9.
[70] SLAVÍK, J. *Dějiny a přítomnost. Víra v Rakousko a věda historická.* Praha, 1931. PETRÁŇ, J. *Nástin dějin Filosofické fakulty Univerzity Karlovy.* Praha, 1984. ŠTAIF, J. *Historici, dějiny a společnost. Historiografie v českých zemích od Palackého a jeho předchůdců po Gollovu školu 1790 - 1900.* Svazek 2. Praha, 1997. ISBN 80-85899-29-9.
[71] PETRÁŇ, J. Spor o smysl dějin a dějepisu. IN *AUC - Philosophica et Historica*, sv. 5 (Velké osobnosti Univerzit Karlovy – Václav Husa), Praha, 1989, resp. 1990, s. 26 – 69. ISSN 0567-8293
[72] PACHTA, J. *Josef Pekař – ideolog kontrarevoluce.* Praha, 1948. Týž: *Pekař a pekařovština v českém dějepisectví.* Praha., 1950.
[73] KANTŮRKOVÁ, E. (ed.). *Pekařovské studie*. Praha, 1995. ISBN 80-200-0546-3.
[74] PEKAŘ. J. *Kniha o Kosti.* 5. vydání, Praha, 1998. Vydala Marie Ryantová. ISBN 80-902353-3-6.

reedice Pekařova životní a nejdiskutovanějšího díla Žižka a jeho doba.[76] Pekařova společnost Českého ráje vydala sborník pod názvem Josef Pekař a české dějiny 15. – 18. století.[77] K poznání Pekařova života přispívají též monografie a studie Jaroslava Hrdličky[78], Jiřího Kořalky[79] či Bohumila Jirouška[80], Jindřicha Dejmka[81], Josefa Blümla[82] nebo Jiřího Lacha[83]. Důležitou vypovídací hodnotu má edice čtvrtého zpřístupněného svazku Kazbundovy syntézy univerzitního dějepisu.[84] Nejnověji k bádání přispěl sborník Jaroslav Goll a jeho žáci.[85]

3. GOLLOVA ŠKOLA NA CESTÁCH.

Trend cestování českých historiků (zejm. studijních cest) je velmi jasně patrný zejména v období tzv. Gollovy školy[86], hlavním iniciátorem studentských výjezdů byl v té době právě Jaroslav Goll. *„Goll, který procestovav sám v přípravách ke své dráze vysokoškolské nejen Německo, ale i Holandsko a Anglii, kladl důraz na to, aby jeho žáci – zejména pokud u nich*

---

[75] HAVELKA, M. – ŠULC, J. (edd.). *Spor o smysl českých dějin 1895 – 1938.* Praha, 1995. ISBN 80-85639-41-6 (sv. 1), ISBN 80-7215-292-0 (sv. 2).
[76] PEKAŘ, J. *Žižka a jeho doba.* Praha, 1992. ISBN 80-207-0385-3.
[77] *Josef Pekař a české dějiny 15. – 18. století.* Bystrá nad Jizerou, 1994. ISBN 80-901284-2-4.
[78] HRDLIČKA, J.*Vlastimil Kybal a Univerzita Karlova.* Brno 1997. ISBN 80-902280-3-8. Týž: *Hus a husitství v díle Vlastimila Kybala.* Brno, 1999. ISBN 80-86263-03-7. Týž: *Vlastmil Kybal doma a v exilu.* Peruc, 2001. ISBN 80-238-7597-3.
[79] KOŘALKA, J. *Češi v habsburské říši a v Evropě 1815 – 1914.* Praha, 1996. ISBN 80-7203-022-1.
[80] JIROUŠEK, B. *Antonín Rezek.* České Budějovice, 2003. ISBN 80-7040-206-7.Týž: *Jaroslav Goll.* České Budějovice, 2005. ISBN 80-7040-888-X (dále citováno jako Jiroušek, Jaroslav Goll).
[81] DEJMEK, J. *Kamil Krofta – historik v čele diplomacie.* Praha, 1998. ISBN 80-7184-593-0.
[82] BLÜML, J. Josef Šusta – historik umělec. In *Jihočeši v české historické vědě.* České Budějovice, 1999, s. 91 – 114. ISBN 80-7040-389-6.
[83] LACH, J. *Josef Šusta a dějiny lidstva.* Olomouc, 2001. ISBN 80-244-0210-6.
[84] KAZBUNDA, K. *Stolice dějin na české univerzitě v Praze.* Svazek 4. Jaroslav Goll a Josef Pekař ve víru války světové. (ed. Martin Kučera), Praha, 2000. ISBN 80-7184-992-8.
[85] JIROUŠEK, B. – BLÜML, J. – BLÜMLOVÁ, D. *Jaroslav Goll a jeho žáci.* Historia Culturae VI, Studia 5, České Budějovice, 2005. ISBN 80-7040-780-8.
[86] Již před cestami Gollových žáků i jejich učitele můžeme tyto cestovatelské tendence v dějinách české historiografie spatřovat zejména u Františka Palackého, jeho následovníka Václava Vladivoje Tomka a Antonína Gindeliho či Josefa Emlera. František Palacký (1798 – 1876) v první polovině 19. století podnikl průzkum archivů ve Vídni a ve třicátých letech u něj zaznamenáváme několik studijních cest po zahraničních archivech (Francie, Německo, Uhry. Itálie). Nejvíce vytěžil z italské cesty do archivu a knihovny ve Vatikánu a Římě. Badatelský výsledek cesty je obsahem práce Literarische Riese nach Italien im Jahre 1837. Viz Kutnar, Přehledné dějiny, s. 221. Václav Vladivoj Tomek (1818 – 1905) se v rámci nové organizace vysokého školství v padesátých letech dostal na studijní cestu do Francie a Německa, kde se v roce 1850 seznámil s metodou seminárních cvičení, které se pak snažil zrealizovat na pražské univerzitě, poznal také organizační pozadí slavné pařížské speciální školy École des Charles. Podle jejího vzoru byl v roce 1854 založen ve Vídni Institut pro rakouský dějezpyt. Viz Kutnar, Přehledné dějiny, s. 286. Antonín Gindeli (1829 – 1892) si uvědomoval, že nelze napsat české dějiny bez postihnutí širokého kontextu s evropských vývojem, proto se v letech 1859 – 1861vypravil díky státní podpoře, stejně jako kdysi Palacký, díky státní podpoře na několik badatelských cest po zahraničních archivech. Pracoval v Mnichově, Haagu, Bruselu, Paříži, ve španělském státním archivu v Sivě. Své archivní poznatky pak prezentoval v několika dílech. Jako například Rudolf II. und seine Zeit 1600 – 1612. Další diplomatický a vojenský materiál studoval v drážďanském státním archivu a v rakouských, uherských, francouzských i anglických archivech. Viz Kutnar, Přehledné dějiny, s. 295 – 297. Josef Emler (1836 – 1899) byl nejen posluchačem vídeňské univerzity, ale také první český absolvent vídeňského Institutu pro rakouský dějezpyt. Viz Kutnar, Přehledné dějiny, s. 304.

tušil či seznal bohatší talent – také se obeznámili s cizími vysokými školami a vůbec s mimočeským světem.“[87] V čele pražské university stál tehdy spolu s Antonínem Rezkem. „*Výraznější byl z této dvojice Goll, který nebyl tak úzce spojen se starší historiografií a kterého jeho vzdělání nabyté v cizině vedlo po netradičních cestách.“*[88] Za Gollova působení na pražské universitě dochází ke změnám v pohledu na utváření a organizaci české historické vědy. *„S Gollovým vystoupením se ukončila etapa, během níž bylo považováno za samozřejmé, že české dějepisectví bude české jazykem i námětem svých studií. Teprve do rámce objektivně poznaného evropského dějinného vývoje zasazoval Goll postupně líčení a výklady problémů české historie. V Gollových raných pracích začal tak proces, který byl dovršen na samém konci století: překonání izolace českých dějin od evropského vývoje. (...).“*[89] Při takovémto Gollově smýšlení, není proto divu, že své žáky vyzýval k návštěvě evropských univerzit a k poznávání cizích krajů. „*Jeho autorita a vliv na posluchače vycházely i z jeho postavení jako ředitele a oživujícího ducha historického semináře. (...) Pečoval o pobyty nadaných historiků v cizině, staral se aby postupně našli uplatnění na universitě nebo v jiných vědeckých ústavech. Jeho diplomatické schopnosti, vystupování i široké styky doma i v cizině přicházely vhod celé fakultě i universitě, které reprezentoval jako děkan (1891 – 1892) i jako rektor (1907 -1908). Působil jako neoficiální zástupce české historické vědy v cizině, kam podnikal neúnavné cesty.“*[90] Péči Golla o studijní pobyty žáků pražské university potvrzuje a líčí Pekařův žák Zdeněk Kalista. Takováto cestovatelská odyssea postihla nejednoho žáka Gollovy školy. *„Tento pobyt v cizině měl nepochybně v žácích Gollových zesilovat onen odstup k domácímu prostředí, který obecně charakterizoval školu českého vědeckého realismu a který jí dovoloval rozličně zaujímat kritické stanovisko k výsledkům domácí práce a vůbec k celému domácímu životu. Nešlo tu ani tak o nějaké zvláštní doplnění vzdělání vědeckého. „Aby poznal kus velkého světa,“ formuloval Goll sám později (v úvodu k Sebraným spisům L. K. Hofmana, I, str. VI) cíl, za kterým vypravil do Němec (také k M. Lenzovi) a do Francie mladšího kolegu Pekařova, nadaného L. K. Hofmana. A Bohumilu Navrátilovi, který byl jím poslán k M. Lenzovi dva roky po Pekařovi, psal přímo: „Hlavní věc je, abyste nějaký čas dýchal v jiném vzduchu a díval se k jinému velkému horizontu“ (v dopise citovaném – bez data – Ot. Odložilíkem v jeho nekrologu Bohumila Navrátila v Časopise Matice moravské LX, str. 9). Ale že toto poučení, které „bylo mi při pobytu na některých velkých univerzitách v cizině důležitější než učení, aby tak řekl,*

[87] Kalista, Josef Pekař, s. 243.
[88] Kutnar, Přehledné dějiny, s. 403.
[89] Kutnar, tamtéž, s. 390.
[90] Kutnar, tamtéž, s. 387.

školské" (opět v úvodu k spisům Hofmanovým na str. VI), považoval Goll za věc předůležitou, o tom svědčí řada jeho žáků, které vypravil do ciziny, počínaje Jos. Šustou, Jar. Bidlem, Václavem Novotným a Gustavem Friedrichem až po Kamila Kroftu, Jul. Glücklicha aj."[91] Jak trefně tato slova zní i k dnešku, kdy se zahraniční výjezd stal téměř pravidlem a podmínkou studia na univerzitách a takřka již zdomácněl v nabídce nejrůznějších programů pro studenty. I zde tak můžeme vidět velkou předvídavost Gollovu, která byla vedena jeho velkým rozhledem ve světě, přehledem dění v něm a v odhadu běhu událostí budoucího vývoje.

V dosavadním bádaní je cestovatelský prvek v životě českých historiků spíše opomíjen a nutno říci, že zcela neprávem. Vždyť právě cestování je jeden z faktorů utváření historického názoru na české dějiny v rámci evropského dějinného kontextu. A takto patrně uvažoval i Jaroslav Goll. Ovšem i v oblasti mapování cest českých historiků se najdou již „první vlaštovky", které podávají jasnější zprávy o daném tématu.[92] Shrnující poznatky o cestách českých historiků jak v oblasti profesní, tak i čistě soukromé najdeme v životopisných monografiích, které mohou dobře posloužit jako základna a „odrazový můstek" pro další výzkum. K studiím na toto téma by se jistě našlo mnoho zajímavého materiálu v nejrůznějších pramenech (zejm. ego-dokumentech) od korespondence až po vlastní vzpomínky, paměti a deníky, které by nám poskytly subjektivní pohledy zainteresovaných osob a jejich reflexi zahraničních cest a studijních pobytů. Stačí si jen vzpomenout na Šustovi paměti nebo Hofmanovy Sebrané spisy.[93]

Studijní cesty mohly mít nejrůznější podobu. Jednalo se jak o návštěvu přednášek na zahraničních univerzitách, seznamování se s novými směry a trendy evropské historiografie, tak třeba i o sběr materiálu v cizích archivech a mezinárodních bibliotékách nebo tyto cesty mohly mít motiv ryze poznávací, jehož hlavním důvodem byla prohlídka hmotného,

---

[91] Kalista, s. 243.

[92] Ze studií na dané téma jmenujme: JIROUŠEK, B. Studijní cesta Jaroslava Bidla na Rus v letech 1897 – 1898. In *Evropa – kultura – region*. Pardubice, 2000, s. 83 – 90. ISBN 80-7194-330-4. ĎURČANSKÝ, M. Jaroslav Bidlo a jeho cesty do Polska. In *Cestování Čechů a Poláků v 19. a 20.století.* Sborník z mezinárodní vědecké konference (Praha 6. – 7. 9. 2007). Praha, 2008. s. 143 – 151. ISBN 978-80-8645950-7. Tentýž: Krakovský pobyt Jaroslava Bidla ve školním roce 1892/93. In *Pocty Zdeňku Jelínkovi*, Práce muzea v Kolíně 7. Kolín, 2002, s. 51. ISBN 80-901612-2-7. FRYŠČÁK, M. Studijní cesta Josefa Dobrovského do Švédska a Ruska (1792-1793) a problematika původu "Slova o pluku Igorově". In Přednášky ze 42. běhu LŠSS (Letní školy slovanských studií), Díl 1, Přednášky z jazykovědy. Praha, 1999, s. 113 – 117. Tentýž: Závěr Dobrovského studijní cesty do Švédska a Ruska. Jeho pobyt v Petrohradě a Moskvě (17. 8. 1792 - 7. 1. 1793) a problematika autorství Slova o pluku Igorově. In *Josef Dobrovský. Fundator studiorum slavicorum.* Příspěvky z mezinárodní vědecké konference v Praze 10. června – 13. června 2003. Praha, 2004, s. 215 – 224. ISBN 80-86420-17-5. BLÜML, J. Studijní cesta Čeňka Zíbrta do Polska a Ruska. In *Výběr,* 34, 1997,č. 2, s. 112 – 117. ISSN 1212-0596. Tentýž: Studijní pobyt Čeňka Zíbrta na německých univerzitách v Mnichově a v Berlíně. In *Výběr,* 34, 1997, č. 1, s. 21 – 28. ISSN 1212-0596.

[93] ŠUSTA, J. *Mladá léta učňovská a vandrovní. Praha – Vídeň – Řím. Vzpomínky II.* Praha, 1963. [93] GLÜCKLICH, J. – DYK, V. – KROFTA, K. (edd.). *Ladislav K. Hofman: Sebrané spisy. Svazek 1 – 2.* Praha, 1904 – 1905.

historického a kulturního bohatství Evropy. K výjezdům českých historiků do zahraničí výraznou měrou přispěl také Institut pro rakouský dějezpyt ve Vídni[94] a možnost studia vatikánských archivů v Rakouském institutu v Římě.[95]

A tak jak jsme si již mohli přečíst v Kalistově informačním elaborátu o zahraničních studijních pobytech Gollovy školy, na evropské univerzity vyjíždí načerpat „jiný vzduch" celá plejáda studentů. V této práci však není místa pro reflexi všech cestovatelských počinů Gollových žáků, pro základní ilustraci je uváděn alespoň letmý nástin cestovatelského života iniciátora této myšlenky, kterou vetknul v život, Jaroslava Golla.

3. 1. CESTOVÁNÍ V ŽIVOTĚ JAROSLAVA GOLLA.

Jaroslav Goll často a rád cestoval. V cestovatelských zážitcích určitě předčil i Pekaře, dostal se i do Řecka a Egypta. Základem pro poznání ciziny mu byla studijní cesta do německého Göttingen (1871/1872), s průběžnými zastávkami v Holandsku a Londýně, s předcházející krátkou cestou do Mnichova (1870) a prázdninovým objevováním Itálie (1871). V průběhu dalších let jsou známé jeho turistické a odpočinkové cesty v jarních a letních měsících, které směřovaly do Tyrol, jako například v roce 1897. Stranou zájmu nezůstalo ani Švédsko, ostrov Sylt, krajina Berchtesgadenska nebo Francie v čele s Paříží, kde pobyl ku příkladu v letech 1900 nebo 1906. V roce 1905 prohlížel krásy Řecka, o rok později užíval mořských vzduch lázní Knocke v Belgii. Do Egypta putoval v roce 1909. K tomu musíme přičíst také nespočetné cesty do Vídně. Z domácích destinací to byl především Holoubkov u Rokycan, Řevnice a Dobřichovice, letní pobyty na Sázavě nebo malebné Českomoravské Vysočině v Kameničkách u Hlinska. Známé jsou také jeho cesty do jihočeské Bechyně.[96] K častým patří lázeňské pobyty v Karlových Varech, Františkových Lázních či Jáchymově.

První studijní pobyt v německém Mnichově v roce 1870, mu překazila zuřící válka mezi Pruskem a Francií. I tak však byl Mnichovem ohromen, metropole byla v tu dobu nazývána „Mekkou umělců". Své důvěrnici Fanny Karáskové podával z cesty pravidelné referáty. Víme tak, že navštívil Alpy, Královské jezero a Solnohrad.[97] O prázdninách roku 1871 se vydává na prázdninovou cestu Itálií s přítelem a sochařem Bohuslavem Schnirchem. Na programu byly

[94] HLAVÁČEK, I. Tzv. Gollova škola a vídeňský „Institut". In JIROUŠEK, B. – BLÜML, J. – BLÜMLOVÁ, D. (edd.). *Jaroslav Goll a jeho žáci.* Historia Culturae VI, Studia 5, České Budějovice, 2005, s. 77 – 90. ISBN 80-7040-780-8.
[95] RAUCHOVÁ, J. Rakouský institut v Římě a čeští badatelé v letech 1887 – 1914. JIROUŠEK, B. – BLÜML, J. – BLÜMLOVÁ, D. (edd.). *Jaroslav Goll a jeho žáci.* Historia Culturae VI, Studia 5, České Budějovice, 2005, s. 107 – 120. ISBN 80-7040-780-8.
[96] Vyčerpávající výčet Gollových cest najdeme v rejstříku Listů, s. 698 – 699.
[97] Jiroušek, Jaroslav Goll, s. 54.

Benátky, Verona, Terst, v cestovním itineráři nesmělo chybět Bolzano a Meran či alpské ledovce.[98] A jaká byla poutníkova reflexe? „*Madonna! Přísahámbůh že jsme ještě neviděli hezké ženské v Benátkách, (...). Hezké lidi se zde najdou jen v lidu a to jsou mužští, nejvíce kluci.Vaše psaní jsem právě obdržel a líbám za ně ruku tolikráte, kolik má Venezia mostů – ale jak ošklivé jsou Benátčanky! – rozhněval jsem se s dámou poesií. (...) Ty Benátky mne předce sklamaly: samá minulost. Kdysi ty nejkrásnější paláce vystavěné před třemi stoletími byly z bílého mramoru. Teď vše šedivé, všude samá Turgeněvština. Než přesto všecko je tu mnoho krásného. (...) jen dvě věci bych Vám přál ve světě zažít: abyste jedla rybu branzú*[99] *a projela se za večera po gondole. (...) Včera jsem se koupal v moři, bylo hodné, velmi hodné a dovolilo mně plavat.(...).“*[100] Po uklidnění zahraniční situace a vzniku německého císařství, nastal pravý čas na Gollova studia v cizině. Na výběr dostal ze dvou univerzit. První možností byl Göttingen s Georgem Waitzem[101] a druhou Berlín s Johanem Gustavem Droysenem.[102] Původně chtěl Goll načerpat zkušenosti na obou univerzitách, nakonec se však přiklonil k první variantě a oba semestry 1871/1872 strávil na univerzitě v Göttingen.[103] U Waitze se seznámil s metodami a praxí nejjemnější historické kritiky. Poté následovala krátká, ale pozoruhodná životní epizod, kterou strávil ve službách amerického vyslance a historika Georga Bancrofta v Berlíně.[104] V Berlíně navštěvoval místní bibliotéky a rukopisné fondy, kde sbíral materiál k dějinám 17. století. Po tomto intermezzu následoval dílem studijní a dílem odpočinkový pobyt v Holandsku a Londýně, při kterém hledal bohemika a „stopy“ J. A. Komenského, dopřál si také rekreaci u moře.

Jak píše Bohumil Jiroušek, Goll nebyl historikem, který by ustavičně seděl v archivu a nad knihami, chtěl mít zajištěnou existenci v podobě slušného povolání a možnost věnovat se svým koníčkům.[105] Kvůli cestovatelské vášni si Goll nikdy nepořídil vlastní dům. Léto tak vždy mohlo být ve znamení delšího pobytu na venkově, doma i v zahraničí. Nejčastěji v Čechách, na Moravě a v Rakousku, která trávil volný čas s celou rodinou. Výjimkou nebyly ani letní pobyty na evropském jihu v objetí laskavého moře a nebo naopak objevování

[98] Jiroušek, Jaroslav Goll, s. 54.
[99] Mořský okoun.
[100] Jiroušek, Jaroslav Goll, s. 55. Nedatované dopisy J. Golla Fanny Karáskové, V Benátkách, „v sobotu odpoledne“.
[101] Georg Waitz (1813 – 1886), německý historik, v jeho semináři se studenti seznamovali s technikou historické kritiky pramenů. Autor detailních pramenných studií, které mu nedovolovaly zpracování velkých syntéz.
[102] Gustav Droysen (1808 – 1884), německý historik, systematicky shrnul zásady německé historické školy, stavěl historickou vědu do služeb státních a politických zájmů.
[103] Jiroušek, Jaroslav Goll, s. 55 – 57.
[104] Kutnar, Přehledné dějiny, s. 386.
[105] Jiroušek, Jaroslav Goll, s. 58.

drsných mořských břehů severního Baltu. V roce 1905 u příležitosti archeologického kongresu navštívil Goll řecký svět včetně Mykén, Epidauru a ostrovů Théra, Kréta a Lesbos, lodí se pak dostal do bájné Tróje. V roce 1909 se na jeho cestovatelský program dostal Egypt a Káhira, kde se ve stínu pyramid zúčastnil mezinárodního kongresu. V roce 1913 byl opět u moře, zde si připomínal putování svých mladických let, navštívil Aquilej, Ravennu, Benátky a Terst. Z Řecka, Egypta a Itálie posílal Goll dopisy z cest své ženě Amely.[106] Nepřehlédnutelnou cestovatelskou vášeň Jaroslava Golla zajímavě reflektuje Josef Šusta v předmluvě Listů úcty a přátelství, která je zmíněna v této práci v podkapitole 4. 3. Srovnání charakteru korespondence.

4. JOSEF PEKAŘ NA CESTÁCH.

4. 1. JOSEF PEKAŘ A CESTOVÁNÍ JAKO TÉMA K BÁDÁNÍ?

„*Dělej co dělej, putuješ světem, vidíš Alpy, vidíš moře, poznáš krajiny krásy majestátnější – ale vrátíš-li se do Českého ráje a staneš někdy k večeru na vyhlídce nad Dolánecko u Bukovinou, vyznáš přece nad tím obrazem jedinečného kouzla: Na tom světě žádná jiná! A tak vskutku vracíme se domů jako do náruče milenčiny.*“[107] Jak můžeme poznat na těchto několika řádcích Josef Pekař byl sice nadšen poznáváním cizích krajin, ale s o to větším gustem se také rád vracel domů. Cestoval rád a s chutí, ale stejně tak rád se vracel domů do Prahy i rodného kraje. Přes velkou zcestovalost zůstal oddán české krajině, zejména malebnému koutku oblasti Českého ráje. Díky poznání rozmanitých cizích krajin a Pekařovu přirozenému naturelu byl poměr k domovině živý, přirozený a trvalý. Na první pohled okrajová problematika cestování se stává důležitou, zejména v zajímavých souvislostech s jeho profesním i soukromým životem. *„Při povrchním pohledu na rázovitou bytost velikého národního historika zdá se nám poměrně podružnou otázka podílu ciziny na jeho vývoji. Cítíme jak hluboko tkvěl všemi svými kořeny v rodné půdě své vlasti, (...). Než vskutku věc není tak jednoduchá, (...). Proto dovedl a musil Pekař své citově tak teplé chápání národní minulosti jako jedinečně osobitého a jen lásce svých synů plně přístupného zjevu plně slučovati s vědomím, že tato minulost jazykově kořenící v slovanském základu, byla nerozlučně spjata s velikým společenstvím západního křesťanstva, (...).*“[108]

Pekař podniká zejména cesty studijní, turistické, lázeňské a poznávací, často se mísí několik uvedených faktorů v jednom pobytu. Zdeněk Kalista označuje Pekaře za věčného

[106] Jiroušek, B. Jaroslav Goll, s. 100.
[107] Citace, která je často užívána v životopisných přehledech o Pekařovi, užil ji rovněž Zdeněk Kalista na s. 53 – 54. Pochází z publikace, kde má Pekař svou stať: *Almanach dd kolébky Riegrovy.* Praha, 1908.
[108] Šusta, Josef Pekař a cizina, č. 7, s. 98

hledače domova. Na poměrně časté cestování Josefa Pekaře, můžeme pohlížet i jako na specifický osobnostní rys, který má hluboké kořeny v jeho programovém staromládenectví. *„Tato složitost hlásila se proto i v osobním vztahu Pekařově k cizímu prostředí a jeho vlivům. Nedovedl se nikdy k němu opravdu nikdy přitisknouti s povrchně lehkou přizpůsobivostí a odívati se snadno v cizí šat své myšlení a city. Tak neosvojil si žádný cizí jazyk tak, aby mu v běžném hovoru nepůsobil aspoň některých obtíží, a omlouval to někdy až s upřílišněnou skromností a nadsázkou, kdykoliv se měl stýkati poněkud okázalejším způsobem s Němci nebo Francouzi.“*[109]

Touhu Pekaře po cestování objasňuje hned několik důvodů. V první řadě je to jistě přirozená lidská vlastnost, kterou je touha po objevování. Nadmíru vyvinutá badatelská vášeň a bažení po vědění jasně nastartovaly Pekařovy časté cesty a toulky nejen po české zemi, ale i cizích státech, horách a mořských pobřežích. Typickým rysem Pekařových cest byla skutečnost, že téměř vždy cestoval sám. Ovšem ne vždy mu to nebylo příliš pochuti, pocity samoty trpěl například při cestě Německem v roce 1904: „(…) *ženuje samota. Dříve jsem cestoval sám rád; nyní začínám cítit potřebu společnosti.“*[110] To se týká především zahraničních pobytů. Pokud se však toulal po vlastech českých, mnohdy tomu bylo jinak. V takovém případě ho často doprovázela skupinka věrných přátel, kamarádů, kolegů nebo žáků. Navíc jak již bylo zmíněno, Pekař neměl ženu ani děti, na rozdíl od mnohých kolegů. I tento fakt mu dopřál, užít si hojnost cestovatelských zkušeností. Zároveň však i častými cestami zaháněl samotu, která na něj místy doléhala.

Tématika cest a cestování Josefa Pekaře našla v dosud vydané literatuře jen málo prostoru. Existují tak dílčí studie či přehledově podané informace.Výklad autorů se omezil na obecné cestování, že Pekař poměrně rád cestoval. Někteří pak ještě tento fakt doplnili stručným výčtem navštívených destinací. Základní zprávy o cestách vykreslují Pekařovi životopisci.[111] Jedním z mála, který se hlouběji zaměřil na poznání historikových cest byl Zdenek Kalista. Podívejme se, jak výstižně popisuje Pekařovo cestovatelské turné po Evropě: *„Pekař podniká – zase ovšem příznačně sám – řadu cest do ciziny. Roku 1900 a 1901 byl o prázdninách ve Ferleiten v Salcburku pod masívem grossglocknerským, 1902 v Německu: v Mnichově, ale i na severu v Gdaňsku, 1907 na delší čas ve Francii, v Paříži, 1911 v Dánsku, po světové válce v tehdejším Polsku a 1927 a znovu 1930 v Paříži. A nebyly to cesty bez okouzlení. Čtete-li dopisy jeho Gollovi z ferleitenského horského pobytu, kde Pekař „ vskutku hýřil ...hodiny*

[109] Šusta, Josef Pekař a cizina, č.7, s. 98
[110] Listy, s. 397. Dopis Josefa Pekaře Jaroslavu Gollovi z 20. 4. 1904 z Vratislavy (dále citováno jako Dopis Josefa Pekaře).
[111] Zejména Josef Hobzek, Zdeněk Kalista a Josef Hanzal, na které se odkazuji v průběhu celé práce.

v požitcích vysokých hor", „pln té nádherné vyhlídky na sněhy a ledovce Wiesbachhornu" a „obdivuje především ticho, to nádherné ticho, (v němž) člověk je tak božsky sám" a kde dovedl za obrovské mořské bouře „ mokrý na kůži i v botkách…plno vody" nalézt v sobě „náladu jakési záliby té lázně a z toho bezděčného splynutí s řáděním živlů" a zvolnit do pomalosti krok, „abych toho hodně užil" – nebo z Mnichova, do něhož se „zamiloval" a kde „studoval svým způsobem, vláčeje se po ulicích, bloudě po Engl. Garten, výstavách a kavárnách", či zase z klidného Kulenu na sever do Kodaně, jehož „rozervanost terénu, jehličnaté (a bukové) lesy, skály, plno kvetoucího vřesu a plno přerozkošných koutů po lesích, prostoupených palouky, jezery, veselými cestami a ještě nezohyzděných tabulkami i značkami turistickými", dovedl vylíčit s názorností opravdu podivohudnou", vidíte, jak se sžíval s vzdálenými kraji a jejich lidmi, jak se dovedl – s rozmanitou rozkoší – ponořovat v jejich život. Ale mezi těmito panoramaty cizích krajů stále proniká obraz domova, jako by měl naznačit, že toto neklidné těkaní není než – pouť za ním. I v Kullenu vnucuje se Pekařovi především srovnání kraje „s naším Mužským", s rodným Turnovskem".[112]

Podrobnější výčet cest najdeme ve jmenném rejstříku zpracovaném k edici Listy úcty a přátelství, kde je rovněž předmluva od Josefa Šusty, který reflektuje cestovatelské ambice obou korespondenčních partnerů.[113] Zmíněná edice vzájemné korespondence Golla s Pekaře je rovněž důležitým exkurzem do cestovatelských ambic obou aktérů. Josef Hobzek přispěl komentovanou edicí vybrané vzájemné korespondence mezi Josefem Pekařem a Antonínem Rezkem, ze studijního pobytu v Erlangenu a Berlíně, s názvem Valdštejnská studia Josefa Pekaře.[114] Zážitky z domácích i zahraničních cestovatelských pobytů nabízí také další edice korespondence Josefa Pekaře.[115] Jako nejvhodnější pramen, vedle výše zmíněno, se nejlépe jeví korespondence Josefa Pekaře Františku Táborskému, uložená v Literárním archivu Památníku Národního písemnictví ve Starých Hradech.[116] Specificky k tématu je zaměřena stať Josefa Šusty trefně nazvaná Josef Pekař a Cizina.[117] Téma Český ráj a Josef Pekař již dostálo svému zevrubnému zpracování, zejména v pečlivé monografii Jany Scheybalové.[118]

Z výše uvedených pramenů a literatury můžeme složit hlavní přehled Pekařových turistických a studijních cest. Turistické pobyty: Slovensko (1889/1892), Drážďany (1895), Lázně Abbazia (1899), Vysoké Taury – Ferleiten (1900, 1901), Gardské jezero a Itálie (1903),

[112] Kalista, Josef Pekař, s. 53 – 54.
[113] Listy, s. 13 – 14, předmluva J. Šusty.
[114] HOBZEK, J. Valdštejnská studia mladého Josefa Pekaře. In *Řád* 6, 1940, s. 132 – 144.
[115] Vhodná korespondence k tématu je obsahem podkapitoly 4. 2. o využití editovaných a archivních pramenů.
[116] Viz samostatná podkapitola 4. 5. Kolekce pohlednic z cest Františku Táborskému.
[117] Viz poznámka č. 1 úvodu.
[118] SCHEYBALOVÁ, J. *Český ráj Josefa Pekaře a jeho současníků.* Liberec, 2006. ISBN 80-903033-7-4.

prázdninová cesta Německem – Porýní s návštěvou Belgie, Francie a Švýcarska (1907), Dánsko a Švédsko - Kullen (1911), Polsko a Slovensko (1923), Itálie (1927, 1930). Studijní pobyty: Erlangen a Berlín (1894), Velké prázdninové cesty Německem (1902 – 1905), Vídeň (1904), Francie – Paříž a okolí s návštěvou Švýcarska (1907),

4. 2. MOŽNOSTI VYUŽÍTÍ EDITOVANÝCH A ARCHIVNÍCH PRAMENŮ.[119]

Josef Pekař podnikal zahraniční i domácí cesty v letech 1889 – 1930. Při výzkumu korespondence se tedy musíme zaměřit na toto období a hledat vhodné korespondenční partnery, kterým posílal své reflexe a vzkazky z cest jak v dopisech, tak na pohlednicích. Jako jeden z nejvhodnějších pramenů pro výzkum Pekařových cest poslouží vzájemná edice korespondence Josefa Pekaře s Jaroslavem Gollem. Listy úcty a přátelství tak mapují takřka celé Pekařovo cestovatelské úsilí, zejména pak nejdůležitější léta 1894 – 1907, což je období pomyslného vrcholu Pekařova toulání po různých koutech Evropy. Navíc dopisy a pohlednice edice mají převážně prázdninový původ. Ovšem i v Listech jsou určitá bílá místa, chybí zde Pekařova korespondence z roku 1923, kdy navštívil Krakov a Slovensko a rovněž zde nejsou zmínky o cestě do Itálie, kterou podnikl v roce 1927. Pokud tato korespondence existovala, mohla být zničena samotným Gollem. Korespondence končí rokem 1929 smrtí Gollovou a proto zde přirozeně chybí dopisy a pohlednice z poslední zahraniční cesty do Itálie v roce 1930. Je velkou škodou, že se nedochovaly četné pohlednice, které Pekař Gollovi posílal, zachován je jen nepatrný zbytek, který se dá spočítat na pár desítek kusů. K objasnění Pekařova poměru k cestování najdeme zajímavé poznámky v předmluvě k Listům z pera přítele Josefa Šusty. Listy byly po roce 1989 doplněny o chybějící dopisy po roce 1914, které se z důvodu předpokládané cenzury do edice nedostaly, avšak pro výzkum Pekařova cestování poskytují jen okrajové informace.

Z dalších editovaných pramenů předkládaná práce čerpá ze vzájemné korespondence Josefa Pekaře a Antonína Rezka. Dopisy pomohou rekonstruovat zejména Pekařova studia v Erlangenu a Berlíne v roce 1894. Josef Hobzek přispěl výběrovou edicí Pekařovy korespondence rodičům do Daliměřic, ze které leze čerpat poznámky k studentskému pobytu na Slovensku, se zastávkou ve Vídni v roce 1892 a další poznatky ke studiu v Erlangenu a Berlíně v roce 1894. Výběrovou korespondenci Janu Krejčímu, lze využít pro studium Pekařova poměru k Českému ráji, zmínky o cestování do zahraničí zde nenajdeme. Výrazně podobný charakter má vzájemná korespondence Josefa Pekaře s J. V. Šimákem. Vzájemná

[119] Seznam dosud editovaných pramenů, zejména korespondence viz podkapitola 2. 3.

korespondence s Kamilem Kroftou se jeví pro výzkum spíše jako okrajová, najdeme zde pouze dílčí poznámky k pobytu v Itálii v roce 1930. Vydaná výběrová vzájemná korespondence Josefa Pekaře s Arne Novákem není vhodná, je velká škoda, že nás editoři neseznamují, s v úvodu zmíněným, sugestivním Novákovým líčení krás evropského jihu, kterým se nechal v závěru života zlákat i Josef Pekař a s hořkým koncem poslední Pekařovy cesty do vlašského světa. Stejně okrajově působí i Hanzalem vydaná výběrová edice „Deníky Josefa Pekaře“, kde najdeme stran cestování pouhé jednotliviny, zejména reflexi závěrečné nepovedené italské cesty v roce 1930. Za hlavní badatelskou základnu tak slouží zejména excerpce Listů úcty a přátelství, která se opírá o další výše uvedené vhodné edice.

Pro větší rozmanitost Pekařových cestovatelských reflexí a pro doplnění chybějících let bylo nutno hledat ještě další vhodné korespondenční partnery. Tato základna, stavějící na editovaných pramenech, byla rozšířena o archivní výzkum. Zde je nutné vyzdvihnout soubor pohlednic adresovaných Josefem Pekařem spisovateli a učiteli Františku Táborskému, který pokrývá dlouhé a důležité časové období let 1902 – 1936. Kromě studentského pobytu v Německu v roce 1894, lázeňské dovolené v Abbazii (1899) a pobytu v Itálii (1930), jsou zde zastoupeny téměř všechny Pekařovy velké cesty. Pozůstalost Františka Táborského je uložena v Literárním archivu Památníku národního písemnictví ve Starých Hradech.[120] V Archivu Akademie věd v Praze, je pak uložena pozůstalost Jaroslava Bidla, ze které byly vybrány především dopisy, které mu Pekař adresoval z pobytu v Erlangenu a Berlíně v roce 1894.[121] Závěr Pekařova života a jeho poslední cesty do Itálie mapují dopisy adresované Arne Novákovi, uloženy jsou v jeho pozůstalosti v Literárním archivu Památníku národního písemnictví.[122]

4. 3. SROVNÁNÍ CHARAKTERU KORESPONDENCE.

Charakter dopisů a pohlednic odesílaných Josefem Pekařem, z rozličných toulek po Evropě, jasně kopíruje jeho vztah k adresátovi. Nejzajímavější je vývoj vztahu Pekař vs. Goll. Jejich první dopisy počínají právě erlangenským a berlínským pobytem v roce 1894. V první fázi nesměle se rodícího přátelství jsou spíše decentní a rezervované, Pekař je nanejvýš uctivý, navíc je Gollovi zavázán za peněžní půjčku, omezuje se na popisné zprávy ze studijního pobytu. Můžeme zde však jasně pozorovat počínající dlouholetý přátelský vztah

[120] Literární archiv Památníku Národního písemnictví (dále jen jako LA PNP Staré Hrady), fond František Táborský, korespondence přijatá – Josef Pekař. Další informace viz samostatná podkapitoly 4. 4. a 4. 5.
[121] Archiv Akademie věd Praha (dále jen AAV Praha), fond Jaroslav Bidlo, korespondence přijatá – Josef Pekař.
Jaroslav Bidlo (1868 – 1937), český historik, profesor východoevropských dějin na Karlově univerzitě.
[122] LA PNP Staré Hrady, fond Arne Novák, korespondence přijatá – Josef Pekař.
Arne Novák (1880 – 1939), český literární historik a kritik., bohemista, germanista.

Pekaře s Gollem. Až v pozdějších letech zřetelně naznáváme velké přátelství mezi oběma korespondenty a na řadu přichází uvolněné dopisy plné nejrůznějších dojmů z cest. Rozdíl v cestovatelské reflexi obou dopisovatelů je však markantní, jak trefně dedukuje v předmluvě Listů Josef Šusta: „*Proto nalézáme v jeho i Gollových dopisech mnoho zajímavých postřehů z ciziny, ovšem s rozdílem velmi význačným. Pekař vyličuje často široce a malebně, co viděl a zažil. Jeho dopisy jsou v tomto směru namnoze hotovými kabinetními obrázky, prozrazující teplý způsob veškerého vnímání přírody i lidí, kdežto Goll se obmezuje spíše jen na kratší narážky a zachovává zdrželivý postoj zkušeného cestovatele, který se namnoze vrací již k věcem předtím shlédnutým.*“[123] A v tom tkví zásadní rozdíl mezi Gollem a Pekařem v roli cestovatelů. Goll se si vždy počíná jako ostřílený harcovník, který v cizích krajinách snadno zdomácní, v jeho itineráři se směle střídají nejrůznější destinace od Paříže, přes Káhiru až k řeckým ostrovům. To Pekař našlapuje zlehka a vždy si vůči cizímu světu udržuje odstup. Na druhou stranu Goll je sice v cestování zkušenější, ale právě díky tomu často přehlédne zvláštnost cizí krajiny, Pekařovi dopisy z cest jsou proto malebnější a emotivnější, neboť je obdařen dobrou pozorovatelskou schopností. Na cestách je o to šťastnější, když může kráčet ve stopách české historie a nebo hledat paralely navštívené země zrcadlící se v domácích dějinách. Pekař uměl velmi sugestivně vylíčit krajinu, místa i své příběhy na cestách. Dokonale si pohrává s adresátovými emocemi. Vžije se do role vypravěče – poutníka a rozehrává čarovnou hru slov. Umí pobavit, dojmout i ohromit. Mistrovsky líčí cizokrajnou přírodu, lidi i historické památky a osudy dané země, města či místa. V dopisech se odráží jeho umění s lehkostí oživit perem na papíře osudy a líčení tam, kde by jiný jen těžko volil vhodná a svižná slova, kterými by nenudil svého čtenáře.

Decentní a zdvořilý charakter vykazuje korespondence zasílaná, ze studijního pobytu v Erlangenu a Berlíně, učiteli Antonínu Rezkovi, který byl správcem jeho stipendia. Konstantně uctivou notu, obohacenou o starost o rodinné a finanční záležitosti, zachovává v dopisech zasílaným rodičům. Ve zcela jiném duchu se však odvíjela korespondence, z německého pobytu v roce 1894, adresovaná příteli ze studentských let Jaroslavu Bidlovi.[124] Z dopisů Bidlov, tak patrně nejvíce zaujmou, listy psané z Pekařova pobytu v Erlangenu. Právě na této korespondenci můžeme silně pozorovat odlišnost dopisů posílaných učitelům - Gollovi a Rezkovi, v duchu rezervovanosti a odstupu, a rozšafné dopisy psané kamarádovi Bidlovi, pod silnými mladickými dojmy z „poznávání cizího světa“, kdy se mu neváhá svěřit především se seznamovacími historkami s něžným pohlavím a s hodnocením bavorských

[123] Listy, s. 13, předmluva J. Šusty.

krásek, které porovnává s českými děvčaty. Později se však jeho cesty s Bidlem rozcházejí a přestávají si vzájemně rozumět. Dopisy Arne Novákovi nijak nevybočují z jejich vzájemného přátelského vztahu. S Arnem Novákem i jeho ženou pojí Pekaře upřímné přátelské svazky, která se zrcadlí v jejich oboustranně srdečné korespondenci. Velkolepý kamarádský vztah, s občasným srdečným špičkováním,udržoval s Františkem Táborským, v tomto duchu je rovněž vedena Pekařova korespondence.

4. 4. FRANTIŠEK TÁBORSKÝ (16. leden 1858 – 21. červen 1940).

František Táborský se narodil 16. ledna 1858 v Bystřici pod Hostýnem.[125] Byl básníkem, spisovatelem, překladatelem, historikem, kritikem, ale především učitelem. V literárních kruzích používal pseudonym František Hostivít. Pocházel z chudé rodiny, otec byl obuvníkem. Své dětství prožil v Bystřici, v domku na Kamenci. V Bystřici navštěvoval místní dvojtřídku. Do domku na Kamenci se v dospělosti často rád vracel a trávil zde své letní prázdniny. V letech 1870 – 1878 studoval Slovanské gymnázium v Olomouci a poté na pražské Karlově Univerzitě. Vybral si obory češtinu a němčinu. Po studiích nejdříve suploval na několika pražských středních školách, než získal místo profesora na Vyšší dívčí škole v Praze v roce 1884. Později, v roce 1911, stal se jejím ředitelem. Zde setrval až do roku 1921, kdy odešel do důchodu. Za svého života byl jmenován profesorem h. c. brněnské univerzity (1938). V Praze i na rodné Moravě působil v řadě spolků. Zapojil se do Matice školské, spolku Radhošť, Svatobor, Český Bibliofil. Rovněž se stal zakládajícím členem Matice moravské a v roce 1908 byl ustanoven prvním předsedou Spolku českých bibliofilů.

Poezii začal psát již jako mladý gymnazista.[126] Přispíval do almanachu moravské omladiny Zora. Patřil do okruhu tzv. Mladé Moravy, kde ho pojila spolupráce, zejména s Hynkem Babičkou.[127] K zajímavým patří básnická díla Alleluja z roku 1919 (kronika Husova vítězství) a Legenda staronovná (1927, reflektuje vítězný boj Československa). Mnoho jeho básní se vztahuje ke Slovensku, kde měl hodně přátel. Psal rovněž prózu a naučnou literaturu.[128]

---

[125] Následující životopisné informace jsou čerpány z několika zdrojů. Jedná se zejména o archivní pomůcku vytvořenou k pozůstalosti Františka Táborského (LA PNP Staré Hrady). Další data pochází z literárních atlasů a slovníků: NOVÁK, A. – VAVROUŠEK, B. *Literární atlas československý, díl 2.* Praha, 1938, kapitola František Táborský, s. 26. ADAMOVIČ, I. – NEFF, O. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha, 1995, kapitola Táborský František, s. 222. ISBN 80-85364-57-3. *Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století*, (kolektiv autorů). 3. vydání, Praha 1982.

[126] Díla jeho vydané poezie: Básně (1884), Staré komedie (1882), Melodie (1883), Hrdinné touhy (1903), Alelluja (1919), Legenda staronová (1927), Z baladických (1933), Sonáty (1933). Poutník z roku 1913 je veršovaná autobiografická povídka. Knižně byla vydána až roku 1943 po smrti Táborského.

[127] Babička Hynek (1855-1880), moravský spisovatel.

[128] Díla prózy a naučné literatury: Našim dětem (1889), Hanuš Schwaiger (1904), Zimní pohádky v naší veselé republice (1920), Ruské umění (1921), Doktor Faust (1921), Rusava (1928), U kamarádského stolu (1933),

Svými články a povídkami přispíval do mnoha časopisů. Byl také překladatelem slovanských a zejména ruských autorů.[129] Pracoval jako redaktor národopisné revue Naše Valašsko. Účastnil se spoluorganizace Smetanovy společnosti v Radhošti. František Táborský zemřel 21. června 1940 v Praze ve věku 82 let. Je pohřben v rodném městě, v hrobě svých rodičů.

Pekař ve své korespondenci Táborského častuje nejrůznějšími vzkazkami, na adresu jeho údajného peciválství a nechuti k cestování. Ovšem jedná se pouze o kamarádské špičkování. Na první pohled by se tak mohlo zdát, že Táborský nerad cestoval, ovšem opak je pravdou. Jen jeho cesty mířily trochu jiným směrem než Pekařovy. Táborský miloval především slovanský svět a tomu také přizpůsoboval ručičku svého cestovatelského kompasu. Jeho studijní cesty směřovaly hlavně do Ruska, které navštívil hned dvakrát a to v roce 1896 a v letech 1909 až 1910. Zde sbíral materiál a inspiraci pro své prózy, články a příspěvky do novin. Byl členem spolku ruských architektů. V Moskvě zorganizoval výstavu českého umění za pomoci pražského spolku Mánes.

Táborského cesty měly jak studijní, tak i odpočinkový charakter. Vedle své velké lásky Moravy, Bystřicka a Hostýnska či lázní Luhačovic, často putoval za literárními toulkami po Slovensku, již od studentských let. Ze slovanských krás toužil poznat nejdříve „starý slávský Balt“, kam zajel v roce 1884, cestou přes Drážďany a Berlín, nejdéle samozřejmě pobyl na Rujaně, zpátky se vracel přes Poznaň, která čelila silným germanizačním tlakům. Časté byly jeho návštěvy Jadranu s Dalmácií a Černou Horou.[130] Ve sborníku věnovaném Táborskému, k jeho sedmdesátce, se můžeme dozvědět vzpomínky ze zájezdu k Jadranu, reflektované jedním z účastníků, F. X. Svobodou. Po několik let také cestoval po slovinských Alpách. [131] Jeho cesty však směřovali i po celém Německu, které procestoval několikrát. S přítelem Mrazíkem pak navštívil krásy Švýcarska. V roce 1900, se stejným cestovatelským partnerem, podnikli cestu přes Německo, kde navštívili zejména výstavu dekorativního umění v Darmstadtu, přes Antverpy se dostali do Londýna , odkud putovali přes Holandsko zpět do Prahy. V roce 1909 spolu se Sdružením výtvarných umělců moravských navštívil Krakov.[132] K jeho nejvýznamnějším cestám patří studijní pobyty v Rusku. Prvním podnětem k návštěvě Ruska byla všeruská výstava v Novgorodě v roce 1906, na kterou se vydal oklikou přes Varšavu a Petrohrad, kde strávil deset dnů. Pak putoval přes Moskvu do Novgorodu a zpět se

---

Puškám, pěvec svobody (1937), Arthur Grottger, jeho láska a dílo (1933), O ruském divadle (1933), Adolf Kašpar (1933), Ivan Městrovič (1933), Karel Hynek Mácha po sto letech (1936).

[129] Vydané překlady: Básně (tři svazky od ruského básníka Lermonotova, 1891, 1895, 1918), Hora z rozumu (dílo autorů Puškina, Tjutčeva, Gribojedova, 1932).

[130] *František Táborský. Hrst statí a přátelských vzpomínek k jeho sedmdesátce.* Praha, 1928, s. 98 – 102.

[131] *František Táborský. Hrst statí a přátelských vzpomínek k jeho sedmdesátce.* Praha, 1928, s. 26 – 30.

[132] Tamtéž, s. 27 – 28.

plavil na jih po Volze do Samary, Kyjeva a Oděsy, odtud se vrátil do Lvova a přes Krakov již směřoval domů. Druhá návštěva v Rusku je už plně zasvěcena studijnímu pobytu. Táborský této velké cestě na Rus zasvětil celý rok svého života, v období let 1909/1910. Věnoval se tu přednáškám a propagaci českého umění, putoval po výstavách a slovanských sjezdech, navazoval kontakty a samozřejmě poznával krajinu. Pobyl ve Varšavě, Petrohradu, kde se setkal s Tomášem Garykem Masarykem a zajel s ním do blízkého Finska, dále se jeho cesta ubírala na Ukrajinu, do Oděsy a dalších slovanských států s městy Sofie, Bělehrad, Zábřeh a Lublaň.[133]

S Josefem Pekařem se patrně seznámil v jídelně pražského spolku Domácnost, kam spolu s Pekařem pravidelně chodili na obědy.[134] Po celý život je pojil kamarádský vztah. Táborský, stejně jako Pekař, zůstal starým mládencem a nikdy se neoženil.[135] Pekař svůj přátelský poměr k příteli vyjádřil ve sborníku k Táborského sedmdesátce. *„Vpadáte mi dnes náhle na psací stůl, naplněný Táborem Žižkovým a nutíte mne vyznati upřímně: Ano, dnes musí být Táborský náš program (...). A potom Vás obdivuji, jak jste dovedl, starý mládenec (podivná věc u profesora a ředitele vyšší dívčí školy), čeliti mládenecké samotě – tu by bylo možno dokonce mluviti o rafinovaném mnohoženství (...).“*[136]

4. 5. KOLEKCE POHLEDNIC Z CEST FRANTIŠKU TÁBORSKÉMU.

V Památníku Národního písemnictví ve Starých Hradech, je uložena pozoruhodná korespondence Josefa Pekaře Františku Táborskému.[137] Jedná se z velké části o poměrně ucelenou „cestovatelskou“ korespondenci z cest Josefa Pekaře. Korespondence je časově zařazena do období let 1902 – 1936. Ve fondu najdeme 89 pohlednic, 14 dopisů, 6 korespondenčních lístků a 12 navštívenek. Převážná část pochází z pobytů v cizině, toulek po Čechách a Českém ráji. Díky této kolekci pohlednic získáváme zajímavý obraz

[133] *František Táborský. Hrst statí a přátelských vzpomínek k jeho sedmdesátce.* Praha, 1928, s. 28 – 30.
[134] Hobzek , Josef Pekař, s. 347.
[135] *František Táborský. Hrst statí a přátelských vzpomínek k jeho sedmdesátce.* Praha, 1928, s. 26.
[136] PEKAŘ, J. Psaní kamarádovi k té sedmdesátce. In *František Táborský. Hrst statí a přátelských vzpomínek k jeho sedmdesátce.* Praha, 1928, s. 84 – 86.
[137] LA PNP Staré Hrady, fond Archivní pozůstalost Františka Táborského. Korespondence přijatá Josef Pekař Františku Táborskému: č. inv. 882 – 959, č. přír. 10/86 (1 dopis, 70 pohlednic, 2 navštívenky, 1 tisk z let 1902 - 1934; 1 dopis neúplný, 3 navštívenky bez data), č. inv. 170 – 185, č. přír. 98/96 (16 pohlednic z let 1902 – 1936), č. inv. 502, č. přír. 9/84 (1 pohlednice z roku 1935), č. inv. 8 – 9, č. přír. 73/90 (2 pohlednice z let 1904 – 1907), č. inv. 3511 – 3543 č. přír. 64/64 (8 dopisů, 6 korespondenčních lístků, 2 navštívenky z let 1905 - 1936; 4 dopisy a 5 navštívenek bez data).

cestovatelského života Josefa Pekaře. Soubor pohlednic se tak nabízí jako vhodná badatelská základna, pro výzkum výše uvedeného tématu.[138]

Výběr fondu Františka Táborského nebyl dílem náhody, dostala jsem se k němu, díky příspěvku Evy a Karola Bílkových, ve sborníku o Josefu Pekařovi.[139] Článek pojednává o možnostech studia Pekařova života, na základě materiálu, kterým disponuje Literární archiv Památníku Národního písemnictví. Oba autoři se zmiňují o dosud málo „vytěžených" či málo známých pramenech se vztahem k Pekařově osobě. „*Větší celky korespondence Josefa Pekaře jsou zachovány v osobních fondech jeho přátel a kolegů. Jsou to například František Teplý, Rudolf Urbánek, František Žákavec, František Táborský, Čeněk Zíbrt, Antonín Rezek atd. Třeba jen z pohlednic adresovaných Františku Táborskému by se dal sestavit solidní přehled o jeho cestách domácích i zahraničních.*"[140] Navíc jsem tuto možnost konzultovala také s paní Mgr. Hanou Kabovou, která je mimo jiné, autorkou vzájemné korespondence Josefa Pekaře s J. V. Šimákem a má výborný přehled o možnostech studia Pekařovy korespondence.[141]

Pekař Táborskému nejčastěji psal buďto do Prahy, kde trvale bydlel a pracoval nebo naopak na jeho rodné a v té době již letní sídlo, do Bystřice pod Hostýnem, kde pobýval převážně během školních prázdnin a svátků. Svému příteli referoval Pekař velmi pravidelně a tak mu co chvíli přišla pohlednice z nějakého vandru po Čechách či štaci po cizině. Nás bude zajímat zejména kolekce výše uvedených pohlednic a několika dopisů, převážně odesílaných z Pekařových cest po Evropě a Čechách.

5. PEKAŘOVY CESTY NAPŘÍČ ŽIVOTEM.

Hlavní údobí Pekařových cest v průběhu jeho života je nutno směrovat do rozmezí let 1892/93 – 1930. Vysokou frekvencí cest se vyznačuje zejména období 1894 – 1907, kdy Pekař podniká mnoho studijních cest po Evropě. Cesty Josefa Pekaře jsou rozděleny na základě tří charakteristických životních etap. Studentská a krátce postgradulní etapa let 1889 – 1894 se přirozeně nese ve znamení některých „poprvé", nastiňuje první prázdninové cesty Pekařovy mimo vlast do sousední slovenské (uherské) oblasti se zastávkou ve vídeňské metropoli a mapuje první delší studijní pobyt v zahraničím prostředí německého Erlangenu a

[138] Pro celkovou představu o Pekařových cestách během celého jeho života je samozřejmě nutno tuto badatelskou základnu rozšířit o další prameny, které jsou v práci uvedeny.
[139] BÍLEK, K. – BÍLKOVÁ, E. Písemnosti Josefa Pekaře v Literárním archivu PNP. In *Josef Pekař a české dějiny 15. – 18. století*. Sborník referátů z vědecké konference konané ve dnech 8. – 9. dubna 1994 v Turnově a Sedmihorkách. Z Českého ráje a Podkrkonoší. Bystrá nad Jizerou/Semily, 1994, supplementum 1, s. 156 – 157. ISBN 80-901284-2-4.
[140] Tamtéž s. 157.
[141] Mgr. Hana Kábová (Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky).

Berlína, který zároveň přestavuje jeden ze stěžejních zahraničních pobytů mimo vlast. Do tohoto období spadá nerealizovaná cesta do Krakova v roce 1890, kam měl Pekař s profesorem Píčem jet na Mickiewiczovu slavnost, kvůli špatné finanční situaci však cestu nakonec odřekl.[142] Zmařeny byly také jeho snahy o studium na Rakouském institutu v Římě v roce 1894, kdy byl konkurz jen pouhou formalitou a uchazeč byl již dopředu vybrán.[143]

Na toto studentské období přirozeně navazuje etapa produktivních let Pekařova života spojená s působením na poli historické vědy, kapitola seznamuje s historikovou reflexí cest let 1895 – 1930, kde jsou zastoupeny jak cesty studijní krátkodobé i dlouhodobé, rovněž cesty turistické, poznávací a zdravotní či kombinované, kde se tyto motivy prolínají. V roce 1899 měl Pekař navštívit Gollovu rodinu v Alpách, ale k jeho pobytu nakonec nedošlo. Od roku 1899 do roku 1901 absolvoval několik rekreačních pobytů, ve snaze zlepšit svůj zdravotní stav, vypravil se na evropský jih i do prostředí Alp a seznamuje se s uherskou Peští. Vrcholem cestovatelských ambic Josefa Pekaře jsou zejména léta 1902 – 1906, kdy podniká velké studijní cesty po Německu a bádá v zahraničních archivech a bibliotékách. V roce 1907 navíc prožívá delší studijní pobyt ve Francii, kde zlepšuje své znalosti francouzského jazyka a navštěvuje univerzitní přednášky. Poslední cestou do Německa absolvuje o prázdninách 1907 s výlety do Švýcarska, Francie a Belgie. Léta 1908 - 1911 jsou vyplněna intenzivní prací na Knize o Kosti a proto na cesty do zahraniční nezbývá času ani potřebné motivace. *„Tedy z plánů francouzských a alpských nebylo nic; zůstal jsem na Turnovsku, neboť pobyt jindřichohradec. Z velké části je věnován Kosti let 1637 – 1660, bohatě zastoupené ve zdejším archivu.“*[144] Až v roce 1911 se dostane na program výlet za hranice, přesněji do Dánska a Švédska. Další cesty přerušuje na dlouhou dobu nepřehledná situace první světové války.Teprve v roce 1923 si Pekař dopřává cestu po Slovensku a do polského Krakova. Ve snaze poznat krásy jihu Evropy, které mu prozatím ukazovaly spíše svou odvrácenou tvář, se vydává v roce 1927 a opět v roce 1930 za poznáním Itálie.

Rok 1930 je zároveň jakýmsi životním milníkem a znamená faktický konec Pekařových zahraničních i domácích cest.[145] Pekař začíná rychle stárnout a objevují se u něho vleklé zdravotní potíže. K cestování není chuť, energie ani důvod. Poslední větší tuzemskou a ryze turistickou cestu vykonal v roce 1930, za asistence svých věrných přátel po krásách Moravy. Závěrečná kapitola s názvem Podzim života v Českém ráji tak jasně napovídá, že poslední léta trávil Pekař výhradně v náručí milovaného rodného kraje.

[142] Hobzek, O jeho mládí, životě a odkazu, s. 58. Dopis Josefa Pekaře rodičům z 7. 7. 1890.
[143] Viz samostatná podkapitola 5. 5. Josef Pekař a nedostižný jih.
[144] Listy, s. 517. Pekařův dopis z 5. 9. 1908 z Jindřichova Hradce.
[145] Kromě pobytu v lázních Jáchymov v roce 1934.

Do turistických cest jsou v rámci přehlednějšího členění práce zařazeny nejen prázdninové odpočinkové pobyty, ale rovněž poznávací cesty, léčebné kúry, a pobyty u nichž se výše zmíněné cíle prolínají. Studijní cesty včleňují pobyty týkající se Pekařova univerzitního studia, cesty s tématikou hledání nových historických témat a sběru archivního materiálu i rešerše zahraničních evropských knihoven.

Celý přehled cest je závěrem doplněn o několik poznámek k Pekařovým cestám. Jedná se o poznatky k domácím cestám, k Pekařově vztahu k Itálii a praktické noticky z Pekařových cest. Místopisné informace, které jsou použity v textu pochází zejména z cestovních příruček Karla Baedekera, které Pekař prokazatelně užíval a jejich výčet je uveden v podkapitole Všední život na Pekařových cestách a v konečném souhrnu pramenů a literatury.

5. 1. LÉTA STUDENTSKÁ A VANDROVNÍ (1889 – 1894).

5. 1. 1. TURISTICKÉ CESTY MIMO VLAST.

Poprvé mimo vlast. Cesta na Slovensko. Velkoměstský ruch Vídně.

Rok: 1889 a 1892.

Cestovní itinerář: Nadaš (Považí), Prešpurk, Vídeň.

První zahraniční cestu mimo vlast uskutečnil Pekař jako mladík v době svých univerzitních studií v Praze. Zde se Pekař seznámil se zámožnou pražskou rodinou Kašových. Ing. Alois Kaše byl ředitel cukrovarů při Zemském finančním ředitelství. Pekař jeho dvěma synům dával pravidelně kondice. Brzo se stal takřka členem rodiny a dvakrát nebo třikrát s nimi trávil letní prázdniny na Slovensku (v tehdejším Uhersku), v Nadaši, severozápadně od Trenčína, v oblasti Považí, kde byl nájemcem statků otec paní Kašové, Johan Eisenhut.[146] S jistotou trávil Pekař letní čas na Slovensku v letech 1889 a 1892. V Nadaši měli Eisenhutovi polozámecké sídlo, přezdívané kaštel, každou neděli o prázdninách se zde scházívala místní smetánka z okolí – hospodářští správcové, důchodní či větší sedláci, hráli se kuželky a popíjelo plzeňské pivo, na setkání přicházely i dcery návštěvníků, kterým se Pekař jako mladý a urostlý hoch velmi líbil. Ještě v roce 1903 reflektoval dojmy ze své cesty Gollovi: „*Jsou to tuším pro Vás dojmy zcela nové – a byly i pro mne, když jsem dvakrát trávil prázdniny v uherské vesnici, nové bylo nejen to slovácké okolí, ale i život na vsi, neboť já jsem pravého vesnického života vlastně nepoznal; (...).*“[147] Pobytu v Nadaši se ve svém článku věnuje Josef

[146] Hanzal, Josef Pekař, s. 33 – 35. Hobzek, Příspěvky, s. 299 – 301.
[147] Listy, s. 360 – 361. Dopis Josefa Pekaře z 20. 7. 1903.

Šusta: *„(…) ještě ve stáří vzpomínal na kouzlo srpnových dnů v zemanské kaštelu v žirném Považí.“*[148]

V roce 1899 navštívil při zpáteční cestě z Nadaše Prešpurk a poprvé shlédnul metropoli pulsující evropským tepem Vídeň, do které připlul parníkem. Ve Vídni měl Pekař dva bratrance Peldovi, s jedním z nich, s Jaroslavem, podnikl slovy Pekaře malý „durchrajs“ Vídní včetně prohlídky Prátru. V korespondenci rodičům nalezneme bezprostřední Pekařovy dojmy z cesty do Vídně i ze samotného velkoměsta na Dunaji: *„(…) odejel jsem ve čtvrtek ráno do Trnavy a v I. hodinu byl jsem již v Prešpurce, kde jsem zůstal do rána druhého dne (…) z Prešpurku – veliké město, 70.000 obyvatel, většinou Němců – líbilo se mi tam velmi, (…) jel jsem parníkem po Dunaji (…) do Vídně. (…) V sobotu a v neděli dopoledne prohlížel jsem zdejší památnosti, musea a zbírky, byl jsem v paláci říšské rady, v paláci universitním, ve hradě císařském, v znamenitějších kostelech. (…) Vídeň už tak znám povrchně dosti dobře (…).“*[149] Vídeň Pekaře nadchla po všech stránkách, ovšem ani zde se neubránil srovnání s Prahou: *„Město ohromné, veliké, ale Praha je daleko krásnější. Vídeň nemá té polohy rozkošné a čarovné, kterou má Praha. V Praze ovšem není takých nádherných, mramorových paláců jako zde (…).“*[150] Vyzdvihoval rovněž čistotu a úhlednost pražských ulic, kdežto vídeňské ulice se mu zdáli dosti „šoufl“.[151]

5. 1. 2. STUDIJNÍ CESTY MIMO VLAST.

V prostředí evropských univerzit. Na zkušenou do Erlangenu a Berlína.

Rok: 1894.

Cestovní itinerář: Erlangen, Berlín, s návštěvou Norimberku a Drážďan, (Německo). Šestiměsíční studijní pobyt od ledna do července.

Již od dob svých univerzitních studií byl Pekař obeznámen s Gollovou myšlenkou, že by bylo vhodné, aby jako budoucí akademický pracovník, po závěrečných zkouškách v Praze, nahlédl do prostředí zahraničních univerzit. *„(…) a slíbil mi, že se přičíní, abych po absolvování dostal státní stipendium ke studiu na některé zahraniční universitě, k. př. v Berlíně. To ovšem vede k profesorství na univerzitě.“*[152] Volba padla na studia v jihoněmeckém protestantském městě Erlangenu, další semestr měl Pekař strávit v Berlíně. V Erlangenu se nacházelo dostatek vhodného písemného materiálu pro dokončení Pekařovi

[148] Šusta, Josef Pekař a cizina, č.7, s. 98
[149] Hobzek, O jeho mládí, životě a odkazu, s. 53 -55. Dopis Josefa Pekaře rodičům z 2. 9. 1889 z Vídně.
[150] Tamtéž.
[151] Tamtéž.
[152] Hobzek, O jeho mládí, životě a odkazu, s. 61. Dopis rodičům ze 30 dubna 1891.

práce na téma valdštejnské otázky. Pekař se na univerzitu v německé Erlangenu dostal v prvních lednových dnech roku 1894. Erlangenská univerzita byla zvolena ještě z jednoho důvodu, právě zde působil profesor Friedrich Bezold, znalec německé reformace a husitství, dobrý přítel Gollův ze společných studií v Německu.[153] „*Do Erlang jsem přijel v neděli odpoledne, po několikahodinovém rozkošném bloudění po ulicích norimberských. (...). Najal jsem si první byt, jenž se mi namanul (...). V pondělí jsem zaplatil 16 m a byl jsem imatrikulován (...) Život je zde klidnější než v Praze, ale nikoliv dražší.*“[154] Bavorský Erlangen Pekaře zpočátku příliš nenadchl, bylo to malé provinční město, kde se hlavní život točil kolem univerzity a navíc zdejší obyvatelé se Pekařovi zdáli příliš upjatí a vážnější než v Praze, vysvětloval si to jejich protestantským vyznáním, které je vedlo k větší spořádanosti. K zajímavostem patří Pekařův střet s cizím prostředím, hned první večer v Německu narazil na Bavora, který si myslel, že Praha je v Uhrách.[155] „*Jen v neděli jsem se s několika zdejšími studenty pobavil výborně – koukali se na mne ovšem, jakmile zvěděli, že jsem z Čech, jako na zvláštní zvíře.*[156]

Mladý student se zde cítil osamocen, ale za čas si zvykl, často navštěvoval blízký Norimberk, který si ihned oblíbil a užíval krás života v cizím prostředí. Jak vypadal Pekařův studentský život v Erlangenu, můžeme celkem barvitě vystopovat z jeho dopisů adresovaných příteli Jaroslavu Bidlovi: „*Bidlo! Kozpisko! Nemám co dělat, tak ti píšu, odpusť mi laskavě ten kompliment. Vzpomínám si jak sedíš asi u kulatého stolu v koutě posvěceném tradicemi „mnohých pokolení“ a kroutíš chvílema svůj nádherný knír. Ty bys tu měl být hochu; ani nevíš, jak vysoce bych tě potřeboval. Nevím doposud, kde zde je dům, či domy, v němž prodlévají sladké dcery Venesis vulgivagae – dům, k jehož vypátrání tak fenomenální talent máš. (...) hezké ženské jsou zde vzácnější než Národní listy. Teprve dnes večer potkal jsem takové svižné plné dítě, jež bylo ochotno pustiti se v celonoční dobrodružství – (...) A byla to katolička! Ale jinak samé hrubé, barbarské tváře holek ze chlíva – ten šelmovský úsměv, ten půvab a švih pražských služek – ovšem ne všech – zde nenajdeš.*[157] Jak je vidět Pekaře bavorské dámy příliš nezaujaly, ale hned v dalším dopise své mínění trochu poupravil: *„(...) gotice její nemenší pozornost též dcerám a paním patricijů i nepatricijů. Och, jsou hezké, velmi hezké, a myslím, že jsem i jakýsi aristokratický tah vypozoroval v jejich tvářích, něco co naše pražské dámy nemají! (...) jeli jsme spolu v kupé – byla hezká opravdu, štíhlá hnědooká,*

[153] Friedrich Bezold (1848 – 1928), německý historik husitství a reformace.
[154] Listy, 19 – 21. Dopis Josefa Pekaře z 12. 1. 1894 z Erlangenu.
[155] Tamtéž.
[156] Hobzek, Příspěvky, s. 306. Dopis Josefa Pekaře rodičům z 9. 1. 1894 z Erlangenu.
[157] Archiv Akademie věd Praha (dále jen AAV Praha), fond Jaroslav Bidlo, dopis Josefa Pekaře Jaroslavu Bidlovi z 21. 1. 1894 z Erlangenu.

s takovým snivým výrazem v očích a nádherným obočím. (…) ale nejnádhernější ozdobu mladého dívčího těla (co je to, ó příteli B.?) nedovedou Bavorky (-ačky?) tak „k plnosti přivést" jako naše české holky. Šněrovačka nízká našeho národního kroje a bavorský těsný lajblík jenž sevře (…) všechno v neforemný tvar, to je nebe a dudy (…)."[158]

I upjaté univerzitní městečko neváhalo ukázat svou odvrácenou tvář, protože i „vážní" erlangenštní studenti to dokázali pořádně „roztočit": *„Je tu ráno, na zamrzlé půdě ulic a chodníků můžeš studovati život studentského města – každých 100kroků staneš před zvláštním zabarvením chodníků, vykládaného kusy rozžvýkaného masa a pokrytého v rozstříknuté arabesce záhadnou vrstvou neznámé hmoty, která před či po půlnoci patrně dlela ještě v nefalšovaném německém žaludku. Ach, zlatá Praha. Zlatá Praha! (…).*"[159]

Z Erlangenu a Berlína pravidelně posílal informační referáty svému učiteli Antonínu Rezkovi neboť právě v jeho semináři. v akademickém roce 1891/1892, vznikla v Pekařově čtvrtém roce studia, jeho první práce o Valdštejnovi.Toto téma se stalo ústředním motivem Pekařova habilitačního spisu, který vyšel v roce 1895. Svému učiteli tak podával zprávy o pokrocích na dokončení Valdštejna a navíc byl Rezek správcem jeho zahraničního stipendia, Pekař mu tak nastiňoval i své finanční výlohy. V jejich vzájemné korespondenci získáváme zajímavý přehled o tehdejších poměrech a možnostech studia i vybavení erlangenské univerzity. *„Bezold (…) postrašil mne zároveň nemálo sdělením, že knihovna univerzitní je slabá (…) a že sotva třetinu valdštejnské literatury dostanu. Ale dostal jsem přece to nejhlavnější (…) asi 30 knih (…) o ostatek žádám do Mnichova. Ochota v univerzitní knihovně až překvapuje – vrchní bibliotékář zvlášť objednal Hildebranda a Gindelyho. V pracovně knihovny jsou vyloženy k použití příruční knihy, mapy atd. pak všechna čísla dosud nesvázaných vědeckých časopisů a publikací. Poslední čísla (…), počtem asi 500, vyložena v tzv. akademické čítárně (…) k volnému použití nalezl jsem i – celou řadu denních žurnálů (…).*"[160]

Na univerzitě si Pekař zapsal Bezoldův seminář a jeho přednášku o francouzské revoluci. Profesor Bezold vedl seminář ve svém bytě, s Pekařem ho navštěvovali celkem čtyři studenti. Na semináři probírali bitvu u Mühldorfu a kroniku M. z Neuburku. Nejvíce studijního úsilí však pohltil Valdštejn*: „(…) mimo čas věnovaný novinám v čítárně, (…) ležím celý den ve*

[158] AAV Praha, fond Jaroslav Bidlo. Dopis Josefa Pekaře Jaroslavu Bidlovi z 5. 2. 1894 z Erlangenu.
[159] AAV Praha, fond Jaroslav Bidlo. Dopis Josefa Pekaře Jaroslavu Bidlovi z 21. 1. 1894 z Erlangenu.
[160] Čechurová, Korespondence Antonína Rezka, s. 39. Dopis Josefa Pekaře po 7. 1. 1894 z Erlangenu.

fridlandském hauptkvartýru v Plzni, (...) žiju, doufám, takřka jednám s účastníky krvavého dramatu.“[161]

Ze svého studijního pobytu nezapomněl informovat ani rodiče v Daliměřících. Ústředním tématem dopisů jsou především finanční výlohy a potíže s pronajatým erlangenským bytem, který se stal velmi studeným. Nezapomíná popsat městské prostředí a neskrývá svůj stesk po domově. „*Byt by nebyl zvlášť drahý (...) dnes však pozoruji, že bude velmi studený (...) život na ulicích skrovný. Pro toho, kdo přichází z Prahy, je to, jakoby přišel na ves\nici. (...) Jsem tu sám a to mi není zvlášť milo. (...) Co jest příjemnější než v Praze, jest ochota všech (...). Škoda, že tu nejsem v létě (...) kolem jsou vrchy a lesy (...) musí to býti radost zde prodlévati.“*[162]

V Erlangenu se Pekař mohl docela dobře nudit, tiché město neposkytovalo mnoho zábavy. Na druhou stranu mu takovéto prostředí poskytlo dostatek klidu pro dopsání práce o Valdštejnovi bez rušivých elementů. Rušný Berlín zapůsobil na Pekaře o to mocněji. Ještě předtím však proběhla korespondenční debata mezi ním, Rezkem a Gollem, zda by neměl místo Berlína, navštívit spíše Lipsko, kde působil profesor Karl Lamprecht.[163] Pekař se však ze dvou důvodů rozhodl pro Berlín, jednak na místní univerzitě vyučoval profesor Max Lenz[164] a jeho publikaci o Valdštejnovi pokládal Pekař za jedinou kritickou studii na toto téma a za druhé byl na místě i důvod o něco prozaičtější, Pekař jednoduše toužil poznat velkolepý život evropské metropole, pro trochu nudném a fádním Erlangenu, který mu snadno zevšedněl.[165]

A tak počátkem května 1894 dal Pekař poslední sbohem bavorskému Erlangenu a po krátkém intermezzu v Praze a Turnově, se již v polovině května ocitl Berlíně, kam dojel přes Zhořelec. *„Dvě hodiny v poledne jsem ztrávil v Zhořelci, a v ½ 6 jsem již ve víru na Alexandrově náměstí a razil si odtud s pomocí plánu cestu hlavními třídami. (...) zpočátku zmocnil se mne dojem malého zklamání (...) teprv včera večer v Königstrasse pod ohromným viaduktem městské dráhy vyrušil mne nezažitý, takřka šílený ruch obrovské dopravy z lhostejného klidu.*[166] Pekaře také překvapila drahota velkoměsta, na kterou si stěžoval Gollovi, nakonec však našel laciný byt v centru města a Rezkovi už psal o to více optimističtěji: *„Berlín je daleko lacinější, lépe řečeno: může být daleko lacinější než Erlangy. Lepší byt platím stejně draho, obědy a večeře laciněji. Nejhůř je to s pivem (...) lacinějšího*

[161] Listy, s. 22. Dopis Josefa Pekaře z 19. 1. 1894.
[162] Hobzek, Příspěvky, s. 300 – 306. Dopis Josefa Pekaře rodičům z 9. 1. 1894 z Erlangenu.
[163] Karl Lamprecht (1856 – 1815), německý historik středověku.
[164] Max Lenz (1850 – 1932), německý historik novověku.
[165] Listy, s. 29 – 30. Gollův dopis z 16. března 1894 z Prahy a Pekařův dopis z 17. 3. 1894 z Erlangenu.
[166] Listy, s. 35. Dopis Josefa Pekaře z 18.5. 1894 z Berlína.

piva vůbec téměř není. Utratit se může a musí ovšem víc než v Erlangách a vím, že není třeba vyličovat proč. Tolik lákavé nabídky, dráždidel a pokušení v tichých Erlangách nebylo – tam vše soustřeďovalo se v jediném pivu a kdo vypil jich šest, měl dost. Ale já mám již školu a nepotřebuji si zacpávat uši a zavírat oči, abych s klidem a skutečnou či líčenou lhostejností prošel mimo.“[167] Dodejme, že bydlel u polské rodiny, tak si každodenně mohl procvičovat své znalosti polštiny.

A jak na Pekaře zapůsobila berlínská univerzita? Nejvíc Pekaře nadchl profesor Lenz, zapsal si jeho Dějiny let 1610 – 1790 a další historické semináře a přednášky – Paula Scheffera–Boischorsta, Eduarda Zellera a Heinricha Treitschka, především u něho i u jiných profesorů pozoroval projevy německého nacionalismu.[168] V univerzitní knihovně se potýkal se složitým systémem organizace, o to víc oceňoval skvěle vybavenou knihovnu říšské rady. Živě se zajímal o kulturu v Berlíně, navštívil v berlínské opeře Prodanou nevěstu a jeho zájem vzbudila kniha historika Quiddeho Caligula, kterým autor ve skutečnosti myslel německého císaře Viléma II.[169] Byl častým hostem kaváren, oblíbil si zejména Café Bauer pod Lipami. V Berlíně potkal také několik studentů – mediků z Turnovska. Rezek často nabádal Pekaře k cestování po Německu: „*A budete-li moci jet z Erlang do Berlína, tak abyste viděl Frankfurt na Mohaně, nebo Drážďany (archiv, knihovna) nebo Lipsko (knihovna) – nebude Vám škodit. (...) tož byste celé velikonoce mohl dobře strávit sbíráním dojmů, které nezůstanou bez vlivu na další vědeckou práci.“*[170] A další dopis s podobnou radou následoval záhy: „*(...) aby Vám něco zbylo na prázdniny, abyste mohl z Berlína do Čech před Lipsko, Drážďany po případě z Drážďan přes Zhorželec, Vratislav – do Turnova. Kladu Vám tyto věci vřele na srdce; neboť hlavní vinou naší mládeže je, že málo viděla a proto při vší snaze a pilnosti má obmezený horizont!“*[171]

V Berlíně také uvažoval o možností dalšího zahraniční studia na Rakouském Institutu v Římě, které však nakonec nerealizoval.[172] Své studium v Berlíně jasně zhodnotil: *„Universita se mi tu líbila a profitoval jsem dosti, (...).“*[173] Pekařovi se pobyt v červenci

[167] Čechurová, Korespondence Antonína Rezka, s. 49. Dopis Josefa Pekaře po 24. 5. 1894 z Berlína.
[168] Paul Scheffer –Boischorst (1856 – 1915), německý historik a politik. Eduard Zeller (1814 – 1908), německý filozof a teolog. Heinrich Treitschke (1834 – 1896), německý historik 19. století.
[169] Ludwig Quidde (1858 – 1941), německý historik a politik, nositel Nobelovy ceny. Gaius Caesar Caligula (12-41), jako římský císař (37 – 41) proslul svou krutovládou.
[170] Čechurová, Korespondence Antonína Rezka, s. 40. Dopis Antonína Rezka z 1. 2. 1894 z Prahy.
[171] Čechurová, Korespondence Antonína Rezka, s. 48. Dopis Antonína Rezka z 8. dubna 1894 z Prahy.
Rezek s. 48
[172] Další informace o možnostech Pekařových studií v Římě viz samotná podkapitola 5.5.Josef Pekař a nedostižný jih.
[173] Listy, s. 51. Dopis Josefa Pekaře ze 17. 7. 1894 z Berlína.

nachýlil ke konci, získal seminární vysvědčení od Lenze a Scheffera a přes krátkou zastávku v Drážďanech se vydal za svými povinnostmi zpět do Prahy.

5. 2. HISTORIK NA CESTÁCH (1895 – 1930).

5. 2. 1. STUDIJNÍ CESTY MIMO VLAST.

Velká studijní cesta Německem I. Slezsko, Berlín, Rujana, hanzovní města, Sasko.
Rok: 1902.
Cestovní itinerář: Hirschberk (Jelenia Góra) – Svídnice – Němčí – Střelín (Strzelin) – Husinec – Sobotka – Vratislav (Breslau) – Nysa (Neusse) – Liegnitz - Brieg – Boleslawiec – Zaháň (Sagan) – Berlín – Stralsund – Rujana(Sassnitz, Crampos, Binz, Putbuz, Bergen, Stubbenkamer) – Rostok – Vismar – Lübeck – Hamburk – Magdeburk – Zersbst – Dessava – Lipsko – Míšeň.

Rok 1902 je pro Pekaře důležitým obdobím i mezníkem v hledání nového historického tématu, pro které nebude váhat vyjet i za hranice vlasti, ve snaze hledat pramenný materiál v evropských bibliotékách a na půdě zahraničních univerzit a poznat tak další kus Evropy i evropské historie. Jeho velká snaha však bude ve svém konečném důsledku pro Pekaře, který inklinoval k německé historické vědě, trpkým zklamáním, dočká se vlažného přijetí a odsudku, hořkost a zmar práce vyústí až v životní krizi na pomezí roku 1907, kterou bude opět řešit studijním pobytem v zahraničí. Ale to již předbíháme.

Pekař totiž v rozmezí let 1902 – 1905 podnikl několik zásadních cest po Německu, jejímž konečným výsledkem byl velký německý spis o svatováclavských legendách, který vydal Pekař vlastním nákladem roku 1906. „*Potřeba opříti své poznání domácích dějin vůbec o vydatnější osobní styk s německým prostředím krajinným i národním přihlásila se tehdy u Pekaře silně, jakmile se uvolnil z nejnaléhavějších úkolů, které mu dala předchozí léta, a počal se rozhlížeti poněkud volněji po jiných, nových.“*[174]

Prázdninové léto 1902 v sobě skrývá jakousi přípravnou fázi výzkumu středověkých legend a je první „vlaštovkou“ velkého rozletu po tehdejším Německu. Na programu byla poznávací cesta severním Německem, s odpočinkovým pobytem na březích Baltu ostrova Rujana, se zastávkami ve významných slezských městech, na vroclavské univerzitě a bibliotéce a rovněž při zpáteční cestě na lipské univerzitě v Sasku. Pekařovi však léto 1902 nepřálo dobré počasí, stále pršelo a proto vyjel do Německa až okolo 13. srpna.[175] *„(...) ve*

[174] Šusta, Josef Pekař a cizina, č. 8, s. 114
[175] Listy, s. 327 a 330 – 331. Dopis Josefa Pekaře z 30. 7. 1902 z Turnova a z 10. 8. 1902 z Turnova.

třech dne zmizím do Berlína. (...) Bude-li hezky, půjdu přes Krkonoše.“[176] A již 19. srpna se skutečně přihlásil Gollovi, ze štace po Berlíně, z oblíbeného Café Bauer.[177] Na sever Německa zvolil cestu s prohlídkou Krkonoš a slezských měst. *„(...) ve středu ve 4. hod. ráno jsme vyjeli v dešti i veselém smíchu z Turnova. (...) na horách bylo krásně, přesto, že zastihla nás na hřebenu velká bouře. Ale za hodinu leželo celé jižní Slezsko před náma jako na stole, zalité slunce, a plíce zas měli jednou hody vzduchové (...).“*[178] A tak začal putovat po Slezsku. Navštívil Hirschberk, kde bojoval v červenci roku 1633 Valdštejn, pak zamířil do piastovské Svídnice, která byla ve středověku jedním z nejbohatších měst Slezska, projel malebným Němčím, zastavil se v městě Střelíně a Husinci, založeném v 17. století českými náboženskými emigranty. *„(...)pak Svídnici, kde jsem studoval terrain roku 1633 a v kostele vítal sv. Václavy a Vojtěchy, (...). Husinec byl velký dojem, tím více, že byl krásný čistý večer a Sobotka na obzoru večerním vypadala jako náš Ještěd. Illuse domova, tolik vzbuzená českými hlasy (...) byla tím neobyčejně sesílena. Byl jsem (...) v čisté světnici nějakého Jagulky. (...) na stěně mezi četnými obrázky našel jsem Komenského; naproti – Viléma II. (.... Příchozího z Čech uděsí ovšem to sousedství Viléma II. a Komenského, ale konečně, orientujete se brzy.“*[179] Přes Sobotku putoval do středověkého města na Odře Vratislavi, spjatého s českou historií. V okolí navštívil Nisu, Liegnitz, Brieg, Boleslav a Zaháň.. „ *Ještě pozdě večer byl jsem ve Vratislavi, jež se mi zalíbila. Prolez jsem skoro všechno, kostely, rathaus, universitu, musea.“*[180] Ve městě vyhledal místní univerzitu a bibliotéku, kde sbíral rukopisné legendy. *„Co zde jen bohemik (nerozšířenějšího bohemikum ve Slezsku je krajan Jan z Pomuku) – ještě i v jesuitském paláci z doby Leopolda I. – Karla VI., jenž je nyní universitou (historický seminář je jen jeden pokoj; knihovna as jako u nás).“* [181] Zavítal do arcibiskupského dómu, kde se stal svědkem velmi obřadních nešpor a druhý den byl zase nadšen krásnými zpěvy evangelické bohoslužby. Velmi se mu líbil výlet do Nisy a přejezd do Záháně s pěkným parkem, pak se již octnul v Berlíně, kde se setkal s dalším budoucím historikem na cestách, studentem s L. K. Hofmanem.[182]

Z Berlína jeho cesta pokračovala přes město Stralsund, na odpočinkově – pracovní pobyt, na ostrov Rujana. Původně chtěl Pekař směřovat do přímořských baltských lázní Kahlberg, v blízkosti Danzigu, ale od tohoto záměru nakonec ustoupil, neboť jeden návštěvník berlínské

[176] Listy, s. 330 – 331. Dopis Josefa Pekaře z 10. 8. 1902 z Turnova.
[177] Listy, s. 333. Lístek Josefa Pekaře z 19. 8. 1902 z Berlína.
[178] Listy, s. 334. Dopis Josefa Pekaře z 21. 8. 1902 z Berlína.
[179] Listy, s. 335. Tamtéž.
[180] Tamtéž.
[181] Tamtéž.
[182] Listy, s. 334 – 336. Dopis Josefa Pekaře z 21. 8. 1902 z Berlína. L. K. Hofman (1876 – 1903), předčasně zemřelý český historik, jeden z nejnadanějších žáků Gollovy školy. Studoval v Berlíně a Paříži.

kavárny ho odradil od pobytu, protože zde panovaly nepříjemné lijáky a studený vítr.[183] K datu 22. srpna 1902 byl již na Rujaně. *„ Ovšem že datum je psáno s jistou okázalostí. Na Rujaně! A u moře! (...) Bylo tak krásně, že se mně nechtělo do Prahy – tak jsem jel do Stralsundu. A už 100 km za Berlínem byl jsem chycen pomořanskou krajinou (...). A Stralsund sám a mořský vzduch, (...) zaplašil teprve dokonale berlínské chmury a mlhy (...) co bys to byl vyved za volovinu jet do Prahy.(...) Chtěl pětkrát asi opakovat: moře! Přijel jsem k večeru a šel hned na mohutnou žulovou Dlouhou hráz přístavní a bavil se mořem a velkými parníky do tmy. "*[184] Na Rujaně pobýval v nóbl hotelu Victoria s penzí za šest marek v letovisku Sassnitz, odtud podnikal krátké výlety po ostrově do Cramposu, hlavního lázeňského místa Binz, Putbusu, Regenu či do Stubbenkammer s tajemnými hustými dubovými a břízovými porosty. Ze Stubbnitz poslal pohlednici příteli Táborskému s pozdravem z ostrova Rujana.[185] Hotel sdílel s mezinárodní společností, především Angličany a Francouzy či Rusy a Poláky, ale i Čechy. „*V hotelu jsem velmi spokojen; (...) je to lepší než ve Ferleitenu. Nedělní oběd je pravé velké diner. (...) Při table d'hôte je nás čím dál tím méně; zpočátku měl jsem štěstí dostati se k nějaké dámě z pol. Ruska; (...) byla vzdělána a chytra neobyčejně. Bohužel odjela; nyní sedím s nějakým Amtgerischtsrath a jeho paní; mluví se, aby se mluvilo. Z Čechů je tu prof. Křemen s rodinou*[186] *(...) byla tu celá výprava 25 Moravanů (...) a vůbec Čechů je v okolních lázních dost."*[187] Později k českým hostům přibyl poslanec Karlík z Plzeňska a ředitel Kulich z okolí Teplice.[188] Pekaře velmi upoutaly dějiny rujánských Slovanů, Ránů-Luticů, jejichž osudy porovnával s českou historií a navštívil rovněž legendární mys Arkona s troskami hradiště knížete Jaromíra a svatyní slovanského božstva Svantovíta, snad neslavnější pohanskou stavbou Slovanů.[189] *„(...) poslední dny bavil jsem se velmi dobře s panem a paní Amtgerichtsratem (...), v přístavu měli jsem tři dny torpédové lodi, jež tu nakládali uhlí (celá Sassnice ovšem očumoval) (...) mnoho nových dojmům počasí bylo přímo nádherné (zejména nedělní výlety do Arkony ...)."*[190] Denní program Pekaře na Rujaně, pokud neprohlížel krásy ostrova, byl víceméně následující: „*Ráno vstanu a po krátce procházce na strandu jdu se koupat – koupal jsem se dosud denně, (....) což mi myslím svědčí a často je*

[183] Listy, s. 334. Tamtéž.
[184] Listy, s. 336. Dopis Josefa Pekaře z 23. 8. 1902 z Crampas – Sassnitz.
[185] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 27. 8. 1902 ze Sassnitz.
[186] Karel Křemen (1855 – 1934), středoškolský profesor, dějepisec, též literárně činný.
[187] Listy, s. 341. Dopis Josefa Pekaře z 30. 8. 1902 z Crampas – Sassnitz.
[188] Listy, s. 344. Dopis Josefa Pekaře ze 4. 9. 1902 ze Sassnitz. Alexandr Josef Karlík (1844 – 1915), starosta města Bílovic, zemský a říšský poslanec v l. 1893 – 1903.
[189] Listy, s. 341. Dopis Josefa Pekaře z 30. 8. 1902 z Crampas – Sassnitz.
[190] Listy, s. 344. Dopis Josefa Pekaře ze 4. 9. 1902 ze Sassnitz.

velkým požitkem (koupám se i v bouři) – pak sedím doma do table d'hôte (v 1 hodinu), pak hodinu spím, pracuji do 5 hod., pak jdu na kávu do lesa, do Waldhalle, a v lese, v tom nádherném lese potloukám se do 8. Pak domů, večeře, 4 sklenice piva a jdu před jedenáctou spat.“[191]

Na Rujaně vedle odpočinku také pracoval. Přípravná fáze nového historického tématu spočívala v excerpci starých pramenů 11. a 12.století. V klidném prostředí Rujany se práce Pekařovi více než dařila. Při četbě starých pramenů, narazil na legendu o sv. Václavovi, tzv. mnicha Kristiana, kterou nazval Dobrovský plagiátem ze 14. století. Pekař zapochyboval o správnosti tohoto tvrzení, zařadil legendu do 10. století, jako cenný pramen a tím rozpoutal vášnivou debatu mnohých odborníků. *„Držím se tedy v Sasnici (...), a to především proto, že tu mám práci, při níž vydržím seděti denně 3 – 5 hodin. Vyták jsem doposud celého kanovníka Vyšehrad. a celého Vincencia; dnes jsem začal s letopisem Sázavským.“*[192] Později zde zpracovával ještě Jarlochovu kroniku.[193] Svůj plodný pobyt na Rujaně zhodnotil takto: *„Strávil jsem 13 dní – každý v pilné práci (150 archů papíru zde padlo na osmerky) a přece v hojném požitku přírody, lesů a moře. S bytem, jídlem i společností byl jsem velmi spokojen.“*[194] Avšak ani ze severního Německa nezapomněl řídit Český časopis historický a Táborského z přímořských lázní Binz neváhal upomínat o článek.[195]

Kolem 30. srpna nastala změna počasí, ochladilo se a pršelo, proto se Pekař rozhodl opustit Rujanu okolo 6. září a putovat dál po severním Německu přes Stralsund, Rostok a Vismar. Cílem byl Lübeck, ve středověku nejvýznamnější město na Baltu, proslulé typickou cihlovou gotikou a neméně důležitý kosmopolitní Hamburk. Obě hanzovní města se Pekařovi líbila a pak jeho cesta nabrala kurz na východ do Saska – Anhaltska, kde navštívil centrum oblasti středověké město a přístav na Labi, Magdeburk a také Zerbst a Dessavu.

Hlavní byla ovšem návštěva saského Lipska s místní univerzitou, historickým seminářem Karla Lamprechta a univerzitní knihovnou, kde pátral po rukopisech legend. *„(...)byl jsem v lipském historickém semináři Lamprechtově (dva velké sály s ohrom. okny; mezi tím pokoj pro bibliotekáře a jiný pro ředitele); knihovna asi desetkrát větší (ne-li víc) než naše (...).“*[196] Zde se také seznámil s předním odborníkem, v otázce východoněmecké kolonizace, Rudolfem

[191] Listy, s. 341. Dopis Josefa Pekaře z 30. 8. 1902 z Crampas – Sassnitz.
[192] Listy, s. 340 – 341. Tamtéž.
[193] Listy, s. 343. Dopis Josefa Pekaře ze 4. 9. 1902 ze Sassnitz.
[194] Listy, s. 343. Tamtéž.
[195] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z Binzu z 5. 9. 1902.
[196] Listy, s. 347. Dopis Josefa Pekaře z 12. 9. 1902 z Prahy. Karl Lamprecht (1856 – 1915), německý historik., univerzitní profesor.

Kötzschkem.[197] Návštěva tak přesně pasovala do rámce Pekařova badatelského zaměření Čech období raného a románského středověku.[198] Pak už cesta nabrala směr k domovu, se zastávkou v saské Míšni, odkud již zamířil zpět do Prahy, kam se vrátil 11. září. Velká cesta po Německu tak trvala čtyři týdny. Pekař měl původně zálusk, navštívit ze severního Německa, dánskou Kodaň a okolí, tak se však nakonec z časových i finančních důvodů nestalo.[199]

Velká studijní cesta Německem II. Zmařená cesta k Baltu, do Velkopolska a Povislí.
Rok: 1903.
Cestovní itinerář: Přímořské baltské lázně Misdroy – Berlín.

Rok 1903 nebyl pro Pekařovy cestovatelské výjezdy příznivý. Od Gardského jezera ho během jarního odpočinkového pobytu vyhnala nepřízeň počasí a stejná situace se opakovala i v létě během studijního pobytu v Německu. Otázka kolem Kristiánovy legendy způsobila velkou debatu a proto se Pekař, podnícen touto reakcí, rozhodl celou problematiku přednést na cizí - německé historické půdě. Avšak pro tak ambiciózní vědecký spis, bylo třeba nutně rozšířit stávající rukopisnou základnu edic starých legend, které měl Pekař k dispozici.

Pekař se původně chtěl vydat, za hledáním starých textů, do německých knihoven, právě v roce 1903. V srpnu vyrazil do přímořských lázní Misdroy na Baltu, s plánem shlédnout Povislí s přístavem Danzig, i s návštěvou krajiny se zřetelnými otisky české historie, včele se svatým Vojtěchem. Zároveň měl vizi, že navštíví města, kde se nalézaly, některé významné rukopisy pro jeho práci.[200] Ovšem Pekař musel utíkat nejen před špatným počasím, ale také před českou rodinou, se kterou se seznámil v létě při pobytu na Turnovsku a která měla v úmyslu provdat svou dceru právě za něho. Pekař se před nimi podřekl, že by rád vyjel během několika dnů k Baltu do přímořských lázní Kahlberg a rodina s vidinou dceřiných vdavek neváhala přijet na stejné místo. *„Ale nejhorší je, že X. se rozhodli jíti k moři, kam jsem netuše ještě sílu odhodlání jejich, pověděl před 14 dny, že pojedu, totiž do Vašeho Kahlbergu. Dnes ráno odjeli (...). Já jsem odhodlán tam nejeti a mám zlost, že mám tím zkaženou partii, na kterou jsem se těšil, totiž na Prusy záp. a východní Poznaňsko.“*[201] Proto Pekař přemýšlel, kam by se uchýlil, aby byl v dostatečném „závětří“ a vzdálenosti od „vypečené rodinky“. *„Mohl bych snad do Zopotu u Gdaňska, ale to se mi zdá příliš nedelikátním refus, usídliti se*

[197] Rudolfem Kötzschke (1867 - 1949), německý historik a univerzitní profesor, zabýval se vývojem osidlování.
[198] Šusta, Josef Pekař a cizina, č. 8, s. 114.
[199] Listy, s. 343. Dopis Josefa Pekaře ze 4. 9. 1902 ze Sassnitz.
[200] Šusta, Josef Pekař a cizina, č. 8, s. 116.
[201] Listy, s. 370. Dopis Josefa Pekaře z 13. 8. 1903 z Turnova.

tak blízko. Chci tedy zítra do Prahy, (...) a v pondělí do Němec, do někter. přímořských lázní (nejraději do Zoppotu), pak potulovat se po pruských a poznaňských městečkách, do Krakova a Olomouce. Práce se regesty mě velmi těší, ale je mnohem nesnadnější než s kronikami.“[202]

Goll mu nakonec doporučil přímořské lázně Misdroy, na vysněném Baltu, kam vyjel kolem 15. srpna.[203] Zda Pekař navštívil při cestě do Midroye nějaká místa, není ze zkoumané korespondence známo. Jisté je, že Pekař chtěl stůj co stůj, v létě roku 1903 k moři, ale příliš ho neužil. Již 26. srpna totiž psal Gollovi opět z Prahy, z Německa se vrátil den předtím, 25. srpna. Balt byl tak jen krátkou a nepovedenou zastávkou, přímořská oblast byla postižena nekonečnými lijáky a hejny komárů. Nakonec před špatným počasím utekl záhy do Berlína a pak rovnou domů. Navíc trpěl Pekař bolestí zubů a horečkou. Až v Berlíně se mu ulevilo a cítil se výrazně lépe. „*Včera dopoledne byl jsem ještě v Mysdroyi, (...) odjížděl sem do Swinemünde, nevěda ještě, co počíti – liják na cestě a zprávy, že v Sw. je víc komárů ještě než v Misdroyi, přiměly mne koupit si lístek do Berlína. Tam po nedlouhém váhání rozhodl jsem se pro Prahu. V Misdroyi se mi nelíbilo, patrně proto, že celou tu dobu byl jsem nemocen (...) ošklivé počasí a protivní komáři (jsem všecek poštípán). Tak nezbylo z mých slavných plánů na Prusy a Litvu*[204] *(...) nic, pranic – včera o jedenácté hodině díval jsem se s trochou stesku na pyšný rychlík (...) , jehož dlouhé elegantní vozy nesly vesměs nápis Berlin – Eydtkuhnen. Byl to litevský rychlík, přes Královec ke Kovnu a Vilnu.“*[205] O to víc se jeho naděje obrátili k následujícímu roku, kdy cestu s více méně obdobným nastíněným cestovním plánem konečně absolvoval. Letní náladu si spravil až na zářijovém odpočinkovém pobytu na šumavském Špičáku.

Vídeňský studijní pobyt.

Rok : 1904.

Cestovní itinerář: Vídeň.

Rok 1904 je v cestovatelském programu Josefa Pekaře opět plně zasvěcen studiu starých rukopisů v evropských knihovnách pro jeho německý spis. Za stejným účelem proto podnikl, na jaře roku 1904, kratší několikadenní cestu do Vídně, kde hledal v knihovnách rukopisy starých legend, ke studiu otázek souvisejících s Kristiánem a některé valdštejnské písemnosti.[206] Bádání v kodexech vídeňské dvorní knihovny nebylo stran rukopisů příliš

[202] Listy, s. 370. Tamtéž.
[203] Listy, s. 370 – 371. Dopis Jaroslava Golla z 15. 8. 1903 z Uherského Hradiště.
[204] Pekař chtěl původně i do Vilna a měl s sebou i pas.
[205] Listy, s. 373. Dopis Josefa Pekaře z 26. 8. 1903 z Prahy.
[206] Šusta, Josef Pekař a cizina, č. 8, s. 116.

úspěšné, objevitelské úspěchy přinesly akta trčkovského procesu v archivu ministerstva vnitra. Jak vidno valdštejnská otázka nenechávala Pekaře stále chladným. Jeho další návštěva vedla do tajného státního archivu, vojenského archivu a pak ještě vyhledal několik vídeňských univerzitních profesorů.[207] *„(...) prohlédl jsem kodexy vídeňské dvorní knihovny; nenalezl takřka nic; seznámil se s Menčíkem a Vondrákem. (...) V pátek a v sobotu prohlížel jsem akta trčkovského procesu v archivu ministerstva vnitra. Nalezl jsem mnoho zajímavých věcí; budu-li chtíti, pošlou mi škatuli po škatuli do Prahy. Všichni tři páni, Fellner, Kretschmayr, dr. Wilhelm byli velmi přívětivi a o bohemics přítomnosti dosti informováni. (...) Dnes chci udělati visitu u Jagiće a u Jirečka, odpoledne Schönbrunn nebo Kahlenberg.“*[208] Pekař tak vyčerpal možnosti vídeňských biblioték a jeho další cesta směřovala za pramenným materiálem opět do Německa.

Velká studijní cesta Německem III. Nejen po stopách české historie.
Rok: 1904.
Cestovní itinerář: Warmbrunn[209] – Vratislav (Breslau) – Zobtenberge (hora Sobotka) – Poznaň (Posen) – Hnězdno (Gnesen) – Chelmno (Culm) – Grudziadz – Toruň – Marienburk (Malbork) – Gdaňsk (Danzig) – Oliv – Zoppot - Kahlberg –Westerplatte – Elbing - Königsberg – Berlín – Lipsko – Naumburg – Jena – Bamberk - Erlangen - Würzburk – Rothenburg — Norimberk - Mnichov - Regensburg - Fürth.

V roce 1904, po nevydařeném loňském létě, si Pekař dopřává velkou a úspěšnou studijně – poznávací cestu Německem. Pekař, v každém městě své cesty, pátral v knihovnách po rukopisech.[210] Zároveň navštěvuje místa, ve kterých se zřetelně promítala česká historie, počínaje návštěvou hory Sobotky s bývalým hradem, kterého se kdysi zmocnil Jan Kolda ze Žampachu a konče cestou po stopách sv. Vojtěcha v Poznani a Hnězdnu. Silně na Pekaře zapůsobila místa spjatá s řádem německých rytířů, především Toruň a Marienburk. Pár chvil odpočinku strávil u břehů Baltu.

Krátce před 20. srpnem se vydal přes Krkonoše, kde navštívil osadu Nový Svět a pak již mířil rovnou do Slezska. Na severním úpatí Krkonoš, v osadě lázní Warmbrunn, poblíž

[207] Listy, s. 382 – 383. Dopis Josefa Pekaře z 20. 8. 1904 z Vídně.
[208] Listy, s. 382 – 383. Tamtéž. Vatroslav Jagić (1838 – 1923), zakladatel moderní slavistiky, Chorvat, působil na univerzitě v Oděse a v Petrohradě, od roku 1886 ve Vídni. Konstantin Jireček (1854 – 1918), český historik a profesor vídeňské univerzity, zakladatel české balkanologie a byzantologie. Heinrich Ktretschmayr (1870 – 1939), německý historik, od roku 1906 arch. ředitel v Archivu ministerstva vnitra ve Vídni, od roku 1907 univerzitní profesor. T. Fellner a B. Wilhelm – vídeňští archiváři.
[209] Dnes jsou lázně Cieplice (Warmbrunn) součástí polské Jelení Hory (Hirschberk).
[210] V každém městě mimo Würzburku, kde k tomu nebyla příležitost. Viz Listy, s. 409. Dopis Josefa Pekaře ze 16. 9. 1904 z Prahy.

Hiršberku, kde je cisterciácký klášter, studoval v bohaté knihovně Schafgotschů její rukopisy. Pak putoval, v naději na další rukopisné žně, do centra Slezska, Vratislavi. Ale místní univerzitní knihovna přinesla velké zklamání: „*Katalog rukopisů (na 4000!) je primitivní a sotva k potřebě; několik václavských legend jsem již našel, ovšem ne Kristiana. V pondělí chci v knihovně ztráviti celé dopoledne; (...).*“[211] Nakonec však v knihovně objevil rukopis dosud nevydané svatováclavské legendy z 12. století.[212] Gollovi z Vratislavi také nastínil další plán cesty: *„(...) do Poznaně a Hnězdna a odtud dále k severu – Marienberg, Gdaňsk (...). Zítra je neděle: bude nějaký výlet po Slezsku, nejspíš na horu Sobotku, k ležení Valdštejnovu u Svídnice z roku 1633. Několik dní chci ztrávit u moře, ale ne dlouho; v prvé polovici září musím absolvovat Mnichov a s ním snad pár dní na Špičáku.*“[213] Ze Sobotky nebo-li Zobtenbergu se přihlásil příteli Táborskému, jak jinak než historickým sdělením: *„Zde jsme byli pány za husit. dob.*“[214] Ve Vratislavi se začal Pekař trochu nudit a padla na něj chmurná nálada, doprovázená pocity z osamění, která však byla jen přechodná: „*co pozoruji, je, že, mne trochu ženuje samota. Dříve jsem cestoval sám rád; nyní začínám cítit potřebu společnosti.(...) Ale nepozoruji již ani onoho silného zájmu o krajinu a její historii, již jsem měl před dvěma léty, onoho romanticky zabarveného rázu.*“[215] Pekař drobnou krizi rychle překonal a pustil se opět do objevování dalších míst.

V období od 21. srpna nastává Pekařova spanilá jízda po starobylých historických městech. Gollovi posílá pohlednice svých štací, od hrobu Boleslava Chrabrého z Poznaně, z Hnězdna, kde nezanedbal nic, co by se týkalo sv. Vojtěcha, pak se vydává širokým údolím Visly do Chelmna a Grudziadze, prastaré osady Piastovců, pokračuje krajem k hradu řádu německých a k bývalému hanzovnímu přístavu v Toruni a poté již jeho cesta směřuje jasně na sever do Marienburku (Malbork), s malebnou polohou na břehu řeky Nogat, s majestátním gotickým hradem, největším v Evropě, bytostně spjatým s řádem německých rytířů.[216] Z Marienburku, kam dorazil 25. 8., se opět přihlásil Táborskému, odkud poslal pohlednici, jak jinak než s dominantou hradu.[217] A ve stejný den již dorazil k Baltu do přístavu Danzig (Gdaňsk),

[211] Listy, s. 397. Dopis Josefa Pekaře z 28. 8. 1904 z Vratislavy.
[212] Listy, s. 400. Dopis Josefa Pekaře z 25. 8. 1904 z Gdaňsku.
[213] Listy, s. 397. Dopis Josefa Pekaře z 28. 8. 1904 z Vratislavy.
[214] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému ze Zobtenberge z 22. 8. 1904. Narážkou na husitské období myslí Pekař českého rytíře Jana Koldu ze Žampachu, který se zmocnil bývalého soboteckého hradu v roce 1428 při výpravě do Slezska.
[215] Listy, s. 397. Dopis Josefa Pekaře z 28. 8. 1904 z Vratislavy.
[216] Listy, s. 399. Pohlednice Josefa Pekaře z 21. 8. ze Zobtenberge, 23. 8. z Poznaně, z 24. 8. z Chelmu, 24. 8. z Toruně a z 25. 8. z Marienbergu (vše 1904). Ze všech míst obdržel Goll pohlednice, kromě Hnězdna a Grudziadze.
[217] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z Marienburku z 25. 8. 1904.

odkud v listu Gollovi, zhodnotil svou dosavadní cestu a dojmy z ní: *„(…) z Vratislavi výlet na Sobotku – velký požitek krás přírodních a historického flirtu se starým Slovanstvem, husity v Slezsku a Wallensteinfrage. (…) A v Hnězdně, (…) se dojmy poznaňské opakovaly; (…) nezanedbal jsem nic, co týkalo se sv. Vojtěcha (…). Bohužel není toho v poměru k významu a asi i bohatství arcibiskupství mnoho. Kostelník mi řekl, že jsem prvý Čech, jejž tu vidí, nebo prvý, jenž nemluví německy. A pak ještě téhož dne přišla Toruň na Visle, jenž se mi líbila nejvíc; (…) středověký ráz i význam dosud silně je patrný (…) lokálkami do Chelmu (…) město ze tří čtvrtin polské má navenek úplně ráz německý.“*[218] V blízkosti Toruně, chtěl ještě navštívit oblíbené ruské lázně Ciechocinek, které bylo možno shlédnout i bez pasu, ale nakonec z plánů sešlo. Dále se Pekař Gollovi zmiňuje, že prohlédl několik dalších řádových hradů a pak už zamířil do Marienburku: *„(…) pobyl v ohromném hradu a pak kroužil dlouho kolem; nikdy jsem dosud tak velkolepě založeného hradu neviděl. (…) Jaké hody úvahové Marienberg poskytuje našinci, (…) proč zde na slovanském východě německé rytířství vyzrálo nejvelkolepěji, proč zde všude (Čechy v to počítaje) nejdříve v říši objevuje se renessaince, proč země kolonizované krátce od 13. st. nabývají kulturní převahy nad mateřským západem.“*[219]

Na severu Německa strávil Pekař několik příjemných odpočinkových dní, v přímořských lázních Kahlberg, odkud podnikal kratší výlety do okolí. Pekař byl Kahlbergem nadšen, měl dobrou náladu, přálo mu počasí, koupal se v moři a zpracovával rukopisy. Vedle Gdaňsku a jeho gigantického přístavu, navštívil lázně Zoppoty, elegantní předměstí Danzigu – Oliv a město Elbing, kde byl u hrobu Františka Bernarda Thurna.[220] *„Ještě jedny lázně se mi líbily mnoho: Westerplatte u Gdánska. Týž velký obzor širého moře, značný příboj, ale zároveň zajímavý šumný život rozmanitých dojmů. Je to ústí Visly, východ Gdánských přístavů a velkých loděnic (…) a zároveň opevněné pobřeží, opevněné skutečnými kanony (…). Daleko od moře táhne se granitový pruh mola, odkud jsou překrásné pohledy (…) na parníky a válečné lodi. V době války rusko – japonské, (…) je to pro mne svátek vidět plouti kolem skutečnou pancéřovou loď 1. třídy.“*[221] Válečnými loděmi grandiózních rozměrů byl Pekař vskutku fascinován, pohlednici přístavu, s jasně sděleným dojmem, tak obdržel i Táborský:

[218] Listy, s. 400 – 401. Dopis Josefa Pekaře z 25. 8. 1904 z Gdaňsku.
[219] Listy, s. 401. Tamtéž.
[220] Listy, s. 401 – 403. Dopisy a pohlednice Josefa Pekaře z 27. 8. Gdaňsku, z 27. 8. 1904 z Eblangu a z 29. 8. z Kahlbergu. František Bernard Thurn bojoval jako generál ve službách švédského krále Gustava Adolfa, v roce 1628 padl v bojích proti Polákům. Jeho otec Jindřich Matyáš Thurn byl hlavou českého povstání v roce 1618. Pekař ve svém díle Bílá Hora (1921) vzpomíná na návštěvu v Elbingu.
[221] Listy, s. 403. Dopis Josefa Pekaře z 29. 8. 1904 z Kahlbergu.

„*Člověče, Táborským zde je hezky!*“[222] Přístavní město Gdaňsk ho nadchlo i historickými skvosty: „*Gdaňsk moderní, jak vidíte, zatlačil u mne Gdaňsk starý do pozadí, ale i ten ovšem zaměstnal dosti mysl, ač po Marienburku bych mohl vyvěsit na kout dojmů cestovních tabulku s ›Besetzt!‹, kostel gdáňský např. a katedrála gnězdenská – v jak úžasný neprospěch pro Poláka a bohužel Slovana dopadne toto přirovnání! A radnice! – hned hlásí se vzpomínky z Lubeku. (...) Italie ovšem poskytuje daleko víc, ale to vše je jiný svět, jemuž chybí to přirozenější, takřka organické spojení s naší minulostí a našimi poměry – zde ten rozdíl přece není tak veliký, zde jsou i přímo české reminiscence (...) a zde všude mohu navazovati, srovnátvati, žíti co český historik.*“[223] Goll měl kontakty po celé Evropě a tak Pekařovi nabízel možnost setkání,s jedním kolegou a přítelem ze studijního pobytu v Göttink, který v tu dobu pobýval v Gdaňsku.[224] Pekař však možnosti setkání nevyužil.[225] Z Kahlbergu se ozval Táborskému, s rozšafnou vzkazkou na další z řady pohlednic: „*Pecivále, zde je hezky. Teď přijde na řadu Královec.*“[226] Pekař tak Táborskému naznačil další cíl své cesty.

Po krátké chvíli oddechu, se opět vydal na hon za rukopisy, do Königsbergu. V Královci se ocitl 2. září pod přemyslovským hradem. Táborskému poslal další lehce žertovnou pohlednici se sochou Bismarcka: „*Stojí před hradem, jejž založil Přemysl. Pecivále!*“[227] V Královci ho zastihla porážka vrchního velitele Kuropatkina při bitvě, kterou svedl s Japonci. *„Smuten pro porážku Kuropatkinovu. Lze na této půdě čísti o slov. vítězství?*“[228] Odtud chtěl podniknout výlet k mazurským jezerům, cestu však zhatila nepřízeň počasí, proto se vydal přes střední Německo do Berlína. 3. září odjel směr Berlín, následoval výzkum knihoven v saském Lipsku, v durynské Jeně a v bavorském Bambergu. Při putování Sasko – Anhaltskem, ve východním Německu, opět přispěl do sbírky pohlednic Františku Táborskému, z města Naumburg, kam dorazil 7. září, kde obdivoval dóm sv. Petra a Pavla, gotickou radnici a kostel sv. Václava.[229] V Erlangenu se mu vrátili nostalgické vzpomínky na studijní pobyt v roce 1894: *„Tentokrát na půdě vlastní minulosti. Krásné jaro r. 1894, (...).*[230] A hned v dalším dopise dal opět vzpomenout na Erlanky. *„Až si budu chtít spravit nervy a při tom přece*

[222] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z Gdaňsku z 27. 8. 1904.
[223] Listy, s. 403. Dopis Josefa Pekaře z 29. 8. 1904 z Kahlbergu.
[224] Listy, 397 – 398. Dopis Jaroslava Golla z 22. 8. 1904 z Kameniček u Hlinska.
[225] Listy, s. 400. Dopis Josefa Pekaře z 25. 8. 1904 z Gdaňsku.
[226] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z Kahlbergu z 31. 8. 1904.
[227] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z Königsbergu z 2. 9. 1904.
[228] Listy, s. 404. Pohlednice Josefa Pekaře z 3. 9. 1904 z Königsbergu.
[229] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z Naumburgu ze 7. 9. 1904.
[230] Listy, s. 408. Pohlednice Josefa Pekaře z 8. 9. 1904 z Erlangenu.

nezahálet, pojedu myslím do Erlank.“[231] Stejné nálady vzbuzuje i erlangenská pohlednice pro Táborského.[232] Pak Pekař prohlížel další krásy jižního Německa – Würzburk, Rothenburg, Řezno, Bamberg, Norimberk, Mnichov a Fürth.[233] *„Nejsilnější dojmy na jihu (…) v Bamberku zejména malebné nádvoří starého hradu, kde byl zavražděn Filip Švábský (…) Rotenburg v celku i v jednotlivostech (je to unikum novou dobou takřka nedotčeného velkého středověkého města, …) a Řezno pro své reminiscence z kamene i z tradice na počátku našich dějin.“*[234] Středověký Rotenburg na něj zapůsobil patrně nejvíc, proto neváhal poreferovat výmluvnou pohlednicí Táborskému: *„Tohle musíte vidět (…).“*[235] To už se pomalu blížil konec Pekařova prázdninového objevování, z mnichovského zámku Lustheim Pekař oznamoval Táborskému svůj brzký návrat. „*Brzo již v Praze.“*[236]

A jaká byla kořist z německých biblioték? Vedle studia v knihovně Schafgotschů ve Warmbrunnu, studoval v univerzitní bibliotéce ve Vratislavi a v bibliotéce Raczyńskich v Poznani, kde čerpal z dalších kodexů pro svou práci.[237] V Gdaňsku navštívil městskou knihovnu, kde ocenil kvalitní rukopisný katalog: *„Za minutu mi padlo ze 4 – 54 bohemik do oka rkp. 19. století z pozůstalosti profesora Hirsche.“*[238] Könisberg mu žádné rukopisy nepřinesl.[239] Neúspěšný byl také v Jeně, kde byl nepořádek v katalozích: *„V Jeně nejstarší rkp. je asi katalog rkpů.“*[240] Po návratu z cesty Německem poslal Gollovi resumé svých objevů: *„Všude jsem se stavil v knihovnách, (…). Celkem je kořist této cesty z Berlína do Řezna menší, než jsem si představoval; českých legend je málo v Němcích. V Berlíně je neznámý Gumpold, V Lipsku v univ. knihovně nic, za to v městské knihovně jeden rkp. dosud nevydané prastaré legendy Orate fratres (…) a jedno zajím. bohemikum z 18. st., v Bamberku nic, v Jeně pro nepořádek (…), v Norimberku nic (z Erlang asi 3 – 4 kodexy dám poslat do Prahy), v Řezně nic a Mnichově sic víc, než zná katalog, ale ne o mnoho víc, než jsem veděl již*

[231] Listy, s. 408. Tamtéž.
[232] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z Erlangenu z 8. 9. 1904.
[233] Listy, s. 407 – 408. Pohlednice Josefa Pekaře z 8. 9. 1904 z Bambergu a dopis z 16. 9. 1904 z Prahy.
[234] Listy, s. 408. Dopis Josefa Pekaře z 16. 9. 1904 z Prahy.
[235] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z Rotenburgu z 10. 9. 1904.
[236] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z Mnichova z 12. 9. 1904.
[237] Bibliotéku Raczyńskich v Poznani založil Eduard Raczyński (1787 – 1845), politik a generál, jež se zabýval topografickými studiemi.
[238] Listy, s. 403. Dopis z 29. 8. 1904 z Kahlbergu.
Theodor Hirsch (1806 – 1881), německý dějepisec, zabýval se stejným tématem legend jako Pekař, který vydal zlomek jeho práce, v roce 1905, ve Věstníku učené společnosti pod názvem „Eine unbekannt gebliebene Abhandlung über die Echtheit Christians. Pekař i Hirsch měli na problematiku legend podobný názor.
Hirschovu práci použil i ve svém spisu Die Wenzels- und Ludmila Legenden. (…).
[239] Listy, s. 404. Pohlednice Josefa Pekaře z 3. 9. 1904 z Königsbergu.
[240] Listy, s. 407. Pohlednice Josefa Pekaře z 8. 9. 1904 z Bambergu.

dříve.“[241] Přesný výčet použitých rukopisů ze zahraničních knihoven uvádí Pekař ve své práci Wenzels- und Ludmila Legenden und die Echtheit Christians z roku 1906. Poslední pohlednice přišla Táborskému ze starobylého Řezna, k datu 14. září. *„Z poslední štace, pecivále! “*[242] Pekař strávil, na vskutku velké cestě po Německu, více jak tři týdny.

Velká studijní cesta Německem IV. Resty v severním Německu s pobytem v Berlíně.
Rok: 1905.
Cestovní itinerář: Zhořelec (Görlitz) - Budyšín (Bautzen) – Drážďany – Berlín – Braunschweig – Hildesheim – Quedlinburg – Goslar - Wolfenbüttel.

Letní prázdniny 1905 jsou ve znamení finální cesty po Německu s neúnavnou poutí za starými rukopisy. Na programu se ocitla místa, vesměs spjatá se stěžejními událostmi v dějinách německého raného středověku a zároveň s českými styky v Říši.[243] Závěrečnou cestu po Německu zakončuje Pekař několikadenním pobytem v Berlíně. Během let 1902 – 1905 nasbíral velké množství materiálu v německých knihovnách, které zúročil hned následující rok německým spisem o středověkých legendách. O letních prázdninách na Turnovsku dokončoval rukopisný podklad pro německou korekturu celého díla.

Pekař vyjel 14. srpna přes Zhořelec a Budyšín do Drážďan, kde pobyl dva dny v královské knihovně. *„(...) dva dny bavil se v král. Knihovně (z nedostatku legend rukopisem Kosmy z 12. století a jedním ruským kodexem z 16. st., jejž sem se učil čísti).“*[244] Kolem 19. srpna již byl v Berlíně, kde si v příruční královské knihovně doplnil své výpisky z rukopisných katalogů. A protože ho doma čekala práce s přípravou rukopisu knihy, neměl příliš nálady do cestování a cítil jistý neklid způsobený přípravou díla.[245] „*Loni mne silně vábila themata cesty: Poznaň, Hnězdno, Marienburk, Gdaňsk – letos, nevím proč,chodím lhostejněji kolem zbytků minulosti (...); jen budyšínská katolický hřbitov, (...) nad nímž pnou se osamělé oblouky gótické ruiny kostelní , ten hřbitov se srbskými smutnými několika nápisy dovedl mne chytiti opravdu.“*[246] I přesto však podnikl z Berlína několik výletů. Už 21. srpna se hlásí Táborskému ze středověkého Braunschweigu, v severním Německu. *„Tady by se Vám líbilo.“*[247] A další den z románského Hildesheimu. *„Táborský, tady byste koukal! Škoda, že*

[241] Listy, s. 409. Dopis Josefa Pekaře z 16. 9. 1904 z Prahy.
[242] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 14. 9. 1904 z Regensburgu.
[243] Šusta, Josef Pekař a cizina, č. 8, s. 116.
[244] Listy, s. 425. Dopis Josefa Pekaře z 19. 8. 1905 z Berlína.
[245] Listy, s. 425. Tamtéž.
[246] Listy, s. 426. Tamtéž.
[247] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 21. 8. 1905 z Braunschweigu.

není lístků, jež by tu malebnost znázornily. Norimberk nic proti tomu.“[248] Hildesheimem byl nadšen a proto Táborskému zaslal ještě jeden lístek: „*Pane, zde je výstava románského slohu a pak nejstarších domů v říši (15 – 16.st.). Malebné kouty prahy jsou chudy proti tomu. (...).“*[249]

Poté navštívil Quedlinburg, kde bylo v roce 973 dohodnuto zřízení pražského biskupství. Další cesta směřovala do půvabného města s brázděnými domy Goslaru a Wolfenbüttelu, který byl důležitou zastávkou, neboť se v místní veliké knihovně zabýval tzv. kodexem wolfenbüttelským a jeho známou ilustrovanou legendou Gumpoldovou o sv. Václavu.[250] Tím Pekař ukončil svou cestu po Německu a již kolem 26. srpna byl v Praze, kde se plně věnoval zpracování svých vývodů stran středověkých legend.

Tak dozrál velký Pekařův spis po několikaletém bádání za hranicemi vlasti. Kniha vyšla Pekařovým nákladem, v němčině, s názvem Die Wenzels- und Ludmila Legenden und die Echtheit Christians, na jaře roku 1906 a primárně byla určena pro německý svět. Zde však Pekař narazil a dočkal se velkého zklamání. Práce nenalezla v Německu, ani jinde většího ohlasu. Stalo se tak hned z několika důvodů, jednak byla ne dosti obratně umístěna na knihkupeckém trhu a navíc se jí dostalo nespravedlivého odsudku, z pera Osvalda Holder-Eggera, v časopise německých medievistů v roce 1907. Autor recenze nebyl přístupen novému pohledu na celou předloženou problematiku.[251] Zmar Pekařovy práce vyústil v životní krizi, kterou řešil delším studijním a odpočinkovým pobytem ve Francii, kde hledal sílu a inspiraci k novému velkému historickému tématu.[252]

Na tři měsíce do Francie. Pařížské etudy.

Rok: 1907.

Cestovní itinerář: Norimberk - Pobyt v Paříži (Dieppe, Rouen atd.) – Švýcarsko (Lucern, Curych) - Kostnice – Mnichov.

V roce 1907 zažil Pekař cestovatelské hody, tři měsíce strávil v Paříži a okolí s návštěvou Švýcarska, a v létě se opět pustil do objevování Porýní a dalších koutů Evropy. Pekař k datu

[248] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 22. 8. 1905 z Hildesheimu č. 1.
[249] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 22. 8. 1905 z Hildesheimu. č. 2.
[250] Listy, s. 425 – 426. Dopis Josefa Pekaře z 19. 8. 1905 z Berlína. Kodex se datuje do doby kolem r. 1000 a čerpal z něho Pekař a jiní obránci Kristiána doklady pro své vývody o stáří Kristiana.
[251] Šusta, Josef Pekař a cizina, č. 8, s. 116. Osvald Holder-Egger (1851 – 1912), německý historik, byl vynikající znalec středověkého kronikářství, tehdy však již značně přestárlý, nepřístupný novým a odlišným hlediskům. Navíc Pekařova němčina nebyla zcela pružná.
[252] Tím se později stala legendární Kniha o Kosti velmi dobře přijatá širokou veřejností.

10. června 1906, oficiálně požádal ministerstvo vyučování, o udělení delší dovolené na zimní semestr 1906/1907. *„(…) Nyní když podepsaný dosáhl řádné profesury (…), shledává podepsaný vytouženou příležitost, aby dožádal se u c. k. ministerstva dovolené k tomuto, aby – dokud jest ještě poměrně mlád – ztráviti mohl příští zimní semestr v studiích svého oboru ve Francii a Itálii.“*[253] Jak vidno z dalších událostí žádosti bylo vyhověno.

Životní krize přivedla Pekaře na tříměsíční studijní pobyt do Francii, který začal realizovat zhruba od poloviny ledna roku 1907. Zde, daleko od vlasti, si chtěl odpočinout od zklamání, které přinesl minulý rok, získat potřebný nadhled a neméně důležitý byl též další důvod cesty, jež spočíval ve zlepšení praktické znalosti francouzského jazyka. Pekař odpočíval, chodil na jazykové lekce a univerzitní přednášky, podnikal výlety do okolí Paříže a sousedních zemí. Jeho tehdejší pocity se snaží reflektovat přítel Josef Šusta: „*Poměrně hluché vyznění veliké práce znamenalo tehdy v Pekařově životě opravdu zlé zklamání tím spíše, že se octl na jakési křižovatce svých pracovních výhledů. (…) Vědomí, že vlastně dosud nepoznal takřka nic z románského světa, té bytostně důležité složky západní kultury, ovládlo Pekaře tehdy zároveň s pocitem, že se blíží čtyřicítce s hlavu skloněnou stále hlouběji k psacímu stolku (…). Především Francie ho zlákala v lednu 1907 (…). Žádná určitá otázka badatelská ho tu však nezatěžuje, nýbrž obecná touha poznati francouzský mrav (…).“*[254]

Pekař se do Paříže vydal přes Norimberk, odkud se přihlásil Táborskému. „*Z první štace. Ještě se mi pranic nestýská.Čtu kandidátní řeči liberálů a soc. demokratů k volbám (…). Kolem starobylosti města odpovídající dámy (…).“*[255] Krátce se zastavil ve Štrasburku, kde si prohlédl místní univerzitu a pak pobyl v Nancy. Již přímo z Paříže sdělil Táborskému svou novou pařížskou adresu a stal se na tři měsíce hrdým obyvatelem Paříže, který neváhal sledovat veškeré její dění a kulturu.[256] Pekař dal stran ubytování, na radu Gollovu, který v hotelu d'Angletterre, na rue Jacob bydlel minulý rok. Ve svém hotelu měl Pekař plnou pensi a oblíbil si zejména francouzské víno, dokonce tak, že ani nevyužil doporučené pařížské adresy, kde bylo možné dostat české plzeňské.[257] Hotel byl ponejvíce navštěvován Angličany ze střední společnosti.

K hlavním cílům pobytu patřilo zlepšení praktické znalosti francouzského jazyka. Pekař denně docházel na gramatické a konverzační hodiny do Institutu Ponjade. *„Denně mám*

[253] Hobzek, Příspěvky, s. 339. Nakonec došlo jen ke studijnímu pobytu ve Francii.
[254] Šusta, Josef Pekař a cizina, č. 8, s. 116.
[255] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 15. 1. 1907 z Norimberku.
[256] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 20. 1. 1907 z Paříže.
[257] Listy, s. 469. Dopis Josefa Pekaře z 30. 1. 1907 z Paříže.

konversaci – buď cours buď leçon particulère. V prvém jsou obyčejně 2 – 3 Angličanky nebo Amerikánky, hrozně komicky mluvící a naivně - bezohledné jako děti; leçon particulère mi dává mladá a hezká slečna s trochu zastřeným altem.“ [258] Na francouzský jazyk ho souběžně vyučovali tři lektoři: *„Má frančina a studium její pokračuje tak utěšeně, že začínám chápati, že vlastně neumím pranic. Mám denně hodiny: slečinka se střídá s ›profesorem (...) a ›madame‹ (...) každý z nich mluví, rozumí se, jinak. První bylo, že jsem musil se zříci všech vědomostí ze školy (...). Poněvadž mnoho sluchu nemám, jde to těžce; kdo mi co do výslovnosti nejvíc prospěl to je p. Choix. Nabídl se mi, že denně se mnou bude čísti francouzsky – a tak již týden stojím pod jeho régimem (denně hodinu). Ten teprv odkryl chyb v mé výslovnosti.“*[259] Gollovi na důkaz svých pokroků napsal celý dopis ve francouzštině, největší boj však svedl s mluvenou francouzštinou. *„Blahopřání k franc. psaní skromně odmítám. To není žádný kumšt, ale mluvit, mluvit – a já pořád mluvím těžce, pomalu, pořád, abych si vše rozmyslel , dvakrát třikrát opravil výslovnost. Ta snadná zběžnost, jak vidím, nedá se získat za 2 – 3 měsíce, když člověk nikdy předtím pořádně nemluvil; snad také mozek v mých letech není již tak svěží.“*[260]

Když pocítil jistotu a pokroky ve znalosti francouzského jazyka, začal pravidelně navštěvovat univerzitní přednášky francouzských historiků na Sorbonně nebo Collège de France a počal se seznamovat s francouzskou historiografií. *„Denně chodím do Sorbony nebo do Collège de France na přednášky. Zpočátku na vše co bylo volné (...) a nyní, když se již v tom Babylonu trochu vyznám, mohu voliti, ale přece ne denně. (...) dokud nebudu slušně mluvit, nepředstavím se nikomu. Rozumím-li přednáškám, nerozumím rychlého rozhovoru ve společnosti (...).“*[261] Zaujal ho zejména Seignobos, jehož přednášky pojednávaly o významu studia historie pro politické vzdělání, oblíbil si také Monoda, kdy oceňoval zejména jeho názory na význam geografie pro historii.[262] „*Byl jsem na p. Haumantovi (...): langue et littérature russe. Vskutku je to hodina francouzské syntaxe (...). Sál je plný mladých slečen, z 90% Rusek a z 60% Židovek. Čte se za celou hodinu 1 strana Aksakova a překládá do frančiny (...).“*[263] Přednášky byly placené a Pekař si stěžoval, že i poměrně draze, například kurzy u profesora Lemaitra ho stály po 5 francích, i přesto byl sál přeplněn, navíc bylo možné

[258] Listy, s. 473. Dopis Josefa Pekaře z 7. 2. 1907 z Paříže.
[259] Listy, s. 482 – 483. Dopis Josefa Pekaře z 26. 2. 1907 z Paříže.
[260] Listy, s. 491. Dopis Josefa Pekaře z 17. 3. 1907 z Paříže.
[261] Listy, s. 474. Dopis Josefa Pekaře z 7. 2. 1907 z Paříže.
[262] Charles Seignobos (1854 – 1942), francouzský historik, několik jeho spisů přeloženo do češtiny. Gabriel Monod (1844 – 1912), francouzský historik v roce 1875 založil Revue Historique, kam J. Goll přispíval články o české historické produkci.
[263] Listy, s. 477. Dopis Josefa Pekaře z 16. 2. 1907 z Paříže.
Emile Haumant (1859 – 1942), francouzský literární historik, zabýval se slovanskými tématy.

přikoupit si celý tištěný text přednášky.[264] *„Na přednášky chodím však stále (víc kvůli francině); zítra je dopoledne zase Monod, odpoledne Lemaître se svým Rousseauem.“*[265] Z dalších kurzů chodil na přednášky profesora Thénénima a Ernesta Denise, se kterým však navázal jen letmé styky a navíc k němu získal dosti rezervovaný vztah, k jehož odůvodnění stačí malá ukázka Pekařova dojmu z Denise: *„Kladu důraz na jeden dojem: Denis se čerta stará o naše poměry a práce historické. Na př: chválil jsem Šustu (...). Denis: A o čem píše Šusta? Zmínil jsem se o pracích o tridentském koncilu. Denis odpověděl: ah, ano, vím – ale tónem, jakým ujišťujeme znalost věcí, o nichž slyšíme poprvé. (...) Krátce nabyl jsem přesvědčení, že nic běžných našich věcí nečte (...).“*[266]

Pekař přirozeně objevoval krásu pařížských bulvárů: *„Paříž jsem tak zhruba prohlédl po hlavních ulicích a náměstí až na Trocadéro a Champ de Mars (...). Největší dojem na mne dosud udělal Arc de Triomphe a kostel sv. Majdalény (...). Ve dvou třech dnech nechám turistiky a začnu systematicky studovat. (...) část se odbude doma, část po Paříži, taky obrazárnách (...). Journal des Débats denně upozorňuje na řadu přednášek na universitě i jinde (...).“*[267] V Paříži navštívil Pekař všechny její důležité památky včetně Louvru. Neminula ho ani návštěva muzeí, galerií a obrazáren, v pařížské národní knihovně nebyl spokojen s nabídkou německých periodik. „*Začínám nalézat zálibu ano kouzlo v návštěvách Louvru a ztrácet interes na Bibliothèque nationale (...).“*[268] Z uměleckých sbírek ho zaujala slavná galerie Musée du Luxembourg.[269] Byl častým hostem divadelních představení, na jednom byl dokonce s anglickým králem Edvardem VII.[270] Oblíbil si pařížské parky a zahrady, které často zprostředkovával Gollovi i Táborskému pohlednicemi.[271] „*Mne ovšem srdce víc táhne k přírodě než k umění – a prvá má starost byly zdejší parky. Bois de Boulogne mne trochu sklamal (...). Líbí se mi za to tichá procházka parkem Tuilerií, veselá rozmanitost Butte Chaumontu (...) a klidné linie zahrady Luxemburské.“*[272] Pekař rovněž vypozoroval, že klišé o pověstných červených lucernách Paříže, je trochu přehnané: *„Na boulevardech aspoň v noci jsem neviděl nikde smečky jako v Berlíně na Friedrichstrasse (noční život Berlína*

[264] Listy, s. 486 – 487.Dopis Josefa Pekaře z 6. 3. 1907 z Paříže. Jules Lemaitre (1853 – 1914), francouzský básník, spisovatel a literární kritik.
[265] Listy, s. 482. Dopis Josefa Pekaře z 26. 2. 1907 z Paříže.
[266] Listy, s. 502. Dopis Josefa Pekaře z 15. 4. 1907 z Basileje. Ernest Denis (1849 – 1920), francouzský dějepisec, autor spisů o českých dějinách.
[267] Listy, s. 467. Dopis Josefa Pekaře z 23. 1. 1907 z Paříže.
[268] Listy, s. 482. Dopis Josefa Pekaře z 26.2. 1907 z Paříže.
[269] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z Paříže (Musée du Luxemburg) z 17. 3. 1907. K tomu také Listy s. 492.
[270] Listy, s. 474. Dopis Josefa Pekaře ze 7. 2. 1907 z Paříže.
[271] Např. LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z Paříže z 27. 1. 1907.
[272] Listy, s. 472. Dopis Josefa Pekaře ze 7. 2. 1907 z Paříže.

daleko překonává život noci zdejší) – v hlavních kavárnách viděl jsem jen slušné a často velmi hezké cocotty.“[273] V Paříži využil i několika českých kontaktů a vykonal zdvořilostní návštěvy, vedle Denise, to byl zejména klenotník Šlechta, se kterým se znal Pekař z Prahy.[274]

Podnikal rovněž výlety po pařížském okolí. Nesmělo chybět Versailles, starobylá bazilika v St. Denis, park v St. Cloud, bez zájmu nezůstal ani pahorek Montmartre a St. Germain de Laye, původně královské město v oblasti Ile de France a místo, kde se narodil a dvacet let žil Ludvík XIV. či Sceaux v jižní části Paříže a další. „*Počal jsem navštěvovati okolí Paříže, Byl jsem v St. Denis a byl jsem poněkud zklamán. Oč dojemnější a velkolepější je jest naše nekropole na Hradčanech!“*[275]

Ve Francii po mrazivé zimě strávil Pekař jarní období, s notně přejícím slunným počasím a velikonoční svátky se rozhodl oslavit, v módních přímořských lázních Pařížanů, v Dieppe na normandském pobřeží, odkud poreferoval Táborskému. *„Pozdrav od severního moře, od kanálu La Manche z normandského pobřeží, ze stálého jara a z výlet velikonočního. Vím, že Vy spokojil jste se s Riviérou u Žofína!“*[276] Při zpáteční cestě do Paříže se zastavil v normandském Rouenu nabitém památkami. *„(...)Svátky jsem měl rozkošné a Paříž při návratu mne vítala rozvinutými korunami stromů v parcích: 14 dní obléhalo slunce nepřetržitě tisíceré pupeny jejich (...).“*[277]

Po Velikonocích se již rychle blížil konec Pekařova pařížského pobytu, dokončil prohlídku posledních restů v Paříži a chystal se na odjezd, který však byl zpestřen návštěvou švýcarské Basileje, Lucernu, Kostnice a německého Mnichova. 15. dubna se definitivně rozloučil s Paříží a již večer byl ve švýcarské Basileji a v katedrále Münster. *„Když jsem 14letému synu hôteliéra vyplnil ohlášku své ctěné osoby (mluvil jsem „francouzsky“), kluk, pln údivu, vyrazil: Ah! Prague! Panečku, máme renommé ve světě. – V tomhle kostele, jak si domyslíte, šlo kolik českých slavných poselství (...). Rekonstruuji trochu dojmy našich fotrů (...)“*[278] V místní univerzitní knihovně se mu poprvé dostal do ruky Neues Archiv, s ostrou kritikou Oswalda Holder-Eggera, na adresu Pekařových vývodů o Kristiánovi, které nastínil ve své německé knize.[279] „*Věřte, že jsem nečekal nic příjemného, ale na tuto infámii přece nebyl*

[273] Listy, s. 474. Dopis Josefa Pekaře ze 7. 2. 1907 z Paříže.
[274] Listy, s. 483. Dopis Josefa Pekaře z 26. 2. 1907 z Paříže.
[275] Listy, s. 487. Dopis Josefa Pekaře ze 6. 3. 1907 z Paříže.
[276] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 26. 3. 1907 z Dieppe.
[277] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 3. 4. 1907 z Paříže (pohlednice katedrály v Rouen).
[278] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 15. 4. 1907 z Basileje.
[279] Listy, s. 503. Dopis Josefa Pekaře z 16. 4. 1907 z Basileje.

jsem připraven. (…)V Paříži počal jsem se zas cítíti člověkem, ale bojím se, že v Praze to nebude možno.“[280] V německé Kostnici, na břehu Bodamského jezera, cítil ze všech koutů přítomnost české historie: „*Jak poznáte podle poštovní známky jsem v Kostnici (…). Zejména dnes v Kostnici nadýchal jsem se Husa, (…) Jeronýma (…).“*[281] Pak už cesta nabrala kurz k domovu.

Ještě z Paříže lákal Pekař Táborského k letní návštěvě, kterého by metropole, s mnoha uměleckými sbírkami, jistě nadchla: *„(…) Táborský vyžádejte si na léto dovolenou – neboť v létě musí býti Paříž rozkošná a ještě rozkošnější její okolí (…) zde pro Vaše vědomosti a lásky umělecké bude tolik potravy a tolik kouzla, že budete mí z čeho žít celá desetiletí.“*[282]
Pekař svůj pařížský pobyt jasně zhodnotil: „*Paříží nejsem zklamán, naopak – a přičítám to Vám a nebožtíku Hofmannovi. Skepse Vaše způsobila, že jsem sem jel beze všech illusí a vůbec přijel jsem upjatý až po uši – skutečnost mne mile překvapila. (…) město se svými rozkošnými bulváry, náměstními, paláci, parky překonává vše, co jsem kdy a kde viděl.“*[283]
Jak vidno, do Paříže se zamiloval, pobyt zde mu přinesl plody v podobě ztráty ostychu z mluvené francouzštiny a zahnal chmury z předešlého roku, nasbíral novou energii a chuť do práce. Životní krize tak byla úspěšně zažehnána a Pekař se s vervou pustil do nové práce, jejímž výsledkem byla legendární Kniha o Kosti.

5. 2. 2. TURISTICKÉ CESTY MIMO VLAST.

Na skok do Drážďan.

Rok: 1895.

Cestovní itinerář: Drážďany, Německo.

O této cestě nejsou v dosud prozkoumaných materiálech žádné poznámky, kromě Hobzkovi zmínky, že Pekař v první polovině září navštívil na krátkou dobu Drážďany, patrně se jednalo o menší výlet, před nástupem na pozici suplenta na gymnáziu v Praze.[284]

Poprvé na jih. Za zdravím do Abbazie.

Rok: 1899.

[280] Listy, s. 503. Dopis Josefa Pekaře z 16. 4. 1907 z Basileje.
[281] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Dopis Josefa Pekaře Františku Táborskému z 18. 4. 1907 z Kostnice.
[282] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Dopis Josefa Pekaře Františku Táborskému z 6. 3. 1907 z Paříže.
[283] Listy, s. 472. Dopis Josefa Pekaře ze 7. 2. 1907 z Paříže.
[284] Hobzek, Příspěvky, s. 309.

Cestovní itinerář: Lázně Abbazia (Opatija), Istrijský poloostrov, Pešť, Prešpurk, Slovensko.

Na podzim roku 1899 se náhle zhoršil Pekařův zdravotní stav. Lékař, v obavě o neblahou rodinnou anamnézu, rozhodl se pacienta okamžitě vyslat na jih k moři. Na místě byla hrozba plicní nemoci, na kterou zemřeli jeho sourozenci i matka. Navíc trpěl silnou žloutenkou. Jeho onemocnění vzbudilo velký strach u Pekařových rodičů v Daliměřicích. Na zdraví nepřidal Pekařovi ani fakt, že byl příliš přepracován. Na radu ošetřujícího lékaře dr. Hnátka, se vydal do vyhlášených přímořských lázních Abbazia, na Istrijském poloostrově. Nakonec se však ukázalo, že obavy o Pekařovo zdraví byly předčasné a odpočinkový pobyt vše zdárně vyřešil.

To byla také první „srážka" Pekaře s evropským jihem a mořským obzorem, a nutno říci, že neproběhla příliš dobře. Pekaře totiž po celé období dovolené provázelo nestálé počasí s množstvím dešťů a nepříjemným větrem. Pekař v Abbazii pobyl přibližně tři týdny, byl zde od počátku prosince a až krátce před koncem měsíce se vydal zpět domů. Z toho patrno, že Pekař na mořském pobřeží strávil vánoční svátky. V Abbazii se ubytoval v pensionu Hausner a především odpočíval. Vánoční svátky zde proběhly v celku fádně až depresivně: „*O štědrý den psal jsem Vám (...). Ten nebyl vlastně nic jiného než obyčejným, trochu lepším souper, ozdobeným zakrnělým stromečkem vánočním (stromeček z Krasu). Po souper byla loterie, která trvala v nudné jednotvárnosti, beze všeho humoru a života, skoro dvě hodiny. Pak polovice, starší dámy atd., odešla zbylo nás asi 12 nudících se nebo vzpomínajících jiných, lepších, vytoužených štědrých večerů. K těm jsem náležel já, a nepamatuji večera ve společnosti, kdy bych byl býval tak nervosní a citlivý, jako tenkrát. (...).ale pak nastala reakce, rozveselil jsem se a vlastně vytrhl všechny z rozpačité nudy (...). Ve 12 jsem šli spát – byl to vskutku židovský večer, neboť přes polovina účastníků byli židé, nejvíce židé uherští.*"[285] Z předvánoční Abbazie poslal Pekař blahopřejnou pohlednici Antonínu Rezkovi[286] a výmluvný vánoční pozdrav, od ledového moře, obdržel i Jaroslav Bidlo: „*Šťastné a veselé svátky. Mrznoucí Pekař.*"[287] Vlistech Gollovi popisuje svůj denní režim v Abbazii, prokládaný přípravou studie o Františku Palackém. Pobyt zde je poznamenám menší roztržkou mezi Gollem a Pekařem, která se však záhy urovnala.[288] V lázních se mu výrazně ulevilo jak po stránce fyzické, tak i duševní: „*Konečně něco o mém zdraví. Cítím se, opakuji,*

[285] Listy, s. 220 – 221. Dopis Josefa Pekaře z 27. 12. 1899 z Abbazie.
[286] Čechurová, Korespondence Antonína Rezka, s. 63. Pohlednice Josefa Pekaře z 12. 12. 1899 z Opatije. A. Rezek byl jmenován tajným radou.
[287] AAV Praha, Pohlednice Josefa Pekaře Jaroslavu Bidlovi z 22. 12. 1899, fond Jaroslav Bidlo
[288] Hanzal, Josef Pekař, s. 65 – 66.

zcela dobře, vypadám mnohem líp, (…) od soboty je tu krásně, a slibuji-li si co od Abbazie, je to zlepšení mého nervového stavu. Hojím se, pozoruj, tu duševně.“[289] Příznivé počasí však příliš dlouho nevydrželo a obloha se opět zakalila. I přesto vykonal několik procházek po okolí. *„Odpoledne včera byli jsme s paní a sleč. Holubovou a jedním nadporučíkem z Temešváru v Cestiu, ale zmokli jsme trochu a vyhlídka byla zakalená. Dnes dopoledne jsem prochodil v děšti; nyní píšu v kavárně a pak půjdu zas, v dešti do Volosky. To je pobyt – in dem Wintercurort Abbbazia.*[290]

Pro nepřízeň počasí se Pekař rozhodl odjet koncem prosince: *„Měl jsem letos hodně smůlu. Počasí, jehož jsem tu užil za těch (dosud) dvacet dní, bylo tak mimořádně nepříznivé, že ze všech předností nebo vlastností Opatije zbyla pro mne jen jediná: čistý vzduch a pak snad mořský vzduch. Měl jsem všeho všudy 5 – 6 dnů se sluncem a to byly vesměs studené dny, (…). I svátky byly počasím (deštivým) zkaženy, (…). Nedoufám již, že bude lépe, a chci stůj co stůj v pondělí nebo v neděli odjeti.“*[291] Zpáteční cestu volil Pekař přes Pešť a Prešpurk. Obě místa měl zájem navštívit zejména kvůli své plánované stati o Palackém. Odtud jel již domů přes Trenčín a Vlárský průsmyk.[292] Ještě v roce 1903 vzpomenul na tuto návštěvu v dopise Gollovi: „*Zajímala mne kronika Vašich cest (…) i plán jízdy do Pešti a zejm. Prešpurka. Já byl tuším v hôtelu Magyar Királyi, ale byl to hôtel pro kupce a cestující. Nevím jistě, jaké je Vaše hôtelové stanovisko, ale myslím že v Pešti třeba volit hôtel 1. třídy – napálí se člověk méně (…).“*[293]

Horský vzduch Alp I.

Rok: 1900.

Cestovní itinerář: Letní odpočinkový pobyt ve Ferleiten, Alpy, (Rakousko) se zastávkou v Salcburku a v Berchtesgadenu (jižní Německo).

Pobyt na jihu Evropy, poznamenaný nepřízní počasí, na delší dobu ovlivnil směr Pekařových cest a proto se v příštích dvou letech vydával na rekreační pobyty, raději do horského prostředí Alp, kterému poskytovaly jistější ráz počasí. Jeden z těchto alpských pobytů se uskutečnil v horském středisku Ferleiten, v Rakousku, ve Vysokých Taurách. Místo i hotel mu doporučila Gollova manželka, paní Amely.

[289] Listy, s. 216. Dopis Josefa Pekaře z 19. 12. 1899 z Abbazie.
[290] Listy, s. 221. Dopis Josefa Pekaře z 27. 12. 1899 z Abbazie.
[291] Listy, s. 220. Tamtéž.
[292] Listy, s. 220. Tamtéž.
[293] Listy, s. 376. Dopis Josefa Pekaře ze 4. září 1903 ze Špičáku (Šumava).

Pekařův pobyt v Alpách počal někdy kolem 20. července 1900, zvolil cestu přes Salcburk, kde přespal, hned ráno pokračoval osobním vlakem do Brucku, poštou do Bad Fusch a odtud již šel do Ferleitenu. První dojem z Alp způsobil Pekařovi zklamání: *„(...) byl již večer, celé to údolíčko se na mne mračilo a hory kolem kabonily se taky; (...) myslil jsem, počkáš, jak se ti tu bude líbit zítra. (...) ráno když jsem otevřel okenice (...) pln té nádherné vyhlídky na sněhy a ledovce Wiesbachohornu (...) byl jsem již chycen.“*[294] Pekař, se poprvé ve svém životě, dostal do prostředí impozantních alpských ledovců: *„(...) dostal se na horu Durcheckalpu (1827 m!; to je z těch Vašich rybníků vysoko!) a vskutku hýřil tři hodiny v požitcích vysokých hor – teď teprve vím, co je to být vysoko v horách – byl jsem získán cele; černá Marie*[295] *(...) získala nového hosta.“*[296]

A jak vypadal Pekařův hotel a pokoj? Platil 30 zlatých za pokoj i s pensí, bydlel v prvním poschodí s dvěma postelemi a alpskou vyhlídkou, v hotelu byla k dispozici pošta, telegraf a telefon, pošta do Ferleiten zajížděla jednou denně a odjížděla ve dvě hodiny odpoledne, Pekař si sem nechal posílat Národní listy, v horském středisku po překvapilo zejména elektrické osvětlení a obloukové lampy. Všude bylo pohodlí a až nevídaná čistota. Místní stravu si více méně pochvaloval, oblíbil si zejména kompoty a moučníky, za hlavní kulinářský požitek měl čerstvé alpské máslo a domácí chléb.[297] „*Víc než mozek pracuje tu dozajista žaludek, (...). Tolik jsem snad nikdy nejedl, jako tady.“*[298] Nejvíce oceňoval ticho a klid hor a především to, člověk *„je tak božsky sám“.*[299] Hotel sdílel z poloviny se stálými hosty z Prahy, se starší paní z Durynska a s dalšími Němci, zbytek byl prý „*stěhovavý, kočovný živel turistický, z něhož někdo nebo celá rodina zůstane tu někdy 2 – 3 dny.“*[300]

V Alpách bylo přirozeně mnoho turistů oddávajících se turistickým pochodům a túrám, mezi ně se řadil též Pekař. „*Turistů spousta a nejvíc ženských se sukněmi samý knoflík; když to tak zapne na nejdolejší linii, vyvalují ty krásné krávy pasoucí se podél cesty teprv své snivé oči ...“*[301] Počasí mu ve skrze, až na pár proměnlivých dnů, přálo a tak každý den podnikl horský výšlap a jak sám psal, byl každý den na nohou. *„Pozoruji, že mám velké nadání stát se dobrý horským chodcem. Durcheckalpa na př. se svým značným stoupáním mne neunaví pranic – a vodíte-li denně v našem hostinci, jak táhnou celé karavany nahoru na ledovce, neubráníte se pokušení. A ne pouze statné mužské postavy; malí hoši, chudokrevné slečinky a*

[294] Listy, s. 224. Dopis Josefa Pekaře z 20. 7. 1900 z Ferleiten.
[295] Schwarz Marie, majitelka horského hotelu ve Ferleiten.
[296] Listy, s. 224. Dopis Josefa Pekaře z 20. 7. 1900 z Ferleiten.
[297] Listy, s . 224 – 225 a 228 – 229. Dopis Josefa Pekaře z 20. 7. a 25. 7. 1900 z Ferleiten.
[298] Listy, s. 228. Dopis Josefa Pekaře z 25. 7. 1900 z Ferleiten.
[299] Listy, s. 224. Dopis Josefa Pekaře z 20. 7. 1900 z Ferleiten.
[300] Listy, s. 233. Dopis Josefa Pekaře z 30. 7. 1900 z Ferleiten.
[301] Listy, s. 224. Dopis Josefa Pekaře z 20. 7. 1900 z Ferleiten.

stotřicetikilové dámy – vše táhne nahoru.“[302] Pekař podnikal výlety do Bad Fusch, na Durcheckalpu, Trauneralpu, slézal Ferleitenské údolí nebo Schwarzenberghütte a Glocknerhaus, pod známým horským masivem. „*Tam všude vodím své starosti a radostí, a své obavy a naděje, na procházku – sám ovšem, kdy, jak víte jsem v nejlepší společnosti.“*[303]

Ke konci pobytu se počasí začalo horšit a Pekař se v malém horské středisku začínal trochu nudit a tak na začátku srpna směroval svou prázdninovou cestu, dle plánu za krásami jihoněmeckého Berchtesgadenu, kam se dostal přes Salcburk. *„Prší silně a je taková zima - 7 ºC.“*[304] *„(...) ten malý svět, třebas byl tak blízko nebi, nestačí člověk bez společnosti na víc než 14 dní*[305] V Salzburku pobyl krátce v Hotelu Goldene Krone a již 6. srpna byl v Berchtesgadenu, kde se mu velmi líbilo. Obdivoval krásu Bavorských Alp, jednoho z nejhezčích regionů Německa. Vydal se směrem na Waldgrün, kde se ubytoval v Hotelu Watzmann. Zde Pekař, opět jako turista, prozkoumával okolí, vydal se například na Lockstein nebo k Aschauer Weiher a na Solleitung. Další den spěchal k perle Berchtesgadenu, k impozantnímu Königsee. Pobyl zde ještě pár dní a svou prázdninovou cestu zakončil pobytem v archivu v Jindřichově Hradci. V Alpách strávil více jak tři krásné týdny a léto strávené ve Ferleiten a Berchtesgadenu si pochvaloval.

Horský vzduch Alp II.

Cesta po jižním Německu a na skok do sousedního Rakouska.

Rok: 1901.

Cestovní itinerář: Letní odpočinkový pobyt Alpách ve Ferleiten, (Rakousko,Vysoké Taury), s poznávací cestou po jižním Německu (Bavorsko – Mnichov, Berchetsgadensko, města Freisingen a Landshut) a Rakousku (Salzbursko, Tyrolsko s Innsbruckem), Špičák (Šumava).

Pěkné vzpomínky na krásný letní pobyt v horském prostředí Ferleitenu zapříčinili, že Pekař v roce o letních prázdninách 1901 tím samým směrem. Ve Ferleitenu byl s jistotou již 23. července, když posílal Gollovi svůj první vysokohorský raport. Cíl a program pobytu byl jednoduchý, především odpočinek, místy prokládaný výukou maďarštiny. *„S maďarskou učebnicí chodím tu v ruce jako v Praze na Ferdinandce; veliké pokroky ale nedělám.“*[306] Ubytoval se ve stejném hotelu u Schwarze Marie a shledal, že hotel je kompletně obsazen. U

[302] Listy, s. 229. Dopis Josefa Pekaře z 25. 7. 1900 z Ferleiten.
[303] Listy, s. 233. Dopis Josefa Pekaře z 30. 7. 1900 z Ferleiten.
[304] Listy, s. 236. Dopis Josefa Pekaře z 5. 8. 1900 z Ferleiten.
[305] Listy, s. 237. Dopis Josefa Pekaře z 6. 8. 1900 z Berchtesgadenu.
[306] Listy, s. 275. Dopis Josefa Pekaře z 29. 7. 1901 z Ferleiten.

jídelního stolu sedával s párem francouzských manželů ze Švýcar, takže mohl procvičit francouzštinu. I vysoko v horách byl konfrontován s neznalostí Čech. Zde se totiž setkal, s omezeným rozhledem mladé paní, Francouzky, která mu svěřila, že měla za to, že Češi nemají pevných sídel a že snad patří do Uher a vzápětí dodala: *„u vás se jí a dělí mnoho papriky, není –li pravda?“*[307]

K pobytu patřila opět i turistika v lůně Vysokých Taur. Chtěl navštívit slavné Krimmelské vodopády, ale nakonec byl odrazen turisty, kteří mu výlet nedoporučili, proto zamířil raději do střediska Zell am See, kde strávil na břehu známého jezera Zeller See několik dnů skvělým koupáním a veslováním i turistickým výstupem na masiv Schmittenhöhe.[308] Pak opět pobýval ve Ferleiten. Golla seznámil s osazenstvem hotelu: *„Zde jsem spokojen, Počasí není sice tak nádherné jako loni, ale nemrzím se pro trochu deště. Společnost je – samý žid; tak třetina stálých hostí je křesťanská.(...) Profesor z Ženévy (...) je jistě taky žid, ač to nechce přiznati, připomíná našeho průměrného klassického filologa, supplenta na gymnasiu. Paní je, zdá se, ryzí Francouzka; byla kdysi hezká (...) směje se mnoho mé francině.“*[309] Večer pak sedával u večeře s berlínskou rodinou se čtyřmi dětmi: *„Jeden z nich je velmi milý; už jsem ho naučil vyslovovat ›strč prst skrz krk‹ (...).“*[310] Během pobytu se seznámil s dětmi jakéhosi vratislavského soudního rady: *„Vozím je v erární poště po dvoře, vyháníme krávy nahoru na stráň a hrajeme kuželky.*[311] Stejně jako loni, podnikal četné turistické výlety na Trauneralpe, Durcheckalpe a do Bad Fuschu. Se známými, s manželi Pečárkovými a Oskarem Nedbalem[312], se dokonce vydal na třídenní horský pochod přes Schwarzenberghütte, ledovce Pastevců ke Glocknerhütte a zpět přes Pfandelschartu. Pekař si prý nechal zhotovit speciální boty na alpské pochody, ale na zmíněném horském výšlapu to vypadalo úplně jinak.[313] Na výletu se totiž Pekař dosti značně lišil, od ostatních účastníků, svým ryze městským úborem včetně obutí. *„Odpoledne tedy půjdeme k Trauneralpe; tam se přenocuje; časně ráno půjdem přes Pfandlschartu k Glocknerhausu. Odtud Pečírkovi půjdou ke Kalsu a dále k Windisch - Matraei; já pod Vysoký Zvon a přes Bockhartscharte k Schwarzenberhütte a zpátky do Ferleitenu.“*[314] První den výletu bylo hezky, pak se ovšem obloha zakalila a v nadmořské

[307] Listy, s. 271. Dopis Josefa Pekaře z 23. 7. 1901 z Ferleiten.
[308] Tamtéž.
[309] Listy, s. 274. Dopis Josefa Pekaře z 29. 7. 1901 z Ferleiten.
[310] Listy, s. 274. Tamtéž.
[311] Listy, s. 275. Tamtéž.
[312] Ferdinand Pečírka známý lékař a milovník umění. Manželé Pečírkovi přijeli do Ferleiten počátkem srpna 1901 a záhy Oskar Nedbal (1874 – 1930), český hudební skladatel, který se s Pečírkovými přátelil.
[313] Listy, s. 275. Dopis Josefa Pekaře z 29. 7. 1901 z Ferleiten.
[314] Listy, s. 277. Dopis Josefa Pekaře ze 4. 8. 1901 z Ferleiten.

výšce 3000 metrů, je překvapila mlha i déšť. „*V mlze jsme s prof. Moriandem přešli ledovce Bockkartscharty (3000 m!) a v dešti po 7 hodinném pochodu sestoupili do Ferleitenu.*“[315]

Po tomto horském pobytu měl Pekař v úmyslu, strávit ještě pár dní v Alpách, ale náhlá a prudká změna počasí, ho od tohoto záměru odradila a proto 8. srpna vyrazil do tyrolského Innsbrucku a na hrad Kufstein: *„Inšpruk se mi líbil. Prostudoval jsem tyrolské museum (Ferdinandeum), ale v Ambrasu jsem nebyl. Půl hodiny strávil jsem na Kufstejně a bavil se víc originálním ciceronem (starý voják, který každou větu končil dotvrzujícím ›Ja wohl‹) (...).*[316]

Jeho další zastávkou byl Mnichov: *„ Jsem od neděle večer v Mnichově a dovedl bych tu, jak pochopíte, vydržeti měsíce. Jsem již zamilován do svůdného města. Studuju svým způsobem, vláče se po ulicích, bloudě po Engl. Garten, výstavách a kavárnách.“*[317] Oblíbil si zejména mnichovské národní museum: *„Prošel jsem však sotva polovinu, t. j. dobu od počátků dějin do 2 pol. 17. st. Museum je jedním slovem zázrak vkusu uměleckého, znalecké vybrannosti, bohatství a krásy památek i uspořádání. Jednotlivé sály jsou i architektonicky přizpůsobeny době, jejíž památky obsahují (...). Gotika má aspoň deset místností, naposled celou prostoru chrámovou s loděmi a kaplemi a vysokou klenbou (...). Ne přecpáno vše jako v našich muzeích. (...) pořadatele vůbec vedla snaha učiniti z musea názornou řadu vybraných historických interieurů (...) zejtra budu pokračovati v procházce. Všech sálů je přes 90; já prošel 30. Ostatek všechno znáte v Mnichově lépe než já; (...).*[318] Ani k ostatním „chrámům“ kultury nezůstal vlažný a dopřával si hojné umělecké žně: *„(...) prošel jsem s velikou pietou znovu novou Pinakotéku, byl dvakrát (co je to!) v Glaspalastu, byl ve výstavě renaissančního umění, byl v galerii schleissheimské, v Maxmilianeu, chodil jsem i po kostelech, dlouho pobyl zejména v rozkošném barokovém kostele sv. Jana Nep.“*[319] Pekař chodil hlavně po památkách a zřetelně si uvědomoval paralely města, související s českou minulostí.[320] Mnichov byl pro Pekař vrcholným objevem cesty za jihoněmeckými klenoty. Jak vidno, prostředí Mnichova mu učarovalo, navíc Golla upozorňoval na nové elektrické osvětlení a elektrickou dráhu, fungující po celém městě. Pochvaloval si místní kuchyni a zejména pivo. Výlet si udělal k blízkému Stahremberskému jezeru a pak prohlédl prostory barokního zámku Schleissheimu s půvabnou zahradou: *„Dnes odpoledne přeložím svou residenci na den do Schleissheimu u Mnichova. Je to malý Versailles, v třeboňské rovině*

[315] Listy, s. 278. Dopis Josefa Pekaře ze 8. 8. 1901 z Ferleiten.
[316] Listy, s. 280. Dopis Josefa Pekaře z 13. 8. 1901 z Mnichova.
[317] Listy, s. 279. Tamtéž.
[318] Listy, s. 279. Dopis Josefa Pekaře z 13. 8. 1901 z Mnichova.
[319] Listy, s. 283. Dopis Josefa Pekaře z 27. 8. 1901 z Jindřichova Hradce.
[320] Listy, s. 283 – 284. Tamtéž.

s velkým horizontem a starými alejemi. (...) Dnes bych Vám poradil Schleissheim, jako ideální sídlo pro ty, kdož hledají klidu, venkova, laciného a dobrého bydla (...).“[321] V Schleissheimu byl ubytován v královské hospodě.

Zastavil se rovněž v několika bavorských městech, ve starobylém Landshutu, Freisingu s románským kostelem a Pasově, aby poté strávil pár příjemných dní na Šumavě v okolí Špičáku.[322] *„Landshut je bavorský Norimberk, jenže vesměs z 15. – 16. století. Gotika landshutských cihlových kostelů a zámek Trausnický (vidíte, kde až byli Slované!) nad městem s celým poschodím zařízeným v 16. st. mne velmi zajímaly.“*[323] Jeho další objevná cesta již směřovala k Šumavě, vedla do Eisensteinu v Bavorském lese, v blízkosti české Železné Rudy. V Eisensteinu, pro obsazenost pokojů, musel přespat na lavici v restauraci. Po pobytu na Špičáku putoval přes Klatovy a Prahu do Jindřichohradeckého archivu, kde byl s jistotou 27. srpna.[324] Pekař na cestě Vysokými Taurami a jižním Německem strávil více jak čtyři týdny.

Znovu na jih. Jarní odpočinek u Gardského jezera. Prohlídka Verony a Benátek.
Rok: 1903.
Cestovní itinerář: Linec – Riva – Arco – Verona – Benátky – Mantova.

V roce 1903 se Pekař opět pokusil o jarní výlet na evropský jih. Cílem byl odpočinek u jezera Gardasee, s kulisou alpských velikánů, na pomezí Rakouska a Itálie a pak letmá prohlídka severoitalské Verony a Benátek. Kolem 8. dubna pobyl Pekař v rakouském Linci a záhy se vydal směr jih: *„Myslím, že pobudu nějakou dobu v Rivě (...), ale mám chuť i na některá hornoital. Města.“*[325] Z pobytu v oblíbeném středisku Riva, v rakouské části jezera však nebylo nic, populární Riva byla hosty přeplněna a tak se Pekař ocitl v malém městečku Arco, ve vzdálenosti několika kilometrů od Gardasee. „*Co bylo vskutku nádherné, byla dnes jízda (povozem) z Mori do Rivy; pohled na Garda – já přitom vlastně poprvé jel italskými hnízdy, cestami a krajinou. (...) Velmi se mi líbí Bozen a možná, že tam přesídlím. Možná, ž podívám se do Verony a do Benátek; mám aspoň Baedekra Norditalien.“*[326]Avšak alpská příroda ho příliš nenadchla, od jarní květeny čekal mnohem více: „*S tím jihem je to švindl – v Praze je (nepřeháním) mnohem více zeleně než zde. Klima je ovšem jiné, ale je to teplo v poušti.“*[327] Navíc počasí bylo k Pekařovi stejně skoupé, jako za pobytu v Abbazii o vánocích

[321] Listy, s. 281. Dopis Josefa Pekaře z 20. 8. 1901 ze Schleissheimu u Mnichova.
[322] Listy, s. 279 – 280. Dopis Josefa Pekaře z 13. 8. 1901 z Mnichova.
[323] Listy, s. 284 – 285. Dopis Josefa Pekaře z 27. 8. 1901 z Jindřichova Hradce.
[324] Listy, s. 283 – 285. Dopis Josefa Pekaře z 27. 8. 1901 z Jindřichova Hradce.
[325] Listy, s. 356. Dopis Josefa Pekaře z 8. 4. 1903 z Lince.
[326] Listy, s. 358. Dopis Josefa Pekaře ze 14. 4. 1903 z Arco.
[327] Listy, s. 357. Dopis Josefa Pekaře z 10. dubna 1903 z Arco.

1899 a k tomu trpěl depresivní náladou, neboť jeho bratr umíral na souchotiny a rovněž sám nebyl zcela zdráv: *„(...) jel jsem mrzut, (...) a patrně nemocný. Nálady kdysi abbazijské vládly mnou, (...) pondělní návštěva bratra, (...) založila toto rozpoložení myslí,“*[328]

Až teprve kolem 14. dubna se Pekařovi vrátila dobrá nálada a chuť k cestování: *„(...) bude-li hezky parníkem přes Garda do Peschiery, bude-li ošklivo přímo drahou do Verony. V pátek bych pobyl v Mantově; pak několik dní v Benátkách – mám i dobrodružný plán jet z Benátek do Abbazie, (...) pak starou horskou cestou přes Fiume – Pešť do Prahy.“*[329] Z velkých plánů se však nakonec uskutečnila jen prohlídka Verony a Benátek. Pozdrav od Gardského jezera poslal rovněž Františku Táborskému, pak stopa italského pobytu končí a Pekař se po návštěvě severoitalských měst již patrně vrací zpět do Prahy: „*Abyste z toho taky něco měl! Pěkné pozdravy všem; za týden budu zase soustolovat s Váma. Zítra odtud do opravdovské Itálie!“*[330]

Letní sezóna opět v Německu. Na řadě je Porýní s návštěvou Belgie, Švýcarska a Francie.

Rok: 1907.

Cestovní itinerář: Frankfurt nad Mohanem – Mohuč (Mainz) – Rheinfart (cesta Porýním) – Koblenz – Kolín nad Rýnem – Eltz – Cáchy – Brusel – Brügge – Ostende - La Panne – Dunkerque – Calais – Boulogne – Amiens – Paris – Fontainebleau - Dijon – Montreaux –Ženeva - Interlaken – Jungfrau – Augsburg –Řezno.

Po životní vzpruze v Paříži si Pekař dopřál další cestovatelskou injekci. A přesně jak říká Josef Šusta, rok 1907 stal se pro něj obdobím „*velikého rozletu po Evropě“*.[331] Prázdninová cesta ho opět zavedla po stopách historických skvostů Německa. Na řadě byla cestovatelská lahůdka v podobě starobylého Porýní, doslova nabitého památkami. Bouřlivá historie údolí Rýna se zřetelně promítla do zdejší krajiny, v níž dotyk se západní románskou kulturou zanechal nejsilnější stopu.[332] Porýní však nebylo jedinou zastávkou, v cestovním itineráři se objevila návštěva sousední Belgie a Švýcarska, na skok se mihnul u své nové lásky, Paříže.

Někdy mezi 10. – 15. srpnem se začíná datovat Pekařovo letní cestovatelské turné. Přes Frankfurt a Mohuč nastoupil na cestu Porýním, ale nepřálo mu počasí a tak začátek výletu nebyl podle jeho představ. *„(...) rovnou do Frankfurtu, kde vlastně jen Paulskirche a*

[328] Listy, s. 358. Dopis Josefa Pekaře ze 14. 4. 1903 z Arco.
[329] Listy, s. 358 – 359. Tamtéž.
[330] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému ze 14. 4. 1903.
[331] Pekař a cizina s. 110.
[332] Pekař a cizina s. 115.

Frankfurter Zeitung na mne dělaly dojem; Mohuč jsem prolétl a zastavil se jen v mohutné románské katedrále – všude provázen českými vzpomínkami. Pak následovala übliche Rheinfart – ale dnes má romantičnost vyprachala s mládím a ani silné dojmy přírodních krás se nedostavily, protože počasí bylo ošklivé. Před dvacíti léty bych byl sotva rozčilením usnul po jízdě tou via triumphalis feudálního středověku a rytířské romantiky (...).“[333] Pak následoval Koblenz, kde se mu zalíbil pomník Viléma I., na soutoku Mosely s Rýnem. Z Kolína nad Rýnem, kde byl opět v dobré náladě, rošťácky pozlobil Táborského. *„Doufám, že Vás těchto pár řádků zastihne (jako obyčejně) u pece. Tedy i zdrávi se váleti! Moraváci! (...).“*[334] Zastavil se na pohádkovém hradu Eltz, v údolí Mosely, a již 22. srpna byl u Karla Velikého v Cáchách, v Severním Porýní..[335] „*Z Cách Karolinských zbylo hrozně málo, ale působí to ohromně (...).“*[336]

Odtud pak směřoval do belgického Bruselu, prohlédl Gent a Bruggy a zamířil k moři, kde zakotvil na pár dnů v Ostende, s prohlídkou přímořských lázní La Panne. *„(...) zapadnout na pár dní do menších belgických lázní. Mám spadýno na La Panne: podle průvodců je to krajinářsky nejlepší (...).“*[337] Brusel prohlédl jen zběžně, za to malebné starobylé město Bruggy plné gotiky a pitoreskních kanálů ho nadchlo, zde navštívil výstavu zlatého rouna a expozici habsbursko-burgundských portrétů. „ *A ještě zajímavější je Jan van Eyck vypůjčený z Eremitáže Petrohradské, tuším Početí Panny Marie, krásná věc. Ale nepamatuji dlouho takové únavy, jakou mi připravily Bruggské ulice a sbírky. Byl jsem od rána do večera na nohou, ale snad je to také stáří.“*[338] V módním Ostende strávil celý týden, byly to vyhlášené lázně s mezinárodní klientelou a podle toho zde Pekař trávil čas s místní smetánkou. Ubytoval se vile Corneille s výbornou pensí, chodil na koncerty, dokonce i tančil, navštívil několikrát dostihové závody, jako divák se zúčastnil soutěže miminek, koupal se v moři, byl na přednášce o poetkách a podíval se do sousedního Westende a Nieuportu. Poté odjel na belgicko – francouzskou hranici La Panne – Dunkerque. *„La Panne se mi líbila – má to, co Ostende při vší své parádě (...) nemá: je teple přívětivá, krajina i lidi. O Dunkerque dosud – město jsem vlastně neviděl – mohu říci to nejlepší: nejlepší hotel, co jsem odejel z Prahy, nejlepší černá káva a znamenité diner.“*[339]

---

[333] Listy, s. 507. Dopis Josefa Pekaře z 22. 8. 1907 z Bruselu.
[334] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 21. 8. 1907 z Kolína nad Rýnem (pohlednice hrad Elk).
[335] Listy, s. 507. Dopis Josefa Pekaře z 22. 8. 1907 z Bruselu. Listy, s. 506. Pohlednice Josefa Pekaře z 22. 8. 1907 z Cách.
[336] Listy, s. 507. Dopis Josefa Pekaře z 22. 8. 1907 z Bruselu.
[337] Listy, s. 507. Tamtéž.
[338] Listy, s. 510. Dopis Josefa Pekaře z 1. 9. 1907 z Dunkerque.
[339] Listy, s. 509. Tamtéž.

Vstříc Paříži se vydal přes Calais, Boulogne a Amiens.[340] V Dunkerque a Calais obdivoval zdejší přístavy, v Amiensu především katedrálu. V oblíbeném pařížském hotelu d'Angletterre, u rodiny pana Choix strávil pět dní, i když zde byl velký nával zájezdu Angličanů. *„(...) vykonal návštěvu u svých lásek v parku Versailleském a Saint-Cloudském, v Buttes Chamount, vylezl na věž Notredamskou, navštívil Hollandďany v Louvru, (...).“* [341]

Táborského zpráva o jeho pobytu v Alpách vybudila v Pekařovi týž zájem. *„Dnes došel přes Ostende Vás lístek. Gratuluji k té alpské túře; vybudila ve mně chuť, zastavit se někde ve Švýcařích (...).“*[342] Proto se přes zámek ve Fontainebleau a Dijon dostal do Švýcarska. *„(...) velmi zajímavý je Dijon, kde jsem prolezl všechno v pondělí dopoledne; dijonské muzeum (...) je snad nejzajímavější z venkovských sbírek francouzských.“*[343] Ve Švýcarsku se zastavil v Ženevě a Montreaux a pak už spěchal k horských ledovcům, do střediska Interlaken v bernském kantonu, kde byl od 11. září. *„Plnými doušky užívám krás alpských. Zítra k Jungfrau! Počasí nádherné! Srdečná pozdrav!“*[344] Vysoko nad blankytnými jezery Švýcarska strávil několik slunečných dnů a pak už spěchal přes Augsburk a Řezno do Prahy, kde byl nejpozději 18. září. Další léta Pekařova života, období 1908 – 1911, jsou věnována přípravě Knihy o Kosti, zároveň jsou dobou cestovatelského půstu, kdy si Pekař dopřává časté cesty do Českého ráje, na cizinu nezbývá čas ani potřebná nálada.

V objetí severního moře. Krátký zářijový exkurz do nejjižnějšího Dánska a Švédska.
Rok: 1911.
Cestovní itinerář: Drážďany – Berlín – Kodaň

Po náročné práci na přípravě druhého dílu Knihy o Kosti, si Pekař dopřál krátký zářijový odpočinek, ve švédských mořských lázničkách Mölle, na skalnatém ostrohu Kullenu, asi třicet kilometrů na sever od dánské Kodaně, v blízkosti švédských Helsinek. Poprvé tak poznal malebný kout Skandinávie. Goll sice radil návštěvu Dalmácie, ale Pekař byl Dánskem i Švédskem nadšen. *„Tedy asi za týden chci do Dánska a doufám, že budu kol. 15. září zpět.*[345]

Patrně k datu 25. srpna odjel Pekař přes Německo, se zastávkou v Drážďanech a Berlíně směr Dánsko, kde si prohlédl Kodaň a pokračoval k cíli odpočinkového pobytu v jižním Švédsku. Gollovi poslal zprávu ze švédského Kullenu 2. září: *„A v neděli, (...) jel jsem do*

[340] Listy, 510. Tamtéž.
[341] Listy, s. 513 – 514. Dopis Josefa Pekaře z 11. 9. 1907 z Interlaken.
[342] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 7. 9. 1907 z Paříže.
[343] Listy, s. 513. Dopis Josefa Pekaře z 11. 9. 1907 z Interlaken.
[344] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 11. 9. 1907 z Kleine Scheidegg/Jungfrau.
[345] Listy, s. 544. Dopis Josefa Pekaře z 13. 8. 1911 z Turnova.

Dánska. V Drážďanech jsem se otočil na výstavě (...) v Berlíně a Kodani přespal a jel přímo sem, do Mölle. Poradil mi to neznámý fajnový žid v kupé před Kodaněm. To místo teprv asi od 6 let, co tu byl německý císař, těší se popularitě v Německu, dřív tu bylo jen něco málo dánských rodin. Je to skalnatý ostroh Kullenu, sev. od Helsingforsu, oddělující Sund a Kattegat.Tedy s mořem na obou stranách.“[346] Z Mölle nezapomněl poreferovat, o přírodních krásách, příteli Táborskému: *„Z kraje, kde ještě kvetou růže, kde ještě pobývají vlaštovky a kde ještě se koupá v moři. (...) Zde se mně velmi líbí. Doporučuji co nejvřeleji. Je to severně od Helsingborgu.“*[347]

Pekař se ubytoval v hotelu s německými hosty, avšak personál hovořil německy jen velmi špatně. *„Vše je švédské. Snídaně švédská v 9 hodin (vymínil jsem si kávu v ½ 8), oběd ve 2, večeře (stejná jako snídaně) v 8.“*[348] A i v dalekém Švédsku srovnával krajinu s rodným Českým rájem a vyzdvihl zdejší divokou přírodu nepoškozenou masovým turistickým ruchem: *„Jinak bych to srovnal s naším Mužským. Podobná rozervanost terrainu, jehličnaté (a bukové) lesy, skály, plno kvetoucího vřesu a plno přerozkošných koutů po lesích, prostoupených palouky, jezery, veselými cestami a ještě nezohyzděných tabulkami a značkami turistickými. Je tu také kupodivu mnoho zvěře; i jelena jsem viděl. Na dvou třech místech v lesích jsou roztroušeny selské statky a chalupy, oddělené, jako v celé Skandinavii, mezemi z navalených kamenů, na nichž sedí staré lípy nebo duby. V jednom statku nahoře je restaurace v lesích, vlastně hotel, ač ráz selského statku na venek není v nejmenším porušen. A všude výhledy na moře.“*[349] Pekařovi navíc přálo pěkné zářijové počasí a tak se každý den koupal v moři. Při zpáteční cestě se zastavil v severoněmeckém přístavu Kielu, kde kotvily lodě a trajekty plující do Skandinávie, odtud napsal vzkazku Táborskému: *„Doufám, že už jste v Praze. Dovolte, abych se Vám pěkným lístkem revanžoval. Měl bych vlastně místo krajinné idyly poslat obrázek s obrněnci (...).“*[350] V polovině září byl již Pekař opět v Čechách, krátký pobyt na severu Evropy se vydařil.

Do Krakova a na Slovensko.

Rok: 1923.

Cestovní itinerář: Krakov (Polsko) – Vysoké Tatry (Slovensko) – Zborov.

[346] Listy, s. 547. Dopis Josefa Pekaře z 2. 9. 1911 z Kullenu. Kullen výběžek v jižním Švédsku, proti Kattegatu.
[347] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 5. 9. 1911 z Mölle.
[348] Listy, s. 547. Dopis Josefa Pekaře z 2. 9. 1911 z Kullenu.
[349] Listy, s. 547. Dopis Josefa Pekaře z 2. 9. 1911 z Kullenu.
[350] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 12. 9. 1911.

První světová válka a nepřehledná situace Evropy zcela umrtvila Pekařovy touhy po nových cestovatelských obzorech. Volný čas raději trávil v bezpečí Českého ráje. Až po světové válce a vzniku Československé republiky, se Pekař v zářijových dnech vydal na cestu po Polsku, do oblasti Krakova. Pekař právě začínal pracovat na svém monumentálním díle o Žižkovi, ale i přesto si vyšetřil čas na poznávání středověkých a renesančních památek[351] Polska. Zde nám bohužel není nápomocna Pekařova korespondence s Gollem, neboť pobyt v Krakově zcela chybí. Musíme proto hledat v jiných zdrojích, zejména u Františka Táborského: *„Po 10 dnech Poslka, bohatých dojmy a poznáním (koupil jsem řadu polských knih a brožur) a dost dobrodružné cestě povozem přes hranice, dnes již u čes. Novin, knedlíků, piva v sladké vlasti. (...) Doufám, že za týden budu zpět.“*[352] Po krátké cestě Polskem, se Pekař zastavil na několik odpočinkových dní na Slovensku, ve Vysokých Tatrách. Pobýval v Tatranské Lomnici, v Grandhotelu Praha. Jeho poslední cesta vedla do Zborova a pak již do Prahy. *„Pozdrav z poslední štace, z židovského města, kde jen nádherný kostel a museu připomínají, že zde stávalo bohaté a pokročilé německé město.“*[353]

Objevování Itálie.

Rok: 1927.

Cestovní itinerář: Benátky – Assisi – Řím – Siena - Pisa – Florencie – Ravenna -Bologna – Verona.

Poslední léta Pekařových zahraničních cest jsou plně věnovány poznání vlašského světa. Rušné období je vyplněno usilovnou prací na spisu o novém pojetí husitské doby, i přesto však nechal Pekař na plno propuknout své touze po Itálii, protože jako historik chtěl poznat ohniska antické i křesťanské kultury. O cestě do Itálie Listy úcty mlčí a proto musíme hledat zdroje k objevování Pekařových italských dojmů jinde. „*To bylo jistě pravdivě cítěno, zároveň však působilo naň svůdné i suggestivní vylíčení méně známých krás Italie, pokud leží stranou hlavních turistických cest, jímž ho vábil přítel Arne Novák.“*[354]

V roce 1927 se Pekař rozhodl opět poznat více krás evropského jihu a tak jeho povelikonoční cesta opět směřovala do jarní Itálie. Pekař litoval, že v mladí více nepoznával italská města, jak si sám postěžoval Táborskému ze své jižní cesty: „*Lituji, že tak pozdě poznávám zdejší krásy – ale ještě víc byste litoval Vy, tolik uměním žijící a tak intimní vztah*

[351] Šusta, Josef Pekař a cizina, č. , s. 116.
[352] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 5. 9. 1923 z Tatranské Lomnice.
[353] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 12. 9. 1923 ze Zborova.
[354] Šusta, Josef Pekař a cizina, č. 8, s. 116.

k němu mající. Jsem tu opravdu šťasten a bojím se návratu do pražských starostí.“[355] Více jak měsíc prožitý v Itálii, byl nejhezčím Pekařovým pobytem zde, předchozí nesmělé pokusy o návštěvy evropské jihu, jak v roce 1899 v Abbazii, tak v roce 1903 u Gardského jezera, nebyly příliš úspěšné. Itálie nechávala Pekaře až považlivě dlouho čekat. Až v roce 1927 mu ukázala svou slunnou a laskavou tvář, opětovný pobyt v roce 1930 přinesl Pekařovi už jen úraz a pocit zmaru z plánované cesty.

Na počátku dubna 1927, podal Pekař žádost o dovolenou na tři týdny po velikonocích od 24. dubna do 14. května, na cestu do Itálie: *„Podepsaný profesor odjíždí na svátky do Italie. Poněvadž dosud nepoznal ani střední Italie, ani Říma (což si jako historik vyčítá) a doba velikonočních prázdnin k cestě, již zájem jeho žádá, nedostačuje, má rozšíření dovolené na žádanou za žádoucí. Velké prázdniny letní se při věku podepsaného pro takovou cestu již nehodí; žadatel je ostatek po řadu minulých let vyplnil vědeckou prací, jež vlastní prázdno, pro odpočinek určené, ztenčilo na minimum.“*[356] Pekař dovolenou prodloužil ještě na velikonoce a tak strávil více jak pět nádherných neděl v lůně Itálie, jel sice lehce nachlazen, ale slunná Itálie katar zcela vyléčila. Jeho velká poznávací cesta začala v severoitalských Benátkách, poté Pekař putoval do středoitalského kraje Umbrie, kde navštívil známé poutní místo Assisi, odtud nabrala cesta směr Řím, kde strávil celých devět dní, poté se uchýlil ke krásám Toskánska. V městečku Siena pobyl čtyři dny a v okolí navštívil starobylé městečko obehnané hradbami, s třinácti věžemi San Gimignano, vystavěné na místě bývalé etruské vesnice a výlet si udělal též do Pisy.

Své dojmy z Itálie nezapomněl poreferovat příteli Arne Novákovi, který ho nadchnul pro italskou cestu: *„Tedy včera v San Gimignanu. Sám – ten pan Černěgev prý neměl čas. Stálo to 150 Lir (...). Ale stálo to za to! Na zpáteční cestě zastávka v malém hnízdě, cele hradbami obklíčeném, v čele s hradem pobořeným, tuším Stagia či podobně (v mém Baedekru není mapy okolí). Zítra ráno jedu do Pisy a večer jsem už strávil ve Florencii, pension Lucckesi (...), kde pobudu asi týden.“*[357] Ze Sieny již spěchal do uměním požehnané Florencie, jejíž krásy prohlížel plných devět dnů, pak se jeho cesta opět stočila na sever Itálie, kde nezapomněl navštívit Ravennu, Bolognu a Veronu. Z cesty po Ravenně poreferoval Táborskému, který trávil jaro na mořských březích Dalmácie: „*„Milý Franc, napsal jsem si Vaši adresu dalmatskou a někam ji založil. Proto píšu do Prahy. Dost pozdě, ale vzpomínám*

[355] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 8. 5. 1927 z Ravenny.
[356] Hobzek, Příspěvky, s. 339 – 340.
[357] LA PNP Staré Hrady, fond Arne Novák, Dopis Josefa Pekaře manželům Novákovým z 15. 4. 1927 ze Sieny či Florencie.

Vás často. Můj katarh Itálie zcela (hned!) vyléčila. (...)"[358] Další pohlednici Táborskému poslal Pekař z Verony, odkud jen velmi nerad odjížděl zpět domů: *„(...) já bohužel zítra nastupuji odtud cestu k domovu. Zítra to bude pět neděl co se vleknu po Itálii (po 9 dnech ve Florencii a v Římě,4 v Sieně). Její milo a čarovno chytilo mě až hluboko a lituji, že jsem nejel dříve. Doufám, že si příště oba dodáme odvahy nešetřit na dědice. Váš Pekař."*[359] V Itálii ho snad nejvíce zaujala osobnost velikého renesančního literáta a papeže Eneáše Silvia Piccolominiho.[360]Dodejme, že to byla jedna z posledních Pekařových zahraničních cest.

Loučení s Evropou. Poslední cesta na jih. Smutný konec v Itálii.

Rok: 1930.

Cestovní itinerář: Mariánské Lázně – Mnichov – Bolzano – Arco – Riva – Gardone Riviera.

Poslední Pekařovou cestou do zahraničí byla předčasně ukončená dubnová prohlídka Itálie. V roce 1930, začal tam, kde strávil několik dní v roce 1903, u největšího a nejoblíbenějšího italské jezera Lago di Garda. Pekař se jel do Itálie vlastně „schovat" před oslavami jeho šedesátky, jak můžeme číst v jeho denních poznámkách: „*Sháněl včerejší Národní Listy v prodejně – tam čtu, že turnovská městská rada uctí dnes večer mé narozeniny. Tedy současně, co to píši. Vzpomínám a vidím po chvíli ty Národní Listy dále, že je tam výklad o turnovském presentu, akvarelu atd. Věru nevím jak k tomu přijdu a jak se poděkuji."*[361]

Nejdříve strávil krátký čas v západočeských Mariánských Lázních a pak se přes německý Mnichov vydal do severní Itálie. V jeho denních notickách můžeme najít nástin cesty do Itálie: *„3. 4. 1930 odjezd z Prahy (do Itálie) – výborné kafe Mariánské Lázně – Redwitzích k radnici – rychlíkem do Mnichova večer. (...)V sobotu v 8,15 z Mnichova do Itálie. Příjemná jízda již zdráv (v Mnichově mi bylo zle, cele bez interesu, proseděl a proklátil napříč Englische Garten). Celní prohlídka v Brenneru (přes doporučujíc list italské vyslance 239 lir cla za cigára, 1 doutník skoro liru, tj. portoriko mi přijde za 2,30!)."*[362] Po překročení italských hranic se zastavil v Bolzanu: „*V Bolzanu kolem 4 hodin vystoupil do hotelu Grif*

[358] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 8. 5. 1927 z Ravenny.
[359] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 10. 5. 1927 z Verony.
[360] Šusta, Pekař a cizina, č. 8, s. 116.
[361] Pekař sháněl noviny v italském Bolzanu. Hanzal, Deníky, s. 144 – 145. Období 1. 6. 1930 – 25. 6. 1931.

[362] Hanzal, Deníky, s. 144 – 145. Období 1. 6. 1930 – 25. 6. 1931.

(Tritone) a po kávě (ještě velmi dobré) dal se do města a za město, ale zas cítil únavu brzo a studený vítr vystřídalo jarní teplo. Večer v hotelu hojně navštíveném nejlepší společností.[363]

Projel Arco, Rivu a v letovisku Gardone Riviera dostaly události rychlý spád. V hotelu Bellevue si totiž Pekař zlomil ruku a byl konec velké cesty po Itálii. Pekař až do konce dubna zůstal v Gardonne Riviera. *„Jak trpká, zdá se ta výzva vícero plánům na veselou cestu po Italii; na odpočinek po namáhavé práci a tichou oslavu jubilea v závětří, si představíte sami. Vrátit se hned či zůstat? Lékař v noci sehnaný ujistil mne (víte, že takové ujištění nemá velkou váhu), že v blízkém městě Salo (...) se mohu dát ruku ráno rentgenovat a že v Salu v nemocnici je výborný chirurg (...), v nějž mohu mít plnou důvěru.“*[364]Stejné elegie můžeme číst v Pekařových notických: *„Z Bolzana 6. 4. přes Arco do Rivy, oběd s dr. Richterem příjemný, odpoledne lodí sám do Gordone, kam přijel kolem 6 hod večer. Chytil mne portýr z Bellevue. Před spaním v 10 hodin na uměle voskované dlažbě před záchodem (neosvětlené chodbě) sřítil se klouznuv k zemi a zlomil ruku. Neštěstí. Celý obraz spokojeného výlety se proměnil v niveč!“*[365]

Gardone Riviera leží v malé zátoce na západním břehu jezera, za Pekařova pobytu to bylo jedno z nejelegantnějších letovisek, kde se hovořilo převážně německy, neboť bylo turisticky oblíbeno zejména u rakouské a německé klientely, která to sem měla kousek. Velmi se podivoval, že zde vůbec nepotřeboval znalosti italštiny. *„Pobyte v Gardone bude mít pro mne snad přínos ve zdokonalení v německé konversaci. Je to německé klimatické místo, italštiny vůbec nepotřebuji.“*[366] Pekař se tedy chystal na zpáteční cestu, v tu dobu ještě nevěděl, že už se za hranice vlasti nepodívá. *„Dovolí-li ruka, nastoupil bych spolu s Vámi zpáteční cestu a navázal asi na 14 dní v Mariánských Lázních.“*[367]

5. 3. PODZIM ŽIVOTA V ČESKÉM RÁJI (1931 – 1937).

„Pan profesor se vrací k svému kraji (…).“[368]

Jak jsme se již dozvěděli, Pekařova cestovatelská etapa definitivně skončila k roku 1930. Pak už Pekař mířil „jen“ do Českého ráje. Obsahem této kapitoly, tak nejsou žádné poznávací cesty po evropských koutech, ale spíše pohled do krajiny, v níž Pekař po celý život rád trávil svůj prázdninový čas.

---

[363] Tamtéž.
[364] LA PNP Staré Hrady, fond Arne Novák, Dopis Josefa Pekaře manželům Novákovým z 26. 4. 1930 z Gardone Riviera.
[365] Hanzal, Deníky, s. 144 – 145. Období 1. 6. 1930 – 25. 6. 1931.
[366] LA PNP Staré Hrady, fond Arne Novák, Dopis Josefa Pekaře manželům Novákovým z 26. 4. 1930 z Gardone Riviera.
[367] Tamtéž.
[368] Úryvek z básně Jaroslava Seiferta, kterou složil po Pekařově skonu. Viz Hobzek, Příspěvky, s. 13

Pekař je až bytostně spjat s rodnou krajinou Českého ráje. O jeho zdejších pobytech vypovídá práce Jany Scheybalové.[369] Téměř s železnou pravidelností pobýval každé letní prázdniny na Turnovsku v lůně Českého ráje. Zde prožíval chvíle odpočinku s daliměřickou rodinou a přáteli z Turnova. Dopřával si dlouhé chvíle v místních kavárnách a oblíbených turnovských hospodách, fotografoval roubené chalupy, koupal se v Jizeře a podnikal pěší výlety, oblíbil si zejména hrad Kost a Lázně Sedmihorky, kde se scházeli jeho přátelé. Jak se vyznává sám Pekař: *„To koupání u Dolánek, vlastně strávení dvou tří hodin odpoledne v krásném jizerském údolí, částečně s knihou a ovšem s doutníkem, líbí se mi tak, že uvažuji, je-li nutno jeti k Baltu.“*[370]

Lázně Sedmihorky (Wartemberk), na Turnovsku, pod Hrubou Skálou byly kdysi věhlasné letovisko se vším komfortem, často navštěvované pražskou společností. Lázeňské pobyty v Sedmihorkách zvyšují svou frekvenci s přibývajícím věkem. Pekař zužován zdravotními problémy jezdí dopřát stále častěji svému tělu vzpruhu v místních lázních. Dle záznamů lázeňských hostů navštívil Pekař Sedmihorky jako pacient poprvé v roce 1902, je to období, kdy se začíná více věnovat svému zdraví. Takovéto pobyty začaly již v roce 1899, v istrijských přímořských lázních Abbazia, při prvních větších zdravotních komplikacích. Od roku 1913 se pobyty v Lázních Sedmihorkách začínají datovat každoročně, a to až do roku 1936. Své poslední roky života zde trávil především ve společnosti cestovatele Josefa Kořenského, průmyslníka a inženýra Ladislava Nováka a literárního kritika Arne Nováka. Pověstná „trojka“ měla v Sedmihorkách vyhrazený svůj vlastní stůl. V lázních se každoročně setkával s Jaroslavem Gollem a Josefem Šustou.[371]

Nejznámější jsou zejména Pekařovy výlety na Kost, které vyseknul svou největší poklonu legendární Knihou o Kosti. Pekař sem jezdíval již od mladých let, ale právě v období 1908 – 1911, kdy knihu psal, jsou jeho návštěvy Kosti nejčetnější. Na Kost vždy chodíval pěšky, spolu se svou společností, poobědvali v místní oblíbené hospodě u Helikarů s báječnou kávou a pak Pekař zmizel do prostředí hradního archivu pánů Černínů z Chudenic. Zájem o kostecké panství mu vnuknul Jaroslav Goll, když ho v roce 1900 vyslal do černínského archivu v Jindřichově Hradci, kde potřeboval vyhledat spisy k novějším rakouským dějinám. Pekař při výletech na Kost často fotografoval, v hledáčku však našel místo i pro další skvosty krajiny, zejména pro Trosky. Ve své knize užil několik fotografií lidových statků a chalup

[369] SCHEYBALOVÁ, J. *Český ráj Josefa Pekaře a jeho současníků.* Liberec, 2006. ISBN 80-903033-7-4 (dále citováno jako Český ráj Josefa Pekaře).
[370] Část dopisu s členy Historického klubu. Scheybalová, Český ráj Josefa Pekaře, s. 36.
[371] Hobzek , Příspěvky, s. 344 a Scheybalová, Český ráj Josefa Pekaře, s. 30 – 32.

Českého ráje, kterému profesionálně nafotil turnovský fotograf Jan Šimon.[372] Svůj záměr zkonzultoval i s Táborským: *„Zdejší fotograf Šimon má takové krásné fotografie selských chalup z Kostecka, že bych měl mnoho chuti něco z toho přibrat. Co říkáte?"*[373] Své dílo zaslal rovněž majiteli kosteckého panství Borgo Netolickému do Pavie, který byl knihou nadšen.[374] Pekař se sám v úvodu knihy vyznává z citů ke Kosti: „*Kost (...) je nejzachovalejší a monumentální hradní pevností Českého ráje a malebností polohy své má málo sobě rovných v království. Tu Kost měl jsem blouznivě rád od studentských let a láska ta sesílila se v posledních letech, kdy naše četa turnovská navázala s Kostí a s domácí paní na Kostecku, rozkošnou Sobotkou, mnohonásobné styky turistické i společenské."*[375] Onou turnovskou četou myslí Pekař své přátele jak z Turnova, tak i z pražského prostředí hospody U Kupců, se kterými často pobýval na kosteckém posvícení, kam chtěl přilákat i přítele Táborského: *„Vyslovujeme nejvyšší podivení, že muž tak duchaplný dal si ujíti letošní výlet s uměleckými požitky (...)."*[376] Pozvání však přicházelo i mimo posvícení: „*Podepsaná společnost se právě usnesla, a byl jste vážně vyzván, abyste sem vyjel na delší návštěvu. Nepochybuji, že naléhavé té žádosti vyhovíte a do 48 hodin se jistě dostavíte."*[377]

S přáteli vymýšleli nejrůznější přívlastky pro krásná místa Českého ráje. Kost byla mohutná a tvrdá, Sedmihorky lesní pohádka, Valdštejn půvabný nebo Malá Skála jasná, slunná a rozkošná. Pekař, samo sebou sledoval dění v Českém ráji, zasazoval se o restaurování Humprechtu, památkovou péči o Trosky a usiloval o zachování starobylé Helikarovy krčmy pod Kostí, která však byla nakonec zbourána a zmodernizována.[378] Nesměly chybět výlety na Mužský, Hlavatici, Trosky a Humprecht. Často také chodíval do hostince k Hlouškovům, pod Hrubou Skálu, v posledních osmnácti letech svého života sem prý chodil o prázdninách každý den. Všude tam, kde byla dobrá káva byl i Pekař – nesměl chybět Valdštýn, hostinec Podháj a turnovské hospody.[379] Od Hlouškůch často posílal pozdravy

[372] Scheybalová, Český ráj Josefa Pekaře, s. 68 – 69.
[373] LA PNP Staré Hrady, fond Arne Novák, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 27. 7. 1909 z Ještědu.
[374] Scheybalová, Česky ráj Josefa Pekaře, s. 25 - 26
[375] PEKAŘ. J. *Kniha o Kosti.* 5. vydání, Praha, 1998, s. 13. Vydala Marie Ryantová. ISBN 80-902353-3-6.
[376] LA PNP Staré Hrady, fond Arne Novák, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z kosteckého posvícení z roku 1917 (datum nečitelné).
[377] LA PNP Staré Hrady, fond Arne Novák, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 18. 7. (rok neuveden, razítko nečitelné) z Lázní Sedmihorek.
[378] Scheybalová, Český ráj Josefa Pekaře, s. 26 31.
[379] Scheybalová, Český ráj Josefa Pekaře, s .24 – 36.

Táborskému: „*Srdečně Vás vzpomínám. U Hloušků pod Skalou (Kávová stanice pod starýma lípama, což u Vás v Bystřici neexistuje).*“[380]

V posledních letech Pekařova života se jeho zdravotní stav prudce zhoršil. Vánoční svátky a Velikonoce 1936 prožil v Turnově, tam ho přepadla slabá mozková příhoda, která si vynutila pobyt v pražském podolském sanatoriu. Na léto byl znovu v Sedmihorkách, ale nemoc ho už hodně poznamenala, posedával na kolonádě, byl bez energie s chmurnou náladou.[381] Svou poslední stať napsal příznačně na konto Českého ráje, jednalo se o článek, který byl výzvou k záchraně zámečku Humprecht u Sobotky.[382] Vánoce strávil v bratrově rodinně v Daliměřicích, kterého během svátků dopravili do nemocnice, kde po operaci slepého střeva zemřel, zdrcený Pekař ho vyprovodil dne 3. ledna 1937 na jenišovický hřbitov u Turnova a naposledy se rozhlédl po rodném kraji. Své konečné dny pozemského života strávil Pekař v Praze. Pak už šlo všechno příliš rychle, došlo k dalšímu krvácení do mozku, 23. ledna 1937 vydechl naposled. Po rozloučení v Praze, byl Pekař uložen v rodinném hrobě v Jenišovicích za účasti velkého davu truchlících.[383] Básník Jaroslav Seifert napsal Pekařovi pár poetických řádek, které patrně nejlépe vystihují Pekařův návrat domů: „*Semtínská lípo, právě dnes by měla v každém tvém květu zabzučeti včela, dnes, právě dnes, by měli zpívat ptáci na černých větvích ve tvé koruně a jeden básník, prsty na struně, pomýšlet měl by na kasaci. (…) Pan profesor se vrací k svému kraji opásán šerpou – smrt mu utkala ji. (…).*“[384] Rodák z Malého Rohozce, s rodinou však od dětství pobývající v Daliměřicích u Turnova, nezůstal svému kraji nic dlužen. Otázkou je, jak Český ráj vyrovná svůj dluh vůči Pekařovi dnes, když v jeho rodné vísce, nikdo už ani neví, že se zde narodil a k prezentaci velkého rodáka slouží v turnovském muzeu „kapacita“ jedné poloviny vitríny.

5. 4. DOMÁCÍ CESTY.

Spočítat všechny Pekařovy cesty po vlastech českých i moravských je téměř nemožné, tato podkapitola proto nabízí základní nástin. Nejrůznější menší výlety jsou zdokumentovány jak v korespondenci Gollovi, tak i Táborskému. Pekař vedle Českého ráje velmi rád cestoval především do sousední oblasti Ještědska s Libercem a do Krkonoš i Jizerských hor.[385] *„Chtěl*

[380] LA PNP Staré Hrady, fond Arne Novák, Pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 18. 7. 1928 z Hrubé Skály.
[381] Scheybalová, Český ráj Josefa Pekaře, s. 38.
[382] PEKAŘ, J. Projev pro zachování hradu Humprechta. In *Věstník hospodářského družstva soboteckého. Sobotka*, 1937, r. 47, č. 1 (Psáno 5. prosince 1936).
[383] Scheybalová, Český ráj Josefa Pekaře, s. 39.
[384] Hobzek, Příspěvky, s. 13.
[385] Viz například LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 27- 7. 1907 z Ještědu.

jsem se podívat co dělají liberečtí a mezi těmi Němci vzpomněl jsem si přirozeně na Vás a Domácnost. Dnešní oběd na Ještědě je totiž svou vítěznou poctou velkým připomenutím budoucích věcí. A ticho a zamyšlenost Liberce slibovaly jasný tep a horoucí dech Prahy, (...).“[386]

Z krkonošského hřebene a boudy u Sněžných jam zaslal Táborském žertovnou vzkazku: *„Pozdravy – představuji si Vás dřepícího na peci.“*[387] V Krkonoších si oblíbil především osadu Nový Svět, kam jezdilo mnoho Pekařových a Gollových přátel a odtud také zpravidla směřoval své cesty do Slezska.[388] *„Zde je tak hezky jako tenkrát.“*[389] Stranou nezůstal ani zájem o Šumavu, zde si oblíbil zejména středisko Špičák, kde pobyl s prvními zářijovými dny i v roce 1903: *„(...) a gratuluji si k nápadu, jejž sem měl, strávit tyto překrásné dny na Šumavě. Je tu jedním slovem rozkošně – vzduch a lesy jako snad nikde ve střední Evropě a klid a svatý pokoj alpských zákoutí.“*[390] Jako zdatný chodec často podnikal túry do hor. *„(...) poslední tři dny (...) účastnil jsem se v celodenních výletech do hor, (...).“*[391] To uvádí ve své knize také Josef Hanzal. *„Méně se ví, že si Pekař našel čas i pro sport. Od mládí byl náruživým chodcem a nachodil, hlavně po Českém ráji, tisíce kilometrů.“*[392]

Oblíbil si rovněž malebné město Jindřichův Hradec, kam jezdil za badatelským materiálem do místního archivu s pobytem v hotelu Friedl.[393] *„A čím dál tím víc zdálo se mi to město milejším, útulnějším, ty staré nízké baráky tak srdečnými, (...).“*[394] V pozůstalosti Františka Táborského najdeme Pekařovi pohlednice z kratších výletů, například na romantický hrad Střekov v Polabí, odkud si opět neodpustil poznámky na adresu svého přítele: *„Člověče nešťastná, co se s Vámi stalo? Viděli jsme Vás přece v Hybernské ulici a ukazovali Vám, že máte přijít za námi do vlaku. Či byl to jen Váš duch, který se nám zjevil a Vaše líná část nemohla se rozloučit s postelí a tučným obědem?“*[395] Rozhodně si nemohl nechat ujít návštěvu Českokrumlovska s Historickým klubem: *„Klub měl pěkný dvoudenní výlet na*

[386] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému 28. 9. 1918 z Reichenbergu (Liberec).
[387] Viz například LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 24.8. (rok není, razítko nečitelné) ze Schneegrubenbaude.
[388] Viz například LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému (nedatováno, nečitelné razítko) z Nového Světa.
[389] Tamtéž.
[390] Viz například Listy, s. 376. Dopis Josefa Pekaře ze 4. 9. 1903 ze Špičáku (Šumava).
[391] Viz například Listy, s. 330. Dopis Josefa Pekaře ze 10. 8. 1902 z Turnova.
[392] Hanzal, Deníky, s. 42 -43.
[393] Viz například Listy, s. 238 – 240. Dopis Josefa Pekaře z 14. 8. 1900 z Jindřichova Hradce.
[394] Listy, s. 238. Tamtéž.
[395] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 3. 5. 1903 z Aussig (Ústí nad Labem).

Krumlov. Prvý den byl nejhezčí: cesta z Adolfova na Dívčí Kámen a pak Zlatou korunu (...).“[396]

Poslední velká cesta vedla v roce 1930 na Moravu, kterou vykonal Pekař se svými přáteli. Trasa vedla přes Ústí nad Orlicí k Arne Novákovi do Proseče, odtud odjel Pekař s Novákovou rodinou do Nového Města na Moravě, následovalo mnoho dalších zastávek včetně hradu Pernštejna nebo města Brna. Zastavili se také v Kroměříži a v Bystřici pod Hostýnem u přítele Františka Táborského, nezapomněli na malebnou ves Rusavu a poutní místo Hostýn, v Hodslavicích navštívili rodný domek Františka Palackého. Dalšími cílem byl Radhošť, pak Čeladná nebo zříceniny hradu Helfštýn, přes Přerov, Prostějov a Českou Třebovou se dostali zpět do Prahy.[397] Pekař Moravu velmi málo znal a proto podnikl se svými přáteli poměrně velkou poznávací cestu. Pak už následuje jen výjezd, v roce 1934 na lázeňský pobyt v Jáchymově, který je zařazen do podkapitoly 6. 3. o Pekařových cestách za zdravím a odpočinkem.

5. 5. JOSEF PEKAŘ A NEDOSTIŽNÝ JIH.

Jak jsme se dozvěděli z předchozích řádků, Pekař měl celkem smůlu na cesty do prostředí evropskému jihu. První styk s touto oblastí, který proběhl v přímořských jadranských lázních Abbazia v prosinci roku 1899, byl zakalen nejen Pekařovou nemocí, ale také špatným počasím, které zde v prosinci panovalo. Jindy vlídná a slunná pobřežní oblast, tehdy ukázala svou stinnou tvář.

Pekař však měl ještě před touto zkušeností v plánu, zapojit se do konkurzu na stipendistu pro českou expedici na Rakouském Institutu v Římě. *„(...) mám za to, že bych mohl žádati do Institutu storico austr. Je tam obor, jehož úkolem jest pouze spracovati výsledky opisovací píle jiných. Žádati, myslím, nestojí nic a zjedná to pěknou naději pro prázdniny.“*[398] Proto si ještě za svého pobytu v Berlíně vyžádal bližší údaje od historika Josefa Teigeho, který již v Římě studoval, ale odpověď ho nepotěšila. Celý konkurz byl jen pro formu, stipendista byl již vybrán a tak se Pekař nakonec nepřihlásil.[399] To byla první „rána“, kterou mu pomyslně uštědřil evropský jih.

Další cesta Pekaře na jih proběhla v roce 1903, kdy strávil několik dnů u jezera Lago di Garda na rakousko-italské hranici, ovšem i tenkrát ho vyhnala nepřítomnost italského slunce.

[396] ČECHUROVÁ, J. – ČECHURA, J. (edd.). Co v Listech úcty a přátelství nebylo. In *Dějiny a současnost*, r. 17, 1995, č. 3, s. 44. ISSN 0418-5129.
[397] Hobzek , Příspěvky, s. 362.
[398] Listy, s. 46. Dopis Josefa Pekaře z 18. 6. 1894 z Berlína.
[399] Listy, s. 49. Dopis Josefa Pekaře z 5. 7. 1894 z Berlína.

Jen krátce pobyl v Benátkách a Veroně a pak již směřoval domů. Jediný italský pobyt, který nebyl provázen problémy, byla velká cesta Itálií, která se uskutečnila až v roce 1927, kdy procestoval velký kus země včetně několika dnů v Římě a Toskánsku. Pekař ve starším věku velmi litoval, že se v mládí více nepokoušel poznávat slunný jih, tento dluh vůči Itálii chtěl splatit dalším poznáváním vlašského světa v roce 1930, ovšem opět zasáhla nešťastná náhoda. Pekař si hned na začátku pobytu v Lago di Garda zlomil ruku a bylo po výletu. Tím skončila nejen cesta po Itálii, ale po Evropě vůbec. Pekař pronásledován zdravotními problémy dával přednost pobytu v domácím prostředí.

5. 6. VŠEDNÍ ŽIVOT NA PEKAŘOVÝCH CESTÁCH.

Pekař při svých cestách dodržoval určité zvyklosti, které jsou takřka identické pro každý jeho pobyt. Pokud se podíváme na výši výdajů na cestách, tak již sám Pekař nám napoví, že byly vyšší. Pekař nebyl žádný dobrodružný cestovatel, měl rád své pohodlí, klid a i na cestách vyhledával komfort a jistý standart. *„(...) radí k tomu i kasa: já, jak známo cestuji draho; denně mi nestačí 10 zl; žiju ovšem velkolepě*.“[400] Pekař necestoval lacině a často své plány cesty musel dodatečně korigovat. „*Z Kodaně nebude nic (...) to vše by stálo dost času i peněz.“*[401]

Jak patrno z Listů úcty a přátelství Pekař rád jezdil „na jisto“ a při výběru cest dal často na ověřenou Gollovu radu nebo na doporučení dalších přátel a známých, a to jak stran výběru místa pobytu, tak i ubytování. V případě studijních cest si itinerář volil z velké části sám a při cestě ho dodatečně upravoval. Další informace k cestám sbíral z cestovních bedekrů, které prokazatelně užíval.[402] Pekař se však občas rozhodoval živelně a několikrát dal na radu spolucestujících. Z dopravy užíval přirozeně nejvíce vlaky a částečně poštovní vozy. Vlakem

[400] Listy, s. 401. Dopis Josefa Pekaře z 25. 8. 1904 z Berlína.
[401] Listy, s. 343. Dopis Josefa Pekaře z 4. 9. 1902 z Sassnitz (Rujana).
[402] Listy, s. 224, 322, 336, 357, 501, 503 atd. Výčet možných cestovních příruček, které byly v době Pekařova cestování dostupné a které mohl využívat: *Italien : Handbuch für Reisende.* 14. vydání, Leipzig, 1894. *Italien von den Alpen bis Neapel.* 7. vydání. Leipzig, 1926. *Österreich-Ungarn : Handbuch für Reisende. 2*5. vydání, Leipzig, 1898. *Paris nebst einigen Routen durch das nördliche Frankreich : Handbuch für Reisende.* 16. vydání. Leipzig, 1905. *Die Schweiz nebst den angrenzenden Teilen von Oberitalien, Savoyen und Tirol. Handbuch für Reisende.* 28. vydání, Leipzig, 1899. *Südbayern, Tirol und Salzburg: Ober- und Nieder-Österreich, Steiermark, Kärnten und Krain: Handbuch für Reisende.* 32. vydání. Leipzig, 1906. *Süddeutschland: Oberrhein, Baden, Württemberg, Bayern und die angrenzenden Teile von Österreich: Handbuch für Reisende.* 26. vydání, Leipzig, 1898. *Schweden und Norwegen nebst den wichtigsten Reiserouten durch Dänemark: Handbuch für Reisende.* 6. vydání. Leipzig, 1894. *Nordwestdeutschland: (von der Elbe und der Westgrenze Sachsens an, nebst Hamburg und der Westküste von Schleswig-Holstein).* 27. vydání, Leipzig, 1902. *Nordost-Deutschland: (von der Elbe und der Westgrenze Sachsense an.) nebst Dänemark : Handbuch für Reisende.* 29. vydání, Leipzig, 1908. *Belgien und Holland nebst dem Grossherzogtum Luxemburg: Handbuch für Reisende.* 23. vydání, Leipzig, 1904. Baedekr's Belgien und Holland, 15. vydání, Leipzig, 1880. Führer durch die öffentlichen Sammlungenklassicher Alterhämer in Rom. Leipzig, 1891. Italie centrale; Roma: manuel du voyageur. 14. vydání, Leipzig, 1909.

jel do Abbazie nebo Paříže. Oba způsoby dopravy využil v případě cesty do Ferleitenu. Lodí plul po Gardském jezeře.

V oblasti ubytovacích služeb volil výhradně hotely a penziony střední třídy. Výběr byl buď na základě cestovních bedekrů nebo se opět spoléhal na rady svých přátel. Tak například horský penzion ve Ferleiten mu doporučila Gollova manželka Amely.[403] Na radu Gollovu se ubytoval i v hotelu d'Angletterre s převážně anglickou klientelou na rue Jacob v Paříži, který zde pobýval minulý rok.[404] To hotel Victoria na Rujaně vybral podle bedekru. *„(...) v Baedekru má hvězdu a je moc nóbl, (...).“*[405] Byt si pronajal v případě delšího pobytu v Erlangenu a Berlíně v roce 1894.

Stravu na cestách si víceméně zajišťoval plnou penzí, která byla zahrnuta do ubytování, s chutí objevoval kulinářská specifika navštěvovaných oblastí, v Alpách jedl nejraději místní čerstvý chléb a máslo, ve Francii holdoval červenému vínu tak, že ani nepocítil chuť na plzeňské. Především v oblíbených mezinárodních střediscích jako byl Sassnitz na Rujaně, Abbazia na Jadranu nebo Ostende v Belgii, zakusil Pekař společenský a kulturní tep se vší zábavou lázeňských míst, kam se sjížděla tehdejší evropská smetánka. Pekař na svých cestách trávil průměrně čtyři až pět týdnů s výjimkou delšího šestiměsíčního studijní pobytu v Erlangenu v roce 1894 a tříměsíčního pobytu v Paříži v roce 1907.

6. PŘÍNOS PEKAŘOVÝCH CEST.

Velkým přínosem Pekařova cestování je bezesporu získaní zřetelného kulturního povědomí o hmotných památkách evropských destinací. Pekař poznal světové evropské metropole jako je Berlín nebo Paříž, důležitá univerzitní města jako je Lipsko nebo Jena. Navštívil řadu významných muzeí, galerií i památek. Pekař často poznával evropská místa, kde se zřetelně prolínala česká historie. I při svých čistě turistických cestách se jasně projevuje jako historik a vše okolo sebe hodnotí z této pozice. Pro Pekaře – historika však mají největší přínos studijní pobyty. Přínos můžeme hledat i v načerpání inspirace, hledání zajímavého tématu nebo prostě jen v profánní potřebě hledání klidu pro psaní. Svou roli jistě hraje i „poetika míst“ a energie malebné krajiny, kterou Pekař jako člověk vášnivý a emotivní potřeboval čerpat plnými doušky.

6. 1. V PROSTŘEDÍ ZAHRANIČNÍCH UNIVERZIT A BIBLIOTÉK.

[403] Listy, s. 230. Dopis Josefa Pekaře z 25. 7. 1900 z Ferleiten.
[404] Viz například Listy, s. 441. Dopis Jaroslava Golla z 10. 5. 1906 z Paříže.
[405] Listy, s. 336. Dopis Josefa Pekaře z 23. 8. 1902 z Crampas-Sassnitz.

K nejdůležitějším Pekařovým cestám patří zejména studijní pobyty v Německu v letech 1894 a 1902 – 1906 a ve Francii roku 1907. Pekař v prostředí evropských univerzit a více méně moderních knihoven sbíral materiál pro své budoucí práce, hledal inspiraci pro nová historická témata a vytvářel si přehled o evropské historické tvorbě, rovněž se setkával se zahraničními historiky. *„Skutečné sblížení s cizím prostředím měl Pekařovi přinésti (...) delší pobyt na některé z vysokých škol německých , který jeho učitel Jaroslav Goll měl za nezbytný pro dovršení odborné výchovy těch svých žáků, v nichž hledal budoucnost nového českého dějepisectví, skutečně evropské úrovně jak šíří rozhledu, tak i kritickou výbavou badatelskou.“*[406] Díky výše uvedeným faktům získal Pekař ucelený obraz o evropské historiografii, zvláště pak německé a francouzské, na univerzitních přednáškách a seminářích si osvojil novou metodiku historikova řemesla a poznal nejnovější trendy a postupy v bádání. Neméně důležité je hledisko pedagogické, Pekař zakusil, jak se učí jinde a měl tak možnost nejen srovnávat výuku s domácím prostředím, ale využít poznatky ve své akademické kariéře. Důležitým výsledkem tohoto úsilí pak byla schopnost, zapojit české dějiny do evropského historického kontextu, bádat v cizině a hledat paralely s českou historií. Díky vypěstovanému nadhledu nad domácími dějinami se mohl pustit do kritické analýzy historických pramenů. Poznával evropské historiky Bezolda v Erlangenu, Lenze v Berlíně nebo Lamprechta v Lipsku. Navštěvoval přednášky francouzských historiků, zejména Lemaitra a Ernesta Denise.

Pekařovy zahraniční studie se nutně projevují v jeho dílech. Při studijním pobytu v Erlangenu, v roce 1894, získal důležité materiály, knihy a studie v erlangenské knihovně pro dokončení své první velké práce na téma valdštejnského spiknutí. Pekař přehodnotil veškerá dosavadní stanoviska vyřčená na adresu Valdštejna a podíval se na jeho osobnost celistvě v novém pohledu. Valdštejna neidealizuje jako německé prostředí, i když zřetelné sympatie Pekaře vůči Valdštejnovi se nedají přehlédnout, ale to neznamená, že ho nutí podat líbivější obraz jeho vzestupu a pádu. Díky velkým studijním cestám po Německu, v letech 1902 – 1906, získal pozoruhodný materiál ke studiu středověkých legend, Pekař ovšem čekal poměrně větší kořist, bohemik však bylo v německých knihovnách méně. Německé cesty za vzděláním tak přinesly plody v podobě sumarizovaných poznatků v německém spise Die Wenzels- und Ludmila Legenden und die Echtheit Christians v roce 1906, ve kterém podává nový a neotřelý pohled na nastolenou problematiku, jehož vyznění se však nesetkalo s přílišným pochopením. Během rušného a prací naplněného období studoval v univerzitních

[406] Šusta, Josef Pekař a cizina, č. 7, s. 98.

knihovnách v Lipsku, Jeně, Vratislavi a na dalších místech. Vedlejším produktem Pekařova bádání v gdaňské městské knihovně, byl nález rukopisu z 19. století od německého dějepisce Theodora Hirsche, týkající se výzkumu legend. Zlomek práce otiskl Pekař ve Věstníku učené společnosti.[407]

Pekař na základě svých zkušeností šířil cestování a učení cizích jazyků v řadách svých studentů. Nabádal k poznání domácích a cizích krajin i míst. Sám pokud psal o nějaké bitvě, zajel na místo a prohlédl si terén. Při přednáškách se studentů často vyptával na znalost českých historických měst.[408]

6. 2. JAZYKOVÁ VYBAVENOST JOSEFA PEKAŘE.

Pokud člověk cestuje, nevyhne se studiu cizích jazyků, pokud je navíc historikem, bádajícím v zahraničních archivech a bibliotékách je tato schopnost navýsost žádoucí. Pekař byl již od začátku své univerzitní kariéry velmi oblíben u studentů. O jeho výrocích by se jistě daly najít mnohé humorné historky. Jedná taková, se váže i ke znalosti cizích jazyků. Pekař se jednou zeptal svých studentů, jaké znají cizí jazyky a zda umí hovořit například turecky nebo švédsky. Po záporných odpovědích jim řekl: „*Tak co tady chcete, copak nevíte, jakou úlohu sehráli Turci a Švédové v rakouských dějinách?"* Překvapení studenti se kvapem zvedli k odchodu, ale Pekař je zadržel smířlivými slovy*: „Počkejte přece, kam jdete, myslíte, že docent Pekař tyto jazyky ovládá? Zná jen německy a vidíte, stačí mu to ..."*[409] Dle přítele Josefa Šusty si Pekař nikdy neosvojil žádný jazyk tak, aby mu v běžném hovoru nepůsobil, alespoň některých obtíží: *„(...) omlouval to někdy až s upřílišněnou skromností a nadsázkou, kdykoliv se měl stýkati poněkud okázalejším způsobem s Němci nebo Francouzi. Zato jako čtenář byl od mládí zcela doma jak v těchto, tak i v některých jiných evropských jazycích (...). Tak si osvojil k četbě několika souvěkých pramenů valdštejnské otázky alespoň základy švédštiny a pokusil se o podobné i v maďarštině."*[410] Jak vidíme, Pekař mnohdy ve své údajné neznalosti cizích jazyků přeháněl, jako tomu bylo i při odmítnutí kandidatury na prezidenta: *„Starý mládenec, (...) měl by nyní přijímat vyslance cizích zemí (ač se francinou vůbec řádně nedomluví), (...)."*[411]

---

[407] PEKAŘ, J. Eine unbekannt gebliebene Abhandlung über die Echtheit Christians. In *Věstník učené společnosti.* Praha, 1905.
[408] Hobzek, Příspěvky, s. 340.
[409] Malý, R. Pekařovské studie, s. 12 – 13.
[410] Šusta, Josef Pekař a cizina, č. 7, s. 98. O maďarštině více Listy, s. 271. Dopis Josefa Pekaře z 23. 7. 1901 z Ferleiten.
[411] Hanzal, Josef Pekař, s. 157.

Pekař svým studentům zdůrazňoval znalost cizích jazyků, nezbytnou pro úspěšné badatelské výzkumy a pro orientaci v evropské historické produkci. Sám prý litoval, že v mládí nevěnoval více energie jazykovému vzdělání.[412] Ovšem jazykové snažení se mu rozhodně nedalo upřít. Již od obecné školy a gymnaziálních studií výborně ovládal německý jazyk.[413] Navíc studijní pobyty v Německu, které absolvoval v rozmezí let 1894 – 1907 jistě přispěly k dalšímu prohloubení vědomostí v německém jazyce. Němčinu a rovněž francouzštinu tak procvičil třeba i na odpočinkovém prázdninovém pobytu v rakouském Ferleiten v roce 1901, kdy mimo jiné seděl u jednoho stolu s francouzským párem ze Švýcar a německou rodinou z Berlína.[414] *„On ovšem mluvil slušně německy, (...). Paní je, zdá se, ryzí Francouzka, (...) směje se mnoho mé frančině (...). A s těma dvěma obědu ji; večer improvizujeme table ďhôte spolu s berlínskou jednou velkou rodinou (židi) a mluví se většinou francouzsky.“* [415] Pekař se již od počátku své akademické kariéry zajímal o německou historickou vědu a do jisté míry byl ovlivněn jejími metodickými postupy, které získal za svého studia v Erlangenu i Berlíně a též pod vedením Gollovým. Mrzelo ho také, že česká vědecká produkce, není příliš známa za hranicemi, proto mu také Goll již od začátku radil, ať píše německy.[416] Špatnou zkušenost s ohlasy německého prostředí vůči české historické vědě poznal Pekař osobně. Pekař byl zklamán nedostatečnou pozorností vůči vydanému Valdštejnovi, avšak tento vlažný přístup tkvěl v již zmíněném faktu, že v Německu se česky nečetlo a dlouho slibovaný německý překlad vyšel v Berlíně až rok před Pekařovou smrtí, v roce 1936. Bolestně zklamán byl také nedostatečnou odezvou na dílo Die Wenzels- und Ludmilalegenden und die Echtheit Christians, která již vyšla německy v roce 1906.[417] Vlažný zájem německého prostředí vedl až k Pekařově životní krizi.

Na gymnáziu se také začal učit, vedle klasického vzdělání v latině a řečtině, francouzsky a své jazykové znalosti výrazně procvičil při delším studijním pobytu v Paříži v roce 1907. Přínosem Pekařova cestování tak bylo i zlepšení francouzského jazyka a ztráta ostychu z konverzace v jiném, než v mateřském jazyce. V Paříži navštěvoval jazykové hodiny, chodil na francouzské vysokoškolské přednášky a divadelní hry.[418] *„(...), odpoledne mám denně konversační hodinu v institutu Ponjade,(...).“*[419] Plody svého snažení pak předvedl v dopise

[412] Hobzek, Příspěvky, s. 340.
[413] Hobzek, Příspěvky, s. 281 – 291.
[414] Listy, s. 271. Dopis Josefa Pekaře z 23. 7. 1901 z Ferleiten.
[415] Listy, s.274. Dopis Josefa Pekaře z 29. 7. 1901 z Ferleiten.
[416] Listy, s. 44 – 46 a 46 - 47. Dopis Josefa Pekaře z 18. června 1894 z Berlína a Dopis Jaroslava Golla z 19. června 1894 z Holoubkova.
[417] Hanzal, Josef Pekař, s. 72 – 83.
[418] Šusta, Josef Pekař a cizina, č. 7, s. 99.
[419] Listy, s. 470. Dopis Josefa Pekaře z 30. 1. 1907 z Paříže.

Gollovi, který napsal celý ve francouzštině.[420] Jeden příklad za všechny, jak proběhl jeho střet s francouzštinou: *„V Nancy byl můj prvý styk, chcete-li konflikt, s francouzským světem; dopadlo to vše velmi dobře; mluvil jsem tak málo a kapiroval tolik, že sklepník při prvém mém obědě jistě nezpozoroval, že jsem cizinec.“*[421] Výuka a denní styk s jazykem vykonal své a nakonec Pekař hovořil po francouzsky velmi obstojně.

Vedle výše uvedeného, se Pekař rovněž domluvil polsky a rusky – vždyť i v posledním roce svého života uměl recitovat z paměti stovky veršů z Mickiewiczových originálů a po roce 1918 se chtěl naučit i maďarsky.[422]

Pro úplnost dodejme, že Pekař měl v úmyslu prohloubit svou pasivní znalost italštiny. Vyplývá to z dopisů Jaroslavu Gollovi, když v letních měsících roku 1894 uvažoval o možném studiu na Rakouském Institutu v Římě, které se však nakonec neuskutečnilo. *„(...) rozumím, čtu-li vlašsky, dostatečně (...) také důkladnější seznámení se s vlaštinou by trochu píle o prázdninách snadno přivodilo.“*[423]

6. 3. ZA ODPOČINKEM A ZDRAVÍM.

Pekařovy cesty za zdravím a relaxací jsou zřetelné od roku 1899, kdy pobýval v lázeňském středisku Abbazia na břehu Jaderského pobřeží, při prvních zdravotních obtížích. Pro tamní nepřízeň počasí však v dalších letech volil ozdravné pobyty v Alpách, v roce 1900 a 1901 byl dvakrát ve Vysokých Taurách. Pekař měl rád mořských vzduch a koupání, kdykoliv měl příležitost, strávil nějaký čas na mořském pobřeží, jako například v roce 1902 na Rujáně, na Balt směřoval i v roce 1902 do lázní Misdroy a opakovaně v roce 1903 do lázní Sopoty. Při pobytu v Paříži, v roce 1907 si odskočil na krátký velikonoční pobyt, na normandské pobřeží do lázní Dieppe. Ve stejný rok, ovšem v létě, pobyl v belgickém Ostende. V roce 1911 pak vyrazil až na divoké pobřeží švédského Kullenu. K ozdravným cestám můžeme připočítat i odpočinek u Gardského jezera v letech 1903 a 1930. Pekařův cíl byl v těchto místech více než jasný, odpočinout si, načerpat nové síly, popřípadě získat klid a čas pro nerušenou práci.

K ryze lázeňským pobytům pak řadíme zejména četné pobyty v Lázních Sedmihorkách, ale také lázeňské kúry v Karlových Varech v roce 1902, v Mariánských Lázních v roce 1930 a v Jáchymově v roce 1934. Z pobytu v Karlových Varech se nám dochoval lístek Táborskému, kde si Pekař stěžuje na proměnlivost počasí: *„Druhý den. Včera mrzlo, dnes prší. Od poledne prší moc. Pročetl jsem už všechny noviny a kurlisty; teď přemýšlím, co dělat.*

[420] Listy, s. 485 – 489. Dopis Josefa Pekaře z 6. 3. 1907 z Paříže.
[421] Listy, s. 466. Dopis Josefa Pekaře z 23. 1. 1907 z Paříže.
[422] Hobzek, Příspěvky, s. 340.
[423] Listy, s. 47. Dopis Josefa Pekaře z 26.června 1894 z Berlína.

Z Prahy je tu mimo mne ještě promístodržitel; a ono přece není pěkně.“[424] Táborskému přišel i lístek z Jáchymova: *„Milý Franc, pozdravuji z Jáchymova, kde se mám „omladit“ radiem. Vy jste mlád bez radia, ale že sem choděj taky pořádní lidé a dokonce selky moravské, viz na obrázku (...).“*[425] O přínosu lázeňských pobytů můžeme ovšem jen diskutovat a spekulovat, do jaké míry byly přínosem pro Pekařovo zdraví. Pekař, pověstný svým nezdravým životním stylem vyplněným doutníky, viržínky, litry kávy a stravováním po restauracích a neustálou sedavou činností nad spisy, nebyl zrovna ukázněným pacientem. Do určité míry však změna prostředí, denních návyků a hlavně více pohybu mohla na čas předcházet dalším zdravotním problémům, které však po roce 1930 ohlašují svou finální etapu.

7. ZÁVĚR.

Po reflexi výše uvedeného výčtu cest, musíme konstatovat, že Josef Pekař nebyl žádným dobrodružným cestovatelem, dával přednost toulkám po evropském kontinentu, nikdy se nedostal dál a patrně potom ani netoužil. Na svých cestách vyhledával komfort jak v dopravě, ubytovaní, tak i ve stravování. Jeho cesty však mají velký vliv na profesní život, který rezonuje v jeho historické tvorbě.

Pekař cestuje v rozmezí let 1889/1892 až 1930, stěžejní období Pekařových cest, zejména studijních, pak spadá do let 1894 - 1907. Své první cestovatelské zkušenosti získává pod Gollovým vlivem, stejně jako velká část žáků Gollovy školy, která formuje zájem studentů o evropskou historiografii a hledá v ní úlohu české historie. Dominantní místo ve výčtu jeho cest zaujímají studijní pobyty. Pekař byl od začátku své kariéry orientován na německou historickou vědu, proto jeho cesty často vedou tímto směrem. Studium v Erlangenu a Berlíně v roce 1894 znamenalo první sblížení s cizím prostředím. Díky sbírkám erlangenské knihovny dokončil práci na téma valdštejnské otázky. Další studijní pobyty v letech 1902 – 1905 jsou opět zasvěceny velkým cestám po Německu. Pekařův cíl je jasný: honba za pramenným materiálem středověkých legend v zahraničních bibliotékách. Plodem dlouhé práce je německý spis Die Wenzels- und Ludmila Legenden und die Echtheit Christians. Více méně odsuzující vyznění práce, ze strany německého prostředí, přivádí Pekaře na profesní křižovatku a vrhá ho do životní krize, kterou řeší delším studijním pobytem v Paříži, jehož hlavním cílem je vedle procvičení francouzštiny a návštěvy univerzitních přednášek, také

[424] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 19. 5. 1902 (datum na razítku) z Karlových Varů.
[425] LA PNP Staré Hrady, fond František Táborský, pohlednice Josefa Pekaře Františku Táborskému z 2. 9. 1934 z Jáchymova. Na zmíněné pohlednici je foto Pekaře s jakousi paní od Zábřeha, která spolu s ním pobývala v lázních.

odpočinek daleko od pražských starostí. Po tomto pobytu pak nastává delší období cestovatelské odmlky, kdy Pekař plně pracuje na novém tématu Knihy o Kosti.

Přínosem studijních cest bylo především poznávání evropské historiografie a zahraničního prostředí univerzit a biblioték. Sběr materiálu v zahraničních knihovnách dal vzniknout dílu o Valdštejnovi i německému spisu s novým hodnocením českých legend. Pekař tak otevřel své myšlenky cizímu vzduchu, v tomto případě německému prostředí, v duchu Gollovy poučky uvedené v úvodu této práce, ovšem ono prostředí zareagovalo buď velmi vlažně nebo odmítavě. K dalšímu přínosu cest jistě patřil i fakt, že měl možnost shlédnout nové metody výuky a trendy v bádání i metodice historikova řemesla. Na půdě evropských univerzit se setkával s zahraničními univerzitními profesory, především s Bezoldem, Lenzem nebo Lamprechtem. Neméně důležité je také zlepšení jazykové vybavenosti Pekaře. Tříměsíčním pobytem v Paříži výrazně procvičil své znalosti mluveného i psaného francouzského jazyka. Pekař na svých cestách často hledá paralely s českou historií a osvojuje si schopnost zasadit domácí události do evropského dějinného kontextu.

Pokud nahlédneme do turistických pobytů, pak zjistíme, že jeho cesty jsou velkým kulturním a historickým rozletem po Evropě. Pekař jde po stopách historie a živě si všímá němých památníků minulosti. Podniká poznávací cesty po všech koutech Německa, Francie nebo Itálie. Navštěvuje evropské metropole Berlín, Paříž či Řím, podniká cesty do kulturně bohatého Porýní nebo Slezska. Velmi rád tráví odpočinkové chvíle u moře. Po špatné zkušenosti s jadranskou Abbazií v roce 1899, dává přednost cestám k Baltu na Rujanu nebo do Sopotu, koupe se u švédských břehů Kullenu, na normandském pobřeží v Dieppe nebo tráví prázdninový čas v belgických přímořských lázních Ostende. Opěvovaný vlašský svět však nebyl Pekařovi příliš nakloněn. Kromě cesty v roce 1927, byly všechny pokusy o návštěvu Itálie více méně neúspěšné. Stárnoucímu profesorovi přibývají léta, ubývají síly a přichází zdravotní obtíže. Frekvence zahraničních cest se povážlivě redukuje až k nule. Po roce 1930, po cestě do Itálie, definitivně končí Pekařova cestovatelská etapa, pak již se uchyluje do jemu důvěrně známé krajiny Českého ráje, kde tráví podzim svého života. Na programu jsou již pouze lázeňské léčby v lázních Sedmihorkách a v roce 1934 rovněž v Jáchymově.

Pekař se však na cestách nikdy nechoval jako jeho učitel a přítel Jaroslav Goll. Goll měl rád „velký svět“. Cítil se jako ryba ve vodě v prostředí mezinárodních konferencí, kde se potkával se svými kolegy a přáteli z nejrůznějších koutů Evropy. Pekař si však drží od cizího světa větší odstup, jasným příkladem je fakt, že za svých univerzitních pobytů v cizině nikdy nenavázal užší kontakt s tamními profesory. I tak však pobyt v cizím prostředí přinesl své

plody, sklizeň však mohla být daleko větší, Pekař toho ale nevyužil a dal přednost komornímu prostředí Českého ráje.

Po zpracování tématu Josef Pekař na cestách, však nutno konstatovat, že práce se nemůže ztotožnit s výrokem Josefa Hanzala: „*Pekař (...) cestování do ciziny příliš neholdoval, na rozdíl od Golla, který byl každý rok průměrně dvakrát v zahraničí a procestoval téměř celou Evropu, jeho cesty se dají lehce spočítat.*“[426] To ovšem Gollovy taktéž.[427] Není proto důležité zda Pekař cestoval hodně nebo málo, jistý je fakt, že toulky po koutech Evropy se jasně zrcadlí v Pekařově vědecké historické tvorbě, stejně jako v pohledu na českou historii, zasazenou do evropského kontextu. A například i v ryze domácím tématu legendární Knihy o Kosti můžeme nalézat touhu po novém velkém historickém tématu, ke kterému získal opětovnou odvahu a energii po delším pobytu pod střechami Paříže …

[426] Hanzal, Josef Pekař, s. 98
[427] Viz podkapitola 3. 1. Cestování v životě Jaroslava Golla.

RESUMÉ.

The journeys of Josef Pekař.

The aim of this bachelor thesis is to introduce the person of Josef Pekař in untraditional part as a traveller. Josef Pekař was a historian and the famous representative of Goll's school. He lived in the break of 19th and 20th century. This thesis try to describe the travel life of Josef Pekař.

He travelled all over Europe between the years 1889/92 – 1930. The most important were study journeys to Germany and France. In 1894 Josef Pekař visited the universities in Erlangen and Berlin for six months. He met many famous European historians as Friedrich Bezold or Max Lenz. The next big study journeys were across the Germany in years 1902 – 1905. The primary aim of this journey was research of international libraries for his thesis about medieval legends. He studied in Jena, Leipzig, Bamberg or Danzig. In 1907 he travelled for three months to France, there in Paris he studied french and attended university lectures.

The tourist journeys were point across the Europe. For example he spent time in the famous European seaside spa as Abbazia, Ostende or Binz and Sassnitz in Rujana. In year 1900 and 1901 he spent summer vacation in Alps, where he enjoyed tourist walks. He also visited wild coast of Sweden in 1911. During his life he recognized world's cities as Berlin, Paris and Rome. Late in life he started to explore Italy in years 1927 a 1930. It was last journey abroad. The last years of his life he spent in Bohemian Paradise.

Abroad he improved knowledge of foreign languages, especially german and french. He acquired summary of european university education. His study journeys appeared in his thesis about Wallenstein qeustion and medieval legends.

The primar research of his tourist and study journeys is from his extensive published and archives correspondence.

PRAMENY A LITERATURA

1. ARCHIVNÍ PRAMENY

Literární archiv Památníku Národního písemnictví Staré Hrady.

Fond František Táborský, korespondence přijatá – Josef Pekař.

Fond Arne Novák, korespondence přijatá – Josef Pekař.

Archiv Akademie věd Praha.

Fond Jaroslav Bidlo, korespondence přijatá – Josef Pekař.

2. KORESPONDENCE, PAMĚTI, DENÍKY

BIDLO, J. (ĎURČANSKÝ, M. ed.). *Moje styky s Gollem.* In JIROUŠEK, B. – BLÜML, J. – BLÜMLOVÁ, D. (edd.) *Jaroslav Goll a jeho žáci.* Historia Culturae VI, Studia 5, České Budějovice, 2005, s. 657 - 686. ISBN 80-7040-780-8.

ČECHURA, J. – ŠETŘILOVÁ, J. (edd.). Korespondence Josefa Pekaře a Františka Teplého. In *Sborník Národního muzea – řada A Historie*, r. LVIII, 2004, s. 1 – 36. ISSN 0036-5335.

ČECHURA, J. – ŠETŘILOVÁ, J. (edd.). Josef Vítězslav Šimák a Josef Pekař (Příspěvek k poznání jejich vzájemného vztahu). In J. *V. Šimák a poslání regionální historiografie v dnešní době*, Semily,1996, s. 15 – 24. ISBN 80-901284-5-9.

ČECHURA, J. – ŠETŘILOVÁ, J.(edd.). František Hrubý a ČČH. In *Český časopis historický*, r. 94, 1996, s. 223 – 244. ISSN 0862-6111.

ČECHUROVÁ, J. – ČECHURA, J. (edd.). Co v Listech úcty a přátelství nebylo. In *Dějiny a současnost*, r. 17, 1995, č. 2 – 4, s. 42- 44, 41 – 44, 42 – 45. ISSN 0418-5129.

ČECHUROVÁ, J. – ČECHURA, J. (edd.). *Korespondence Josefa Pekaře a Kamila Krofty.* Praha, 1999. ISBN 80-7184-652-X.

ČECHUROVÁ, J. – ČECHURA, J. (edd.). Vzájemná korespondence Josefa Pekaře a Antonína Rezka. In *Časopis Národního muzea – řada historická*, r. 167, 1998, s. 374 – 68. ISSN 1214-0627.

ČORNEJ, P. – HANZAL, J. – SVADBOVÁ, B. (edd.). *Korespondence Zdeňka Nejedlého s historiky Gollovy školy*. 2. vydání, Praha, 1989/1990.

GLÜCKLICH, J. – DYK, V. – KROFTA, K. (edd.). *Ladislav K. Hofman: Sebrané spisy. Svazek 1 – 2.* Praha, 1904 – 1905.

HANZAL, J. – SVADBOVÁ, B. (edd). *Korespondence Zdeňka Nejedlého s historiky Gollovy školy.* Praha, 1978.

HANZAL, J. (ed.). *Deníky Josefa Pekaře 1916 – 1933*. Praha, 2001. ISBN 80-7021-419-8.

HOBZEK J. (ed.). *Josef Pekař. O jeho mládí, životě a odkazu.* Turnov, 1941.

HOBZEK, J.(ed.). *Valdštejnská studia mladého Josefa Pekaře.* In *Řád* 6, 1940, s. 132 – 144.

KÁBOVÁ, H. – BÍLEK, K. (edd.). Josef Pekař a Josef Vítězslav Šimák. Edice vzájemné korespondence. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, 20, 2007, s. 113 – 210. ISSN 1211-975X.

KLIK, J. (ed.). *Listy úcty a přátelství. Vzájemná korespondence Jaroslava Golla a Josefa Pekaře.* Praha, 1941.

PEČÍRKA, J. (ed.) *Listy o životě a umění. Korespondence Maxe Dvořáka s Jaroslavem Gollem, Josefem Šustou a Josefem Pekařem.* Praha, 1943.

SEKYRKOVÁ, M. (ed.).*Otakar Odložilík: Deníky 1924 – 1948. Svazek 1 (1924 – 1939), svazek 2 (1939 – 1948).* Praha, 2002 – 2003. ISBN 80-238-9887-6. ISSN 1213-1199.

SENDLEROVÁ, N. – ŘEPA, M. Josef Pekař a Arne Novák ve světle vzájemné korespondence. In *Česká literatura,* 5, 2008, s. 651 – 665. ISSN 0009-0468.

SVATOŠ, M. (ed.). *Výbor z korespondence filologa Josefa Krále.* Praha, 1989.

ŠUSTA, J. *Mladá léta učňovská a vandrovní. Praha – Vídeň – Řím. Vzpomínky II.* Praha, 1963

3. CESTOVNÍ PŘÍRUČKY

Dobové cestovní bedekry:

BAEDEKER, K. *Italien : Handbuch für Reisende.* 14. vydání, Leipzig, 1894.

BAEDEKER, K. *Italien von den Alpen bis Neapel.* 7. vydání. Leipzig, 1926.

BAEDEKER, K. *Österreich-Ungarn : Handbuch für Reisende. 25*. vydání, Leipzig, 1898.

BAEDEKER, K. *Paris nebst einigen Routen durch das nördliche Frankreich : Handbuch für Reisende.* 16. vydání. Leipzig, 1905.

BAEDEKER, K. *Die Schweiz nebst den angrenzenden Teilen von Oberitalien, Savoyen und Tirol. Handbuch für Reisende.* 28. vydání, Leipzig, 1899.

BAEDEKER, K. *Südbayern, Tirol und Salzburg: Ober- und Nieder-Österreich, Steiermark, Kärnten und Krain: Handbuch für Reisende.* 32. vydání. Leipzig, 1906.

BAEDEKER, K. *Süddeutschland: Oberrhein, Baden, Württemberg, Bayern und die angrenzenden Teile von Österreich: Handbuch für Reisende.* 26. vydání, Leipzig, 1898.

BAEDEKER, K. *Schweden und Norwegen nebst den wichtigsten Reiserouten durch Dänemark: Handbuch für Reisende.* 6. vydání. Leipzig, 1894.

BAEDEKER, K. *Nordwestdeutschland: (von der Elbe und der Westgrenze Sachsens an, nebst Hamburg und der Westküste von Schleswig-Holstein).* 27. vydání, Leipzig, 1902.

BAEDEKER, K. *Nordost-Deutschland: (von der Elbe und der Westgrenze Sachsense an.) nebst Dänemark : Handbuch für Reisende.* 29. vydání, Leipzig, 1908.
BAEDEKER, K. *Belgien und Holland nebst dem Grossherzogtum Luxemburg: Handbuch für Reisende.* 23. vydání, Leipzig, 1904.
BAEDEKER, K. *Baedekr's Belgien und Holland.*15. vydání, Leipzig, 1880.
BAEDEKER, K. *Führer durch die öffentlichen Sammlungenklassicher Alterhämer in Rom.* Leipzig, 1891.
BAEDEKER, K. *Italie centrale; Roma: manuel du voyageur.* 14. vydání, Leipzig, 1909.

Současné cestovní průvodce a mapy:

Atlas světových dějin. 2. díl, středověk – novověk. 1. vydání, 4. dotisk, Praha, 2004. ISBN 80-7011-344-8.
Brusel. Bruggy, Antverpy a Gent. Praha, 2002. ISBN 978-80-256-0156-3.
Německo. Praha, 2002. ISBN 80-7202-977-0.
Paříž. Brno, 2002. ISBN 80-7217-051-1.
Polsko. Praha, 2006. ISBN 80-7352-398-1.
Rakousko. Praha, 2009. ISBN 80-7352-950.

4. DOBOVÁ PERIODIKA

KLIK, J. Josef Pekař a Historický klub. In *Český časopis historický*, r. 43, 1937, s. 253 – 260.
ŠUSTA, J. Josef Pekař a Cizina (dále jen jako Josef Pekař a cizina). In *Přítomnost*, 17, 1943, č.7 – 8, s. 98-100 a 114 – 116.
ŠUSTA, J. Památce Josefa Pekaře. In *Český časopis historický*, r. 43, 1937, s. 237 – 252.
ŠIMÁK, J. V. Josef Pekař. In *Od Ještěda k Troskám*, r.. 8, 1929 – 1930, s. 169 – 170.
KROFTA, K. Josef Pekař. In *Prager Rundschau*, r. VII, 1937, s. 51 – 102.

5. INTERNETOVÉ ZDROJE

NODL, M. *Nová golliana.* A2 časopis kultury a oddechu, č. 9, 2007.ISSN 1803-6635. [cit. 2009-12-10].
URL: <http://www.advojka.cz/archiv/2007/9/nova-golliana>

6. Z DÍLA JOSEFA PEKAŘE

Dějiny valdštejnského spiknutí (1630 – 1634). Praha, 1895.
Spor o indvidualismus a kolektivismus v dějepisectví. Praha, 1897.

K sporu o zádruhu staroslovanskou. Praha, 1900.

Eine unbekannt gebliebene Abhandlung über die Echtheit Christians. In *Věstník učené společnosti.* Praha, 1905.

Kniha o Kosti. Praha, 1910 – 1911.

Die Wenzels- und Ludmila Legenden und die Echtheit Christians. Praha, 1906.

České katastry 1654 – 1789. Praha, 1915.

Masarykova filosofie. Praha, 1912.

František Palacký. Praha, 1912.

Dějiny československé. Praha, 1921.

Bílá Hora. Praha, 1921 (1896).

Světová válka - stati o jejím vzniku a jejích osudech. Praha, 1921.

Tři kapitoly z boje o sv. Jana Nepomuckého. Praha, 1921.

Omyly a nebezpečí pozemkové reformy. Praha, 1923.

Žižka a jeho doba. Praha, 1927 – 1933.

Smysl českých dějin. Praha, 1929.

Svatý Václav. Praha, 1929.

Projev pro zachování hradu Humprechta. In *Věstník hospodářského družstva soboteckého.* Sobotka, 1937, r. 47, č. 1 (Psáno 5. prosince 1936).

Wallenstein 1630 – 1634. Tragödie einer Verschwörung. Berlín, 1937.

Postavy a problémy českých dějin. Praha, 1990, ISBN 80-7021-057-5.

Žižka a jeho doba. Praha, 1992. ISBN 80-207-0385-3.

Kniha o Kosti. 5. vydání, Praha, 1998. Vydala Marie Ryantová. ISBN 80-902353-3-6.

7. LITERATURA

ADAMOVIČ, I. – NEFF, O. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha, 1995, ISBN 80-85364-57-3.

BÍLEK, K. – BÍLKOVÁ, E. Písemnosti Josefa Pekaře v Literárním archivu PNP. In *Josef Pekař a české dějiny 15. – 18. století*. Sborník referátů z vědecké konference konané ve dnech 8. – 9. dubna 1994 v Turnově a Sedmihorkách. Z Českého ráje a Podkrkonoší. Bystrá nad Jizerou/Semily, 1994, supplementum 1, s. 156 – 157. ISBN 80-901284-2-4.

BLÜML, J. Josef Šusta – historik umělec. In *Jihočeši v české historické vědě.* České Budějovice, 1999, s. 91 – 114. ISBN 80-7040-389-6.

BLÜML, J. Studijní cesta Čeňka Zíbrta do Polska a Ruska. In *Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*, 34, 1997,č. 2, s. 112 – 117. ISSN 1212-0596.

BLÜML, J. Studijní pobyt Čeňka Zíbrta na německých univerzitách v Mnichově a v Berlíně. In *Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech,* 34, 1997, č. 1, s. 21 – 28. ISSN 1212-0596.

ČAPEK, K. Syn svého národa. In *Od člověka k člověku*, sv. 3, Praha, 1988, s. 413 (původně Lidové noviny z 24. 1. 1937).

ČECHURA, J. – ŠETŘILOVÁ, J. *Příběh knihy o Kosti.* Praha, 2005. ISBN 80-7203-685-8.

Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století, (kolektiv autorů). 3. vydání, Praha 1982.

DEJMEK, J. *Kamil Krofta – historik v čele diplomacie.* Praha, 1998. ISBN 80-7184-593-0.

ĎURČANSKÝ, M. Jaroslav Bidlo a jeho cesty do Polska. In *Cestování Čechů a Poláků v 19. a 20.století.* Sborník z mezinárodní vědecké konference (Praha 6. – 7. 9. 2007). Praha, 2008. s. 143 – 151. ISBN 978-80-8645950-7.

ĎURČANSKÝ, M. Krakovský pobyt Jaroslava Bidla ve školním roce 1892/93. In *Pocty Zdeňku Jelínkovi,* Práce muzea v Kolíně 7. Kolín, 2002, s. 51. ISBN 80-901612-2-7.

František Táborský. Hrst statí a přátelských vzpomínek jeho sedmdesátce. Praha,1928.

FRYŠČÁK, M. Studijní cesta Josefa Dobrovského do Švédska a Ruska (1792-1793) a problematika původu "Slova o pluku Igorově". In *Přednášky ze 42. běhu LŠSS (Letní školy slovanských studií*), Díl 1, Přednášky z jazykovědy. Praha, 1999, s. 113 – 117.

FRYŠČÁK, M. Závěr Dobrovského studijní cesty do Švédska a Ruska. Jeho pobyt v Petrohradě a Moskvě (17. 8. 1792 - 7. 1. 1793) a problematika autorství Slova o pluku Igorově. In *Josef Dobrovský. Fundator studiorum slavicorum.* Příspěvky z mezinárodní vědecké konference v Praze 10. června – 13. června 2003. Praha, 2004, s. 215 – 224. ISBN 80-86420-17-5.

HANZAL, J. *Josef Pekař a jeho odkaz.* In KANTŮRKOVÁ, E. (ed.). *Pekařovské studie.* Praha, 1995, s. 23 – 46. ISBN 80-200-0646-3.

HANZAL, J. *Josef Pekař život a dílo*. Praha, 2002. ISBN 80-246-0275-X.

HAVELKA, M. – ŠULC, J. (edd.). *Spor o smysl českých dějin 1895 – 1938.* Praha, 1995. ISBN 80-85639-41-6 (sv. 1), ISBN 80-7215-292-0 (sv. 2).

HLAVÁČEK, I. Tzv. Gollova škola a vídeňský „Institut“. In JIROUŠEK, B. – BLÜML, J. – BLÜMLOVÁ, D. (edd.). *Jaroslav Goll a jeho žáci.* Historia Culturae VI, Studia 5, České Budějovice, 2005, s. 77 – 90. ISBN 80-7040-780-8.

HOBZEK, J. Příspěvky a materiály k životopisu Josefa Pekaře. In HOLINKA, R. (ed.). *O Josefu Pekařovi. Příspěvky k životopisu a dílu*. Praha, 1937, s. 283 – 284. (HOLINKA, R. Dílo Josefa Pekaře. In *O Josefu Pekařovi.* Praha, 1937, s. 31 – 144.

HRDLIČKA, J. *Hus a husitství v díle Vlastimila Kybala.* Brno, 1999. ISBN 80-86263-03-7.

HRDLIČKA, J. *Vlastmil Kybal doma a v exilu.* Peruc, 2001. ISBN 80-238-7597-3.

HRDLIČKA, J.*Vlastimil Kybal a Univerzita Karlova.* Brno 1997. ISBN 80-902280-3-8.

JELÍNEK, M. O jazykovém stylu Pekařových historických prací. In KANTŮRKOVÁ, E. (ed.). *Pekařovské studie.* Praha, 1995, ISBN 80-200-0646-3.

JIROUŠEK, B. – BLÜML, J. – BLÜMLOVÁ, D. *Jaroslav Goll a jeho žáci.* Historia Culturae VI, Studia 5, České Budějovice, 2005. ISBN 80-7040-780-8.

JIROUŠEK, B. *Antonín Rezek.* České Budějovice, 2003. ISBN 80-7040-206-7.

JIROUŠEK, B. *Jaroslav Goll. Role historika v české společnosti.* České Budějovice, 2006. ISBN 80-7040-888-X.

JIROUŠEK, B. Studijní cesta Jaroslava Bidla na Rus v letech 1897 – 1898. In *Evropa – kultura – region*. Pardubice, 2000, s. 83 – 90. ISBN 80-7194-330-4.

Josef Pekař a české dějiny 15. – 18. století. Bystrá nad Jizerou, 1994. ISBN 80-901284-2-4.

KALISTA, Z. *Josef Pekař.* Praha, 1994. ISBN 80-85639-19-X.

KANTŮRKOVÁ, E. (ed.). *Pekařovské studie*. Praha, 1995. ISBN 80-200-0546-3.

KAZBUNDA, K. (KUČERA, M. ed.),. *Stolice dějin na české univerzitě v Praze. Svazek 4. Jaroslav Goll a Josef Pekař ve víru války světové.* Praha, 2000. ISBN 80-7184-992-8.

KLIK, J. Bibliografie prací Josefa Pekaře I. In *Od pravěku k dnešku II*. Praha, 1930.

KLIK, J. Z Pekařova života a odkazu. In HOBZEK, J. (ed.). Josef Pekař. *O jeho mládí, životě a odkazu.* Turnov, 1941, s. 23.

KOŘALKA, J. *Češi v habsburské říši a v Evropě 1815 – 1914.* Praha, 1996. ISBN 80-7203-022-1.

KROFTA, K. *Josef Pekař 1870 – 1930*. Praha, 1930.

KUČERA, J. *Rakouský občan Josef Pekař. Kapitola z kulturně politických dějin.* Praha, 2005, s. 14 – 26. ISBN 80-246-0988-6.

KUTNAR, F. – MAREK, J. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví.* Třetí doplněné vydání, Praha, 2009. ISBN 978-80-7106-402-2.

KUTNAR, F. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví.* Svazek 2. Praha, 1977.

LACH, J. *Josef Šusta a dějiny lidstva.* Olomouc, 2001. ISBN 80-244-0210-6.

MAREK, J. *Jaroslav Goll.* Praha, 1991. ISBN 80-7023-100-9.

Německo. Praha, 2002. ISBN 80-7202-977-0.

NOVÁK, A. – VAVROUŠEK, B. *Literární atlas československý, díl 2.* Praha, 1938.

NOVÁK, A. *Přehledné dějiny literatury české*. 4. vydání, Olomouc, 1936 – 1939.

Od pravěku k dnešku. Sv. 1 – 2, Praha, 1930.

PACHTA, J. *Josef Pekař – ideolog kontrarevoluce.* Praha, 1948.

PACHTA, J. *Pekař a pekařovština v českém dějepisectví.* Praha., 1950.

PETRÁŇ, J. *Nástin dějin Filosofické fakulty Univerzity Karlovy.* Praha, 1984.

PETRÁŇ, J. Spor o smysl dějin a dějepisu. IN *Acta Universitatis Carolinae - Philosophica et Historica,* sv. 5 (Velké osobnosti Univerzit Karlovy – Václav Husa), Praha, 1989, resp. 1990, s. 26 – 69. ISSN 0567-8293

RAUCHOVÁ, J. Rakouský institut v Římě a čeští badatelé v letech 1887 – 1914. JIROUŠEK, B. – BLÜML, J. – BLÜMLOVÁ, D. (edd.). *Jaroslav Goll a jeho žáci.* Historia Culturae VI, Studia 5, České Budějovice, 2005, s. 107 – 120. ISBN 80-7040-780-8

SCHEYBALOVÁ, J. *Český ráj Josefa Pekaře a jeho současníků.* Liberec, 2006. ISBN 80-903033-7-4.

SLAVÍK, J. *Dějiny a přítomnost. Víra v Rakousko a věda historická.* Praha, 1931.

ŠTAIF, J. *Historici, dějiny a společnost. Historiografie v českých zemích od Palackého a jeho předchůdců po Gollovu školu 1790 - 1900.* Svazek 2. Praha, 1997. ISBN 80-85899-29-9.

URBANOVÁ, J. Bibliografie prací Josefa Pekaře. In *Acta Universitatis Carolinae*. Studia historica XLIII. Praha, 1996. ISSN 0567-8293.

SEZNAM PŘÍLOH.

Kolekce pohlednic z cest Josefa Pekaře Františku Táborskému.
(Zdroj: Literární archiv Památníku Národního písemnictví, fond František Táborský, korespondence přijatá – Josef Pekař).

Příloha č. 1, 25. 8. 1904 Marienburg.
Příloha č. 2, 22. 8. 1904 Zobtenberge.
Příloha č. 3, 14. 9. 1904 Regensburg.
Příloha č. 4, 2. 9. 1904 Königsberg.
Příloha č. 5, 7. 9. 1904 Naumburg.
Příloha č. 6, 8. 9. 1904 Erlangen.
Příloha č. 7, 10. 9. 1904 Rothenburg.
Příloha č. 8, 21. 8. 1905 Braunschweig.
Příloha č. 9, 22. 8. 1905 Hildesheim.
Příloha č. 9, 15. 1. 1907 Norimberk.
Příloha č.10, 27. 1. 1907 Paříž.
Příloha č.11, 3. 4. 1907 Rouen.
Příloha č.12, 15. 4. 1907 Basilej.
Příloha č.13, 21. 8. 1907 Burg Elk/Kolín nad Rýnem.
Příloha č.14, 7. 9. 1907 Paříž.
Příloha č.15, 12. 9. 1923 Zborov.
Příloha č.16, 8. 5. 1927 Ravenna
Příloha č.17, 10. 5. 1927 Verona.
Příloha č.18, 27. 8. 1902 Stubbnitz/Sassnitz, Rujana.
Příloha č.19, 5. 9. 1902 Binz, Rujana.
Příloha č.20, 14. 4. 1903 Gardské jezero.
Příloha č.21, 27. 8. 1904 Přistav Danzig.
Příloha č.22, 31.8.1904 Kahlberg.
Příloha č.23, 26. 3. 1907 Dieppe.
Příloha č.24, 11. 9. 1907 Kleine Scheidegg, Jungfrau.
Příloha č.25, 5. 9. 1911 Kullen.
Příloha č.26, 12. 9. 1911 Kiel.
Příloha č.27, 5. 9. 1923 Vysoké Tatry.

Příloha č.28, 1904 Nový Svět, Krkonoše.

Příloha č.29, 24. 8. Sněžné jámy, Krkonoše (bez data, nečitelné datum razítka)

Příloha č.30, 7. 5. 1906 Talmberk.

Příloha č.31, Střekov 3. 5. 1910.

Příloha č.32, Ješted 28. 7. 1909.

Příloha č. 33, 26. 9. 1918 Reichenberg (Liberec), rozhledna Hohenhabsburg.

Příloha č.34, 2. 9. 1934 Jáchymov.

Příloha č.35, 19. 5. 1902 Karlovy Vary.

Příloha č.36, Humprecht (bez data, 1903?).

Příloha č.37, Frýdštejn (bez data, 1913?).

Příloha č.38, 31. 7. 1923 Kost.

Příloha č.39, 5. 8. 1904 Turnov

Příloha č. 40, František Táborský (Zdroj: *František Táborský. Hrst vzpomínek a statí k jeho sedmdesátce.* Praha, 1928).

Příloha č. 41, Josef Pekař, (Zdroj: Historický ústav Akademie věd České republiky, URL: http://www.hiu.cas.cz/cs/images/resize/bibliografie/pekar_josef_1934_265x400.jpg [cit. 2010-03-06]).

Ze studijních a poznávacích cest.

Příloha č. 1, 25. 8. 1904 Marienburg.

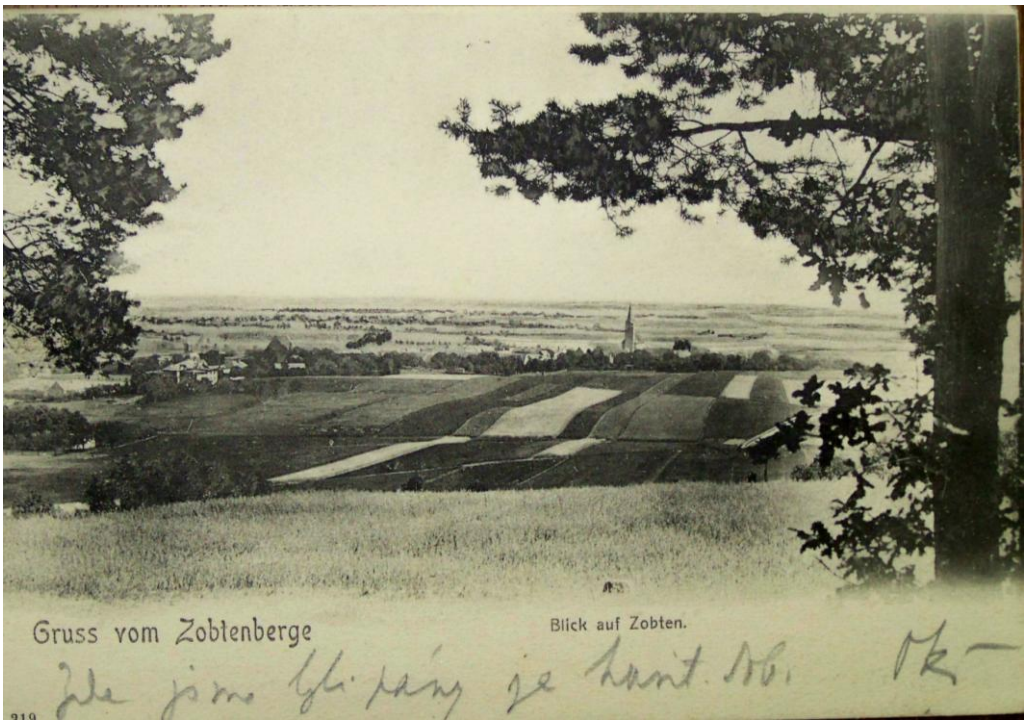

Příloha č. 2, 22. 8. 1904 Zobtenberge.

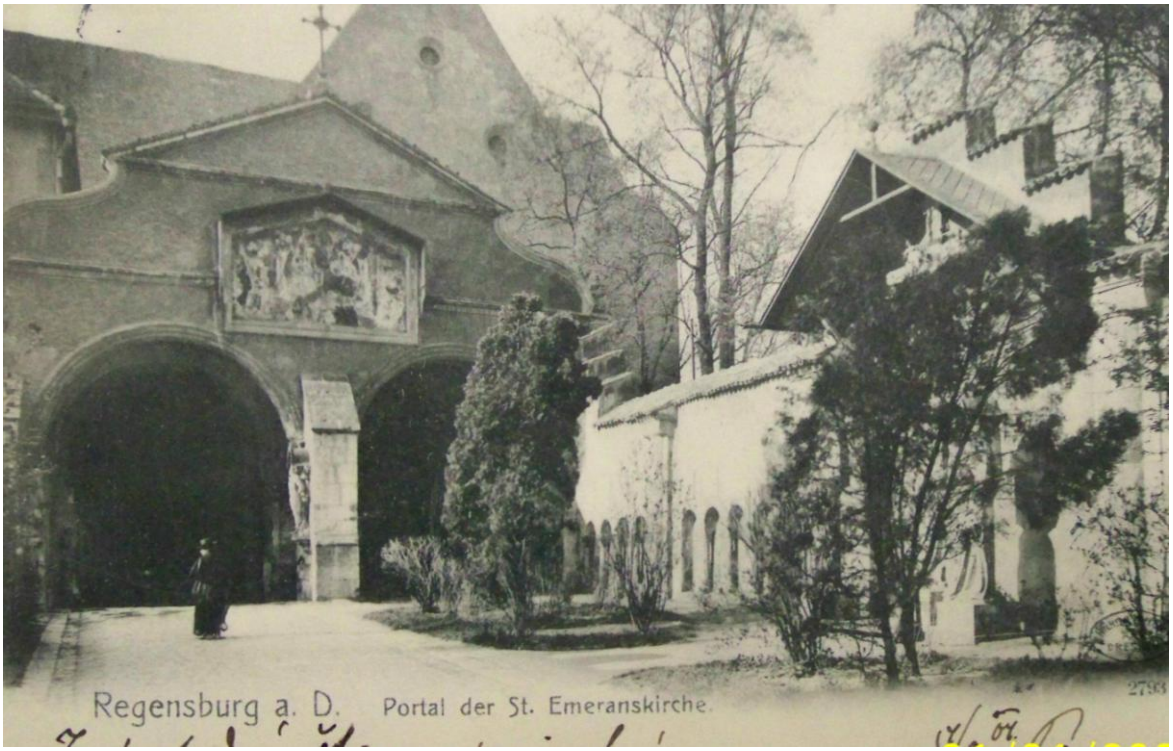

Příloha č. 3, 14. 9. 1904 Regensburg.

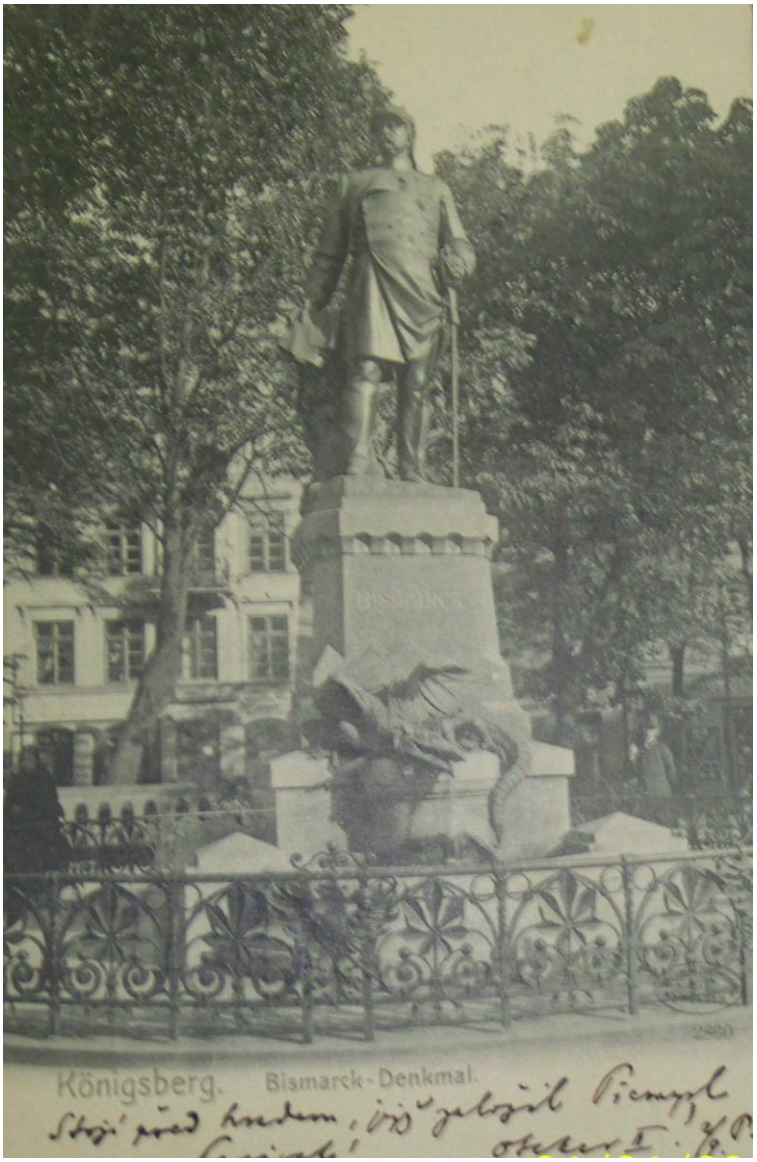

Příloha č. 4, 2. 9. 1904 Königsberg.

Příloha č. 5, 7. 9. 1904 Naumburg.

Příloha č. 6, 8. 9. 1904 Erlangen.

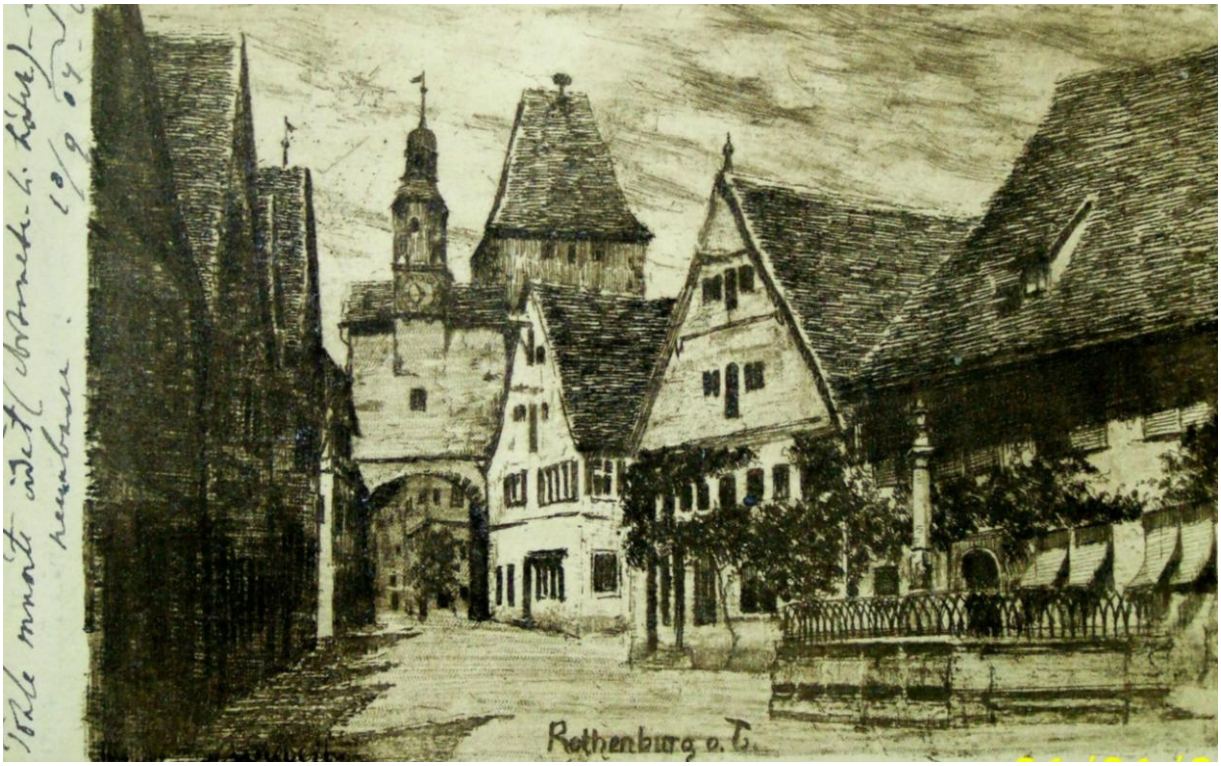

Příloha č. 7, 10. 9. 1904 Rothenburg.

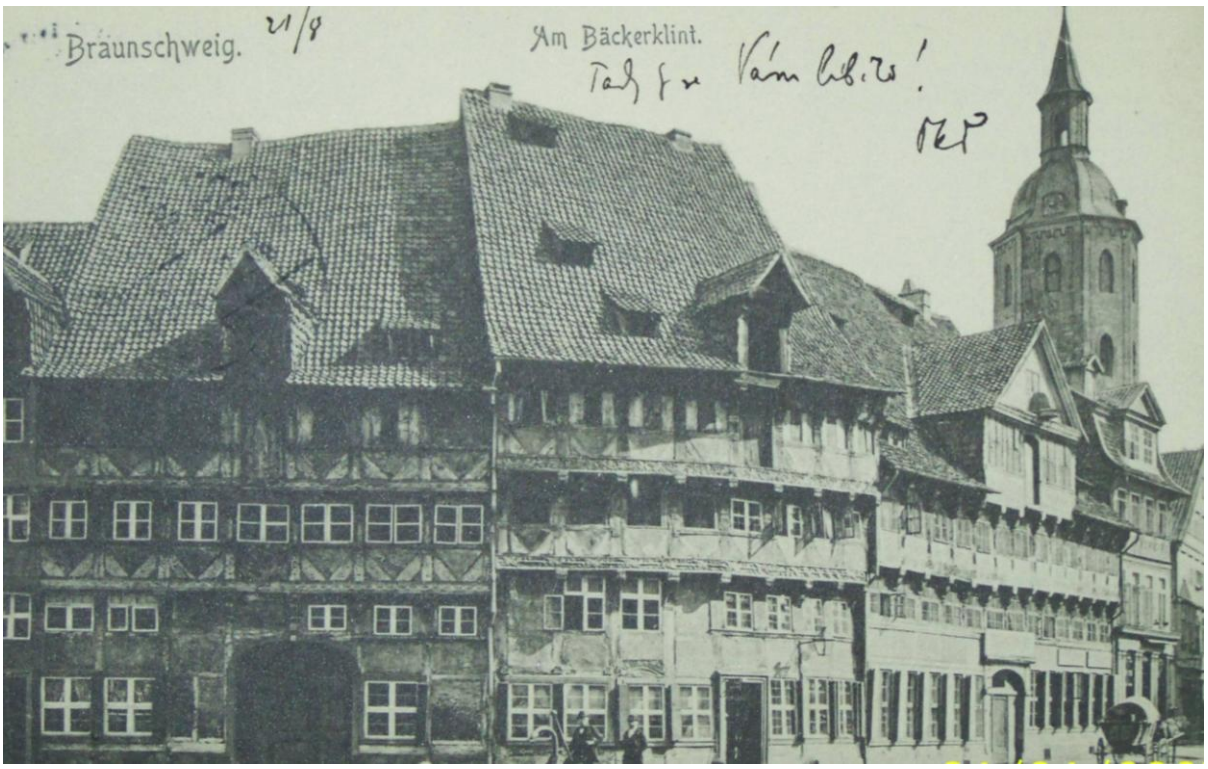

Příloha č. 8, 21. 8. 1905 Braunschweig.

Příloha č. 9, 22. 8. 1905 Hildesheim.

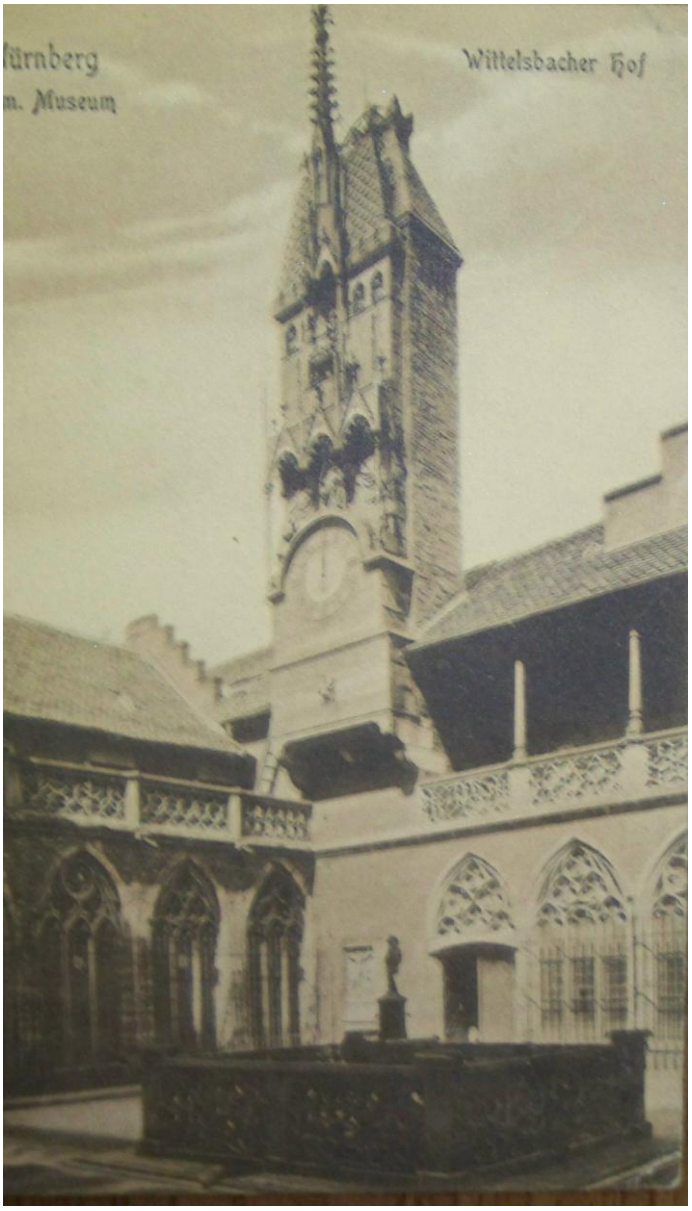

Příloha č. 9, 15. 1. 1907 Norimberk.

Příloha č.10, 27. 1. 1907 Paříž.

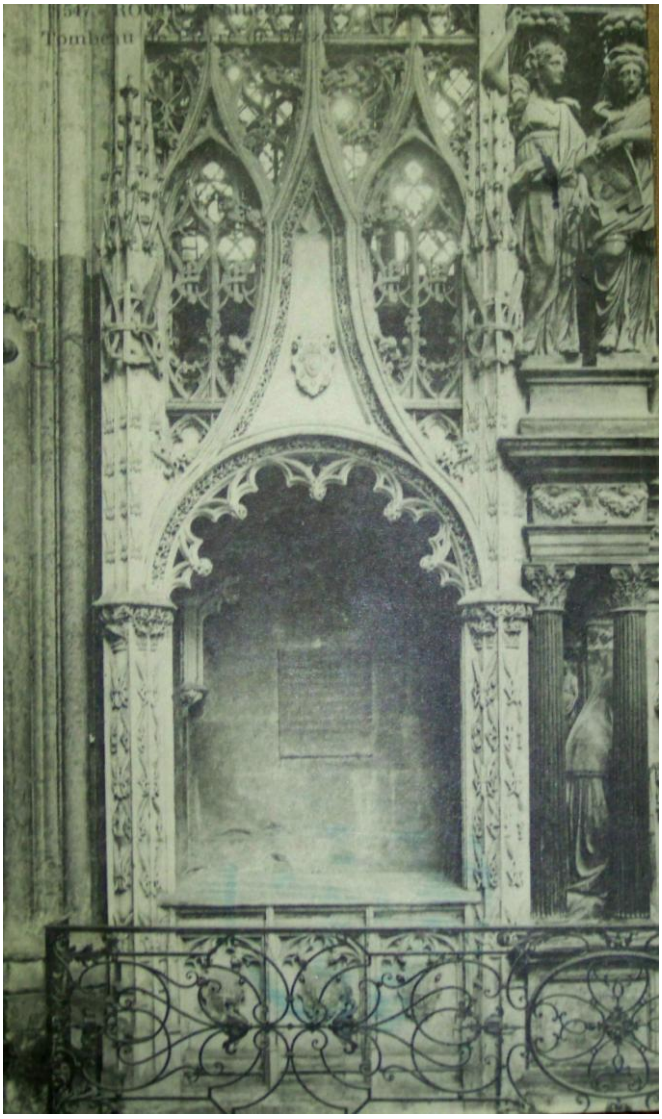

Příloha č.11, 3. 4. 1907 Rouen.

Příloha č.12, 15. dubna 1907 Basilej.

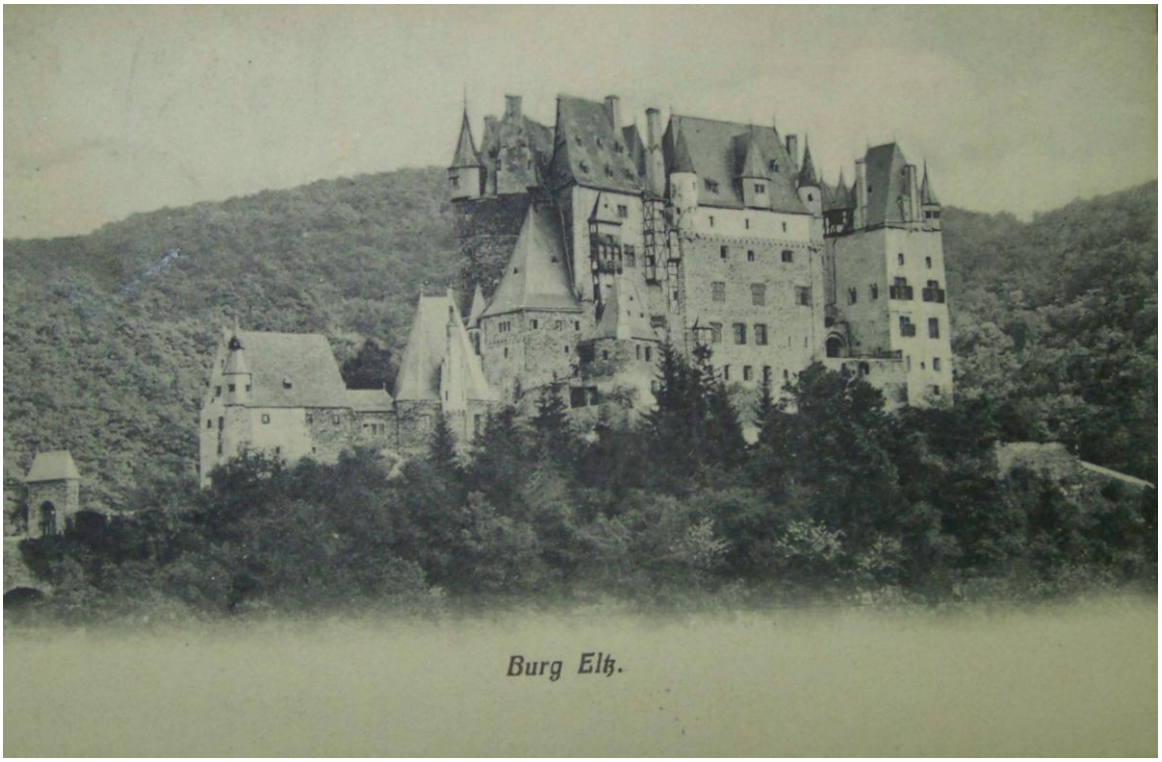

Příloha č.13, 21. 8. 1907 Burg Elk/Kolín nad Rýnem.

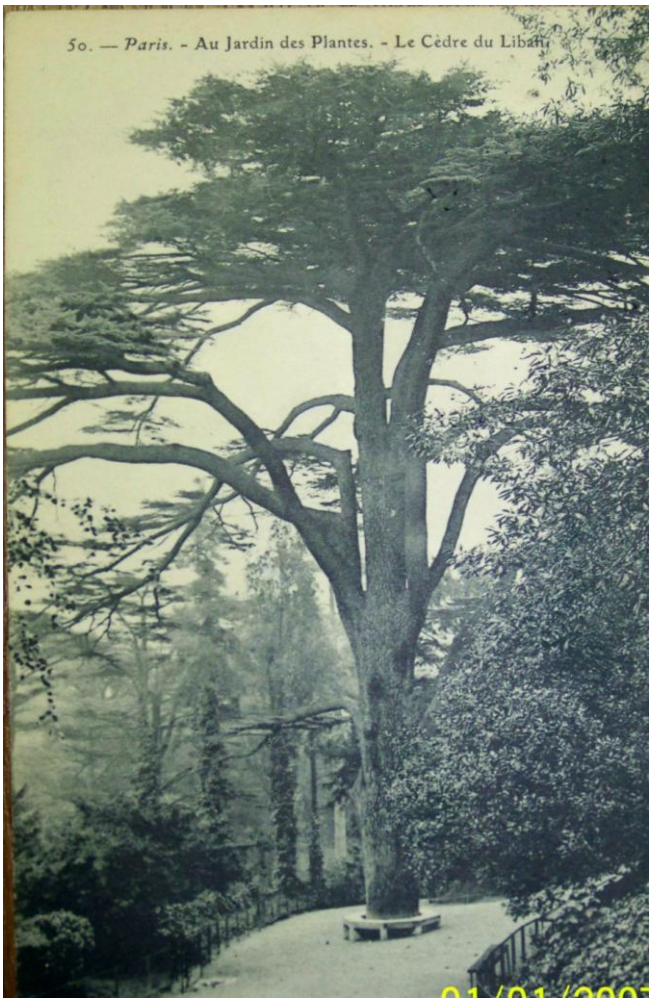

Příloha č.14, 7. 9. 1907 Paříž.

Příloha č.15, 12. 9. 1923 Zborov.

Příloha č.16, 8. 5. 1927 Ravenna

Příloha č.17, 10. 5. 1927 Verona.

Od moře, hor a jezer.

Příloha č.18, 27. 8. 1902 Stubbnitz/Sassnitz, Rujana.

Příloha č.19, 5. 9. 1902 Binz, Rujana.

Příloha č.20, 14. 4. 1903 Gardské jezero.

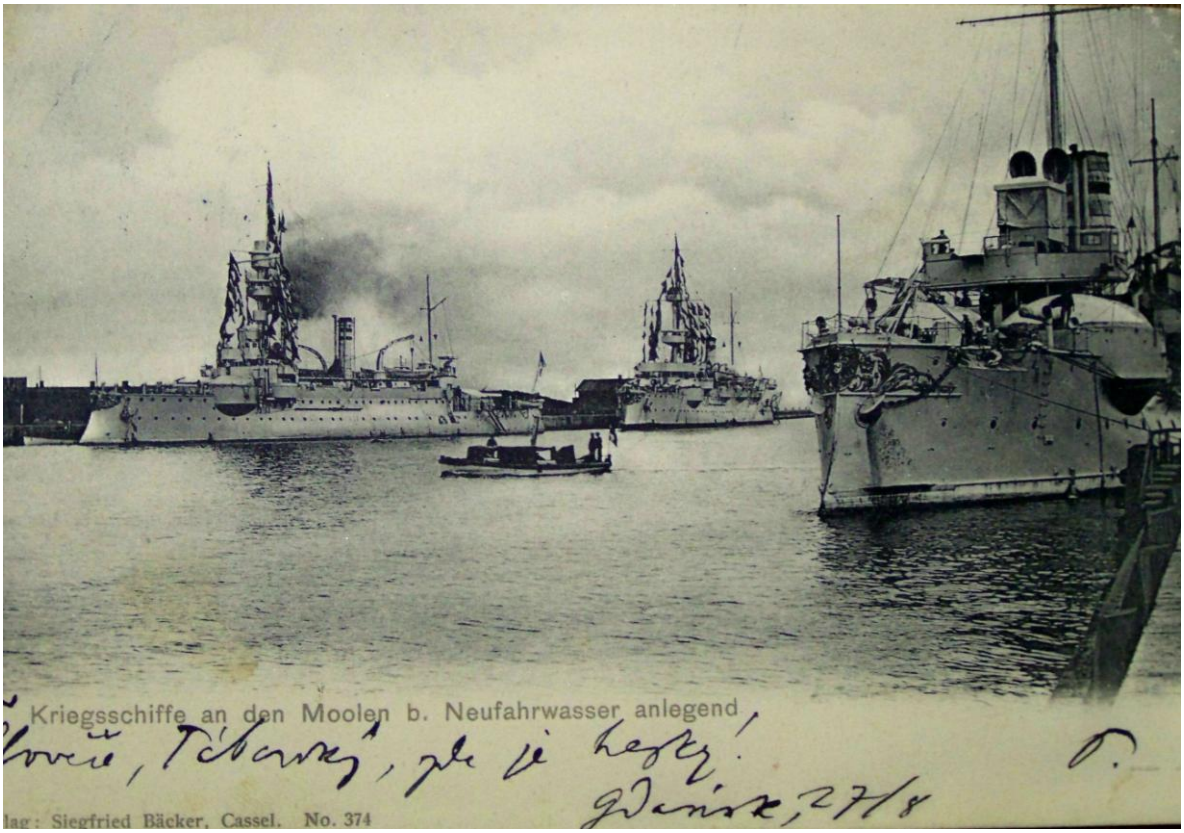

Příloha č.21, 27. 8. 1904 Přistav Danzig.

Příloha č.22, 31.8.1904 Kahlberg.

Příloha č.23, 26. 3. 1907 Dieppe.

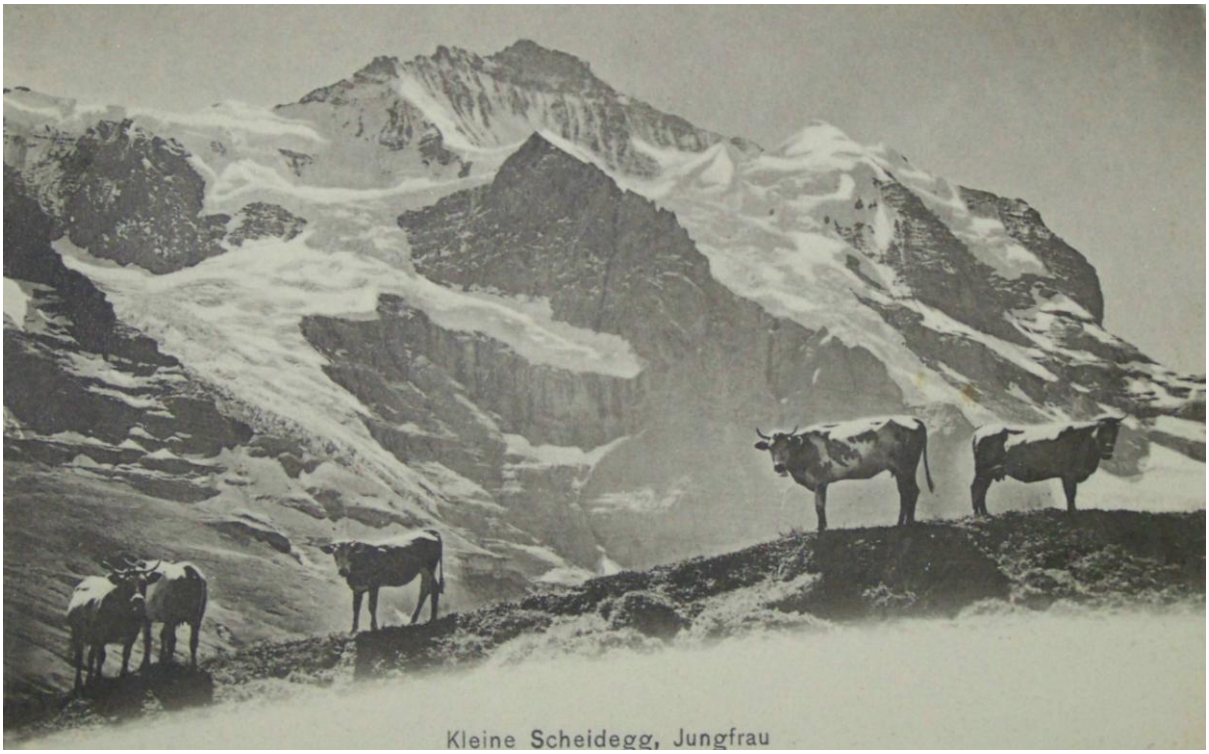

Příloha č.24, 11. 9. 1907 Kleine Scheidegg, Jungfrau.

Příloha č.25, 5. 9. 1911 Kullen.

Příloha č.26, 12. 9. 1911 Kiel.

Příloha č.27, 5. 9. 1923 Vysoké Tatry.

Z domácích cest.

Příloha č.28, 1904 Nový Svět, Krkonoše.

Příloha č.29, 24. 8. Sněžné jámy, Krkonoše (bez data, nečitelné datum razítka)

Příloha č.30, 7. 5. 1906 Talmberk.

Příloha č.31, Střekov 3. 5. 1910.

Příloha č.32, Ješted 28. 7. 1909.

Příloha č. 33, 26. 9. 1918 Reichenberg (Liberec), rozhledna Hohenhabsburg.

Z lázeňských pobytů.

Příloha č.34, 2. 9. 1934 Jáchymov.

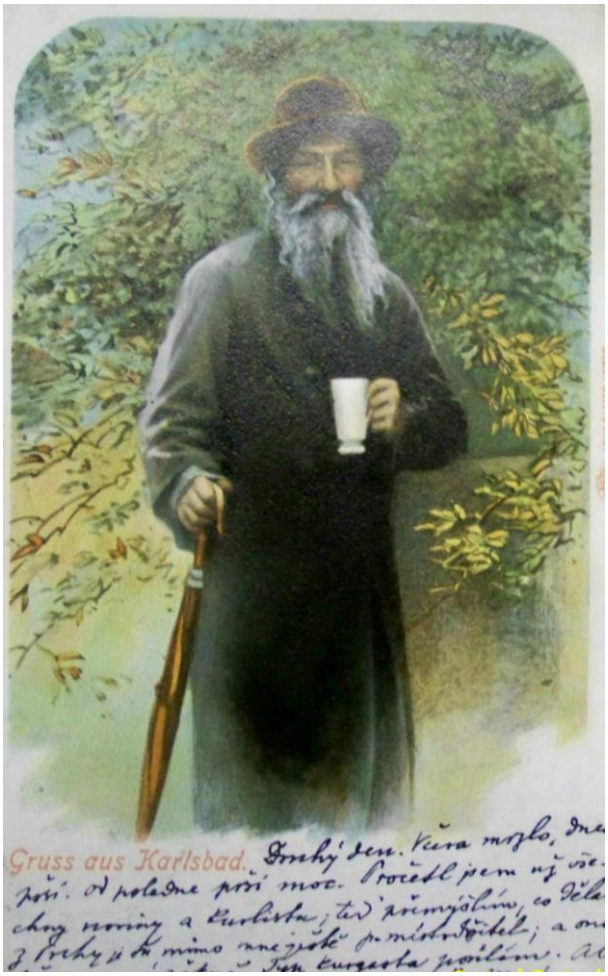

Příloha č.35, 19. 5. 1902 Karlovy Vary.

Z Českého ráje.

Příloha č.36, Humprecht (bez data, 1903?).

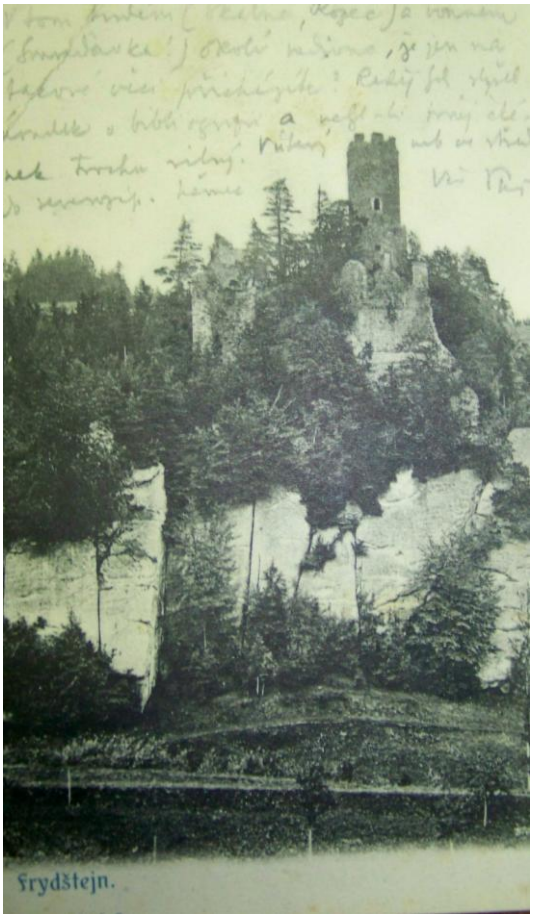

Příloha č.37, Frýdštejn (bez data, 1913?).

Příloha č.38, 31. 7. 1923 Kost.

Příloha č.39, 5. 8. 1904 Turnov.

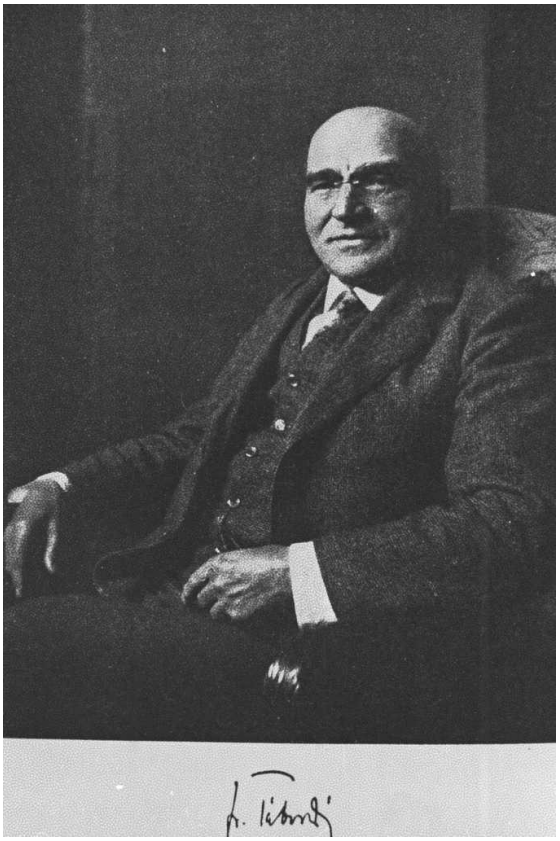

Příloha č. 40, František Táborský.

Příloha č. 41, Josef Pekař.